

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kansallinen aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva 2024

Kansallinen aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva vuonna 2024

- Kansallinen aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva on valmisteltu syksy-talven 2024 aikana.
- Valmisteluun on osallistunut asiantuntijoita maa- ja metsätalousministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä ja ympäristöministeriöstä.

Kansallinen aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva 2024

1. VÄESTÖNKEHITYS

2. KUNTA- JA
HYVINVOINTIALUE-
TALOUS

3. KESTÄVÄ ELINVOIMA
JA INVESTOINNIT

4. HYVINVOIVA VÄESTÖ
JA YHTEISÖT

5. VETOVOIMAINEN
ELINYMPÄRISTÖ JA
MONIMUOTOINEN
LUONTO

Siirry klikkaamalla teemaan

Palaa pääsisällysluetteloon/teeman sisällysluetteloon

Väestökehitys

1. [Väestönkehitys 2000-2045](#)
2. [Väestönkehitys osatekijöittäin 2000 – 2023](#)
3. [Väestönkehitys osatekijöittäin 2023](#)
4. [Väestönkehitys kaupunki- ja maaseutualueilla](#)
5. [Syntyvyys ja kokonaishedelmällisyys](#)
6. [Ikärakenteen kehitys ja huoltosuhde 2010-2075](#)
7. [Sukupuoli- ja ikärakenne kaupunki- ja maaseutu-alueilla](#)
8. [Huoltosuhde maakunnissa ja kaupunki- ja maaseutualueilla 2023](#)
9. [Hyvinvointialueiden sisäiset ja väliset erot](#)
10. [Vieraskielisten osuus](#)
11. [Monipaikkaisuus](#)
12. [Nykytila](#)
13. [Lähiaikojen näkymät](#)
14. [Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät](#)

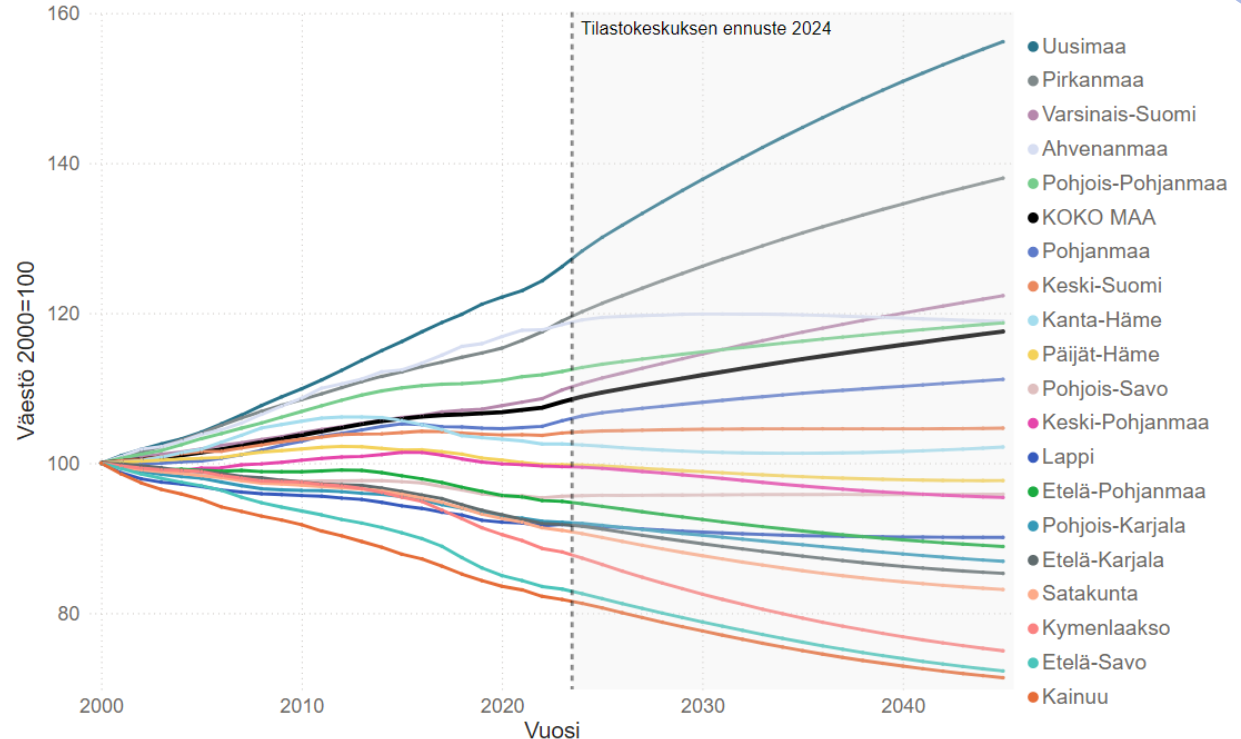
1. Väestönkehitys 2000-2045

Vuosina 2000-2023

- Suomen väkiluku kasvoi 8,2%
- 8/19 maakunnan väestö kasvoi
- 18/69 seutukunnan väestö
- 87/309 kunnan väestö kasvoi

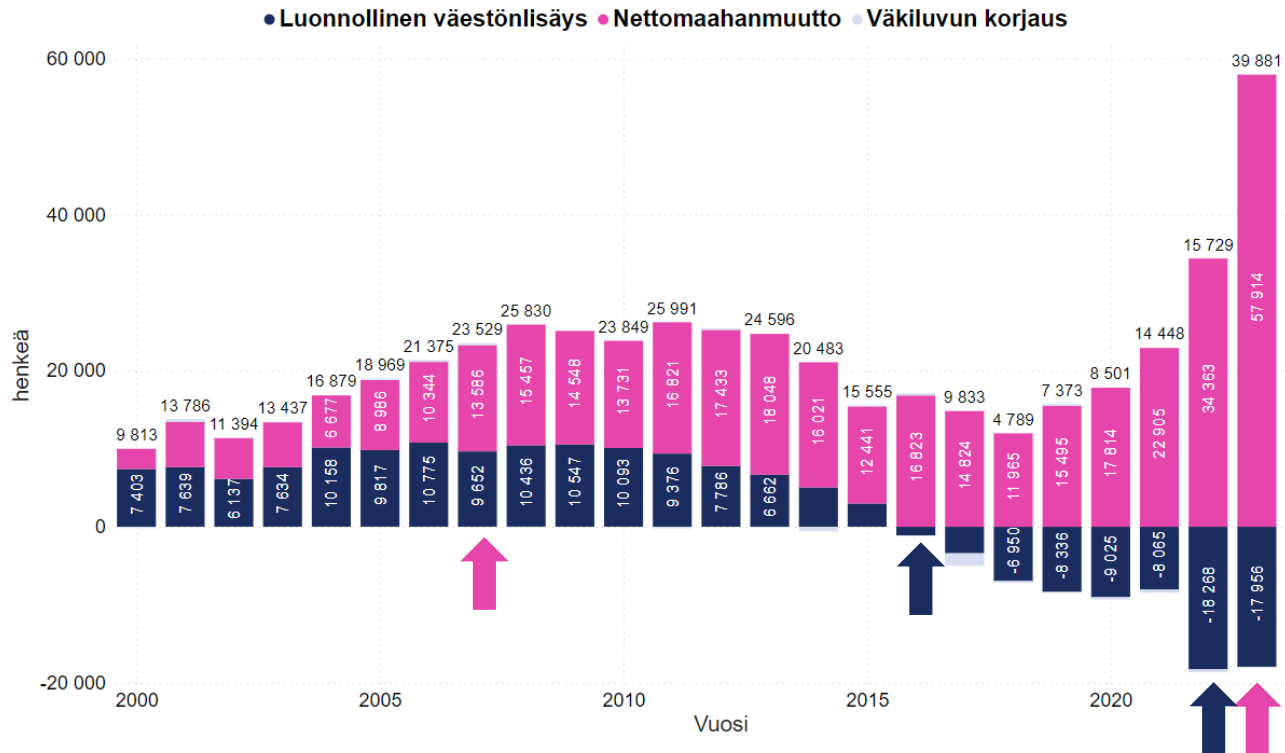
Vuosina 2023-2045

- Suomen väkiluvun ennustetaan kasvavan 8,7 % (6 090 802 asukasta 2045)
- 8/19 maakunnan väestön ennustetaan kasvavan
- 14/69 seutukunnan väestön ennustetaan kasvavan
- 78/309 kunnan väestön ennustetaan kasvavan

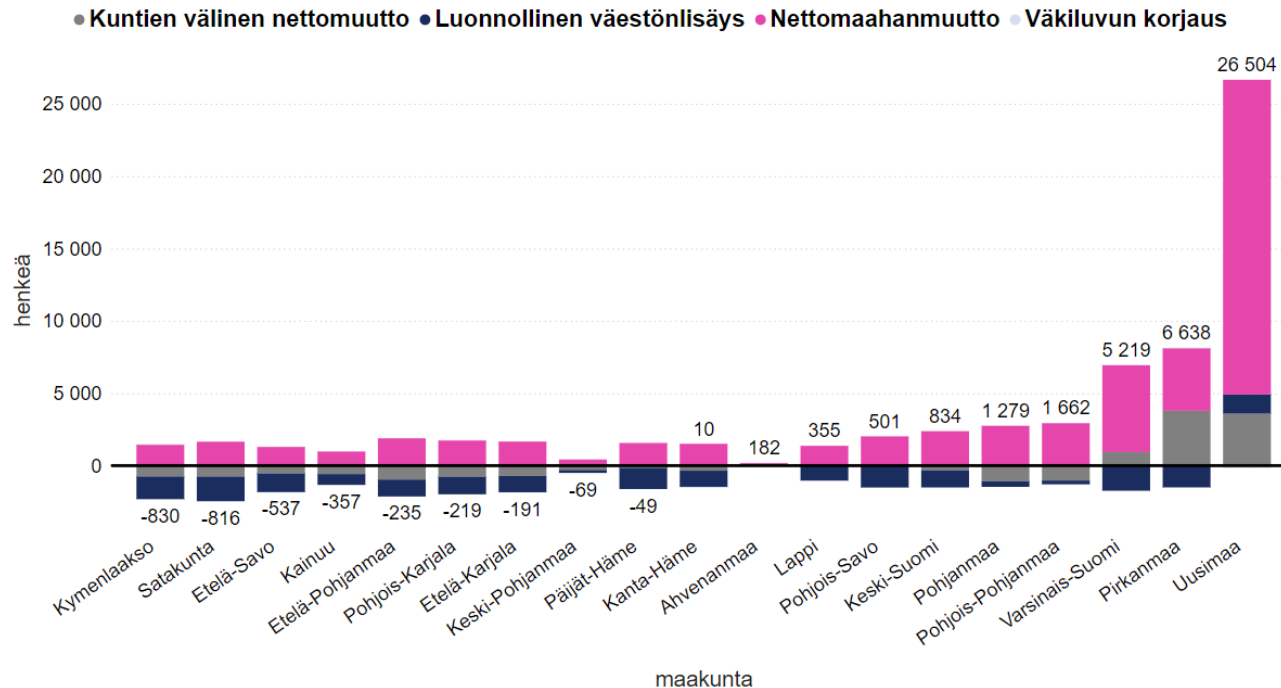
2. Väestönkehitys osatekijöittäin 2000 – 2023

- 2007: Nettomaahanmuutto ensimmäistä kertaa luonnollista väestönlisäystä suurempaa
- 2016: Luonnollinen väestönlisäys ensimmäistä kertaa negatiivista
- Vuonna 2022 Suomessa syntyi elävänä vain 44 951 lasta ja vuonna 2023 43 383. Tätä ennen alle 45 000 lasta syntyi viimeksi vuonna 1868. Tuolloin suomalaisia oli (1,73 milj.).
- 2023: Poikkeuksellinen vuosi Suomen väestökehityksessä.
 - Kasvua lähes 40 000 henkilöä eli 0,7 % (väkiluku 2023: 5 603 851). Suurin lisäys vuoden 1956 jälkeen.
 - Vieraskielisten määrä kasvoi huomasti 62 302 henkilöllä, mikä on todennäköisesti eniten kautta aikojen. Suuri osa kasvusta selittyy ukrainalaisilla (2023 ukrainalaisten nettomaahanmuutto 19 531).

3. Väestönkehitys osatekijöittäin 2023

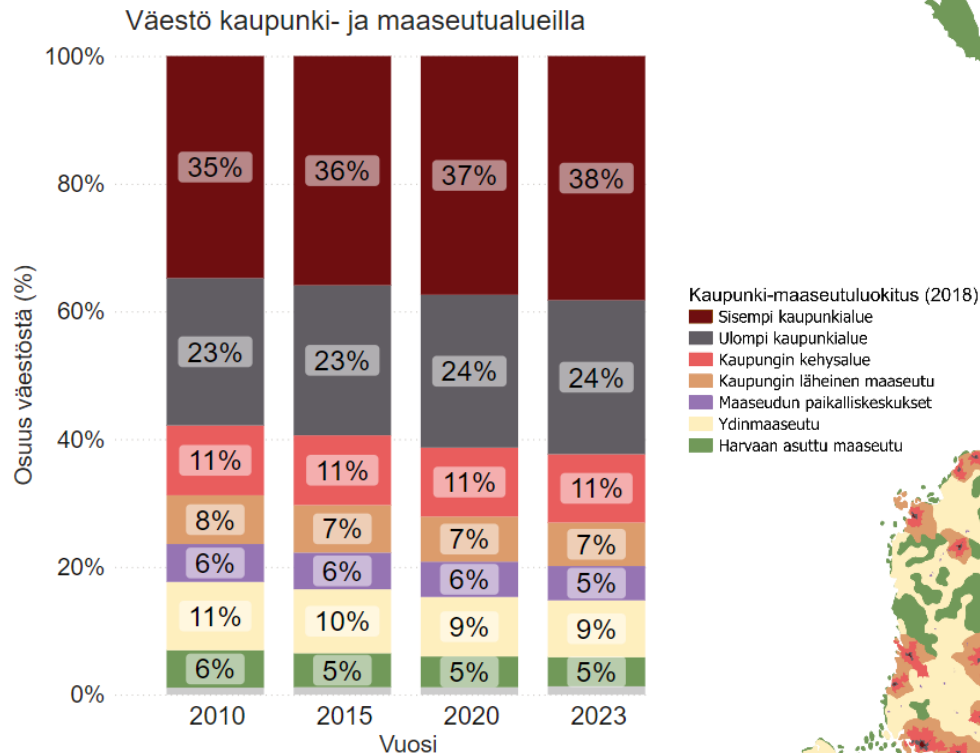
- 2023: Kymmenen maakunnan väestö kasvoi (vuonna 2022 kuuden) .
- Kuntien välisessä muuttoliikkeessä parhaiten pärjasi jälleen Pirkanmaa (muuttovoittoa 3 790 as.), Uusimaa (muuttovoittoa 3 591 as.) ja Varsinais-Suomi (muuttovoittoa 935 as.). Uudenmaan muuttovoitto kasvoi edellisvuodesta merkittävästi. Kolmen kärjen lisäksi muuttovoittoa sai ainoastaan Ahvenanmaa.
- Luonnollinen väestönlisäys oli jälleen positiivista vain Uudellamaalla (1 328) henkeä.
- Nettomaahanmuutto positiivista jokaisessa maakunnassa.

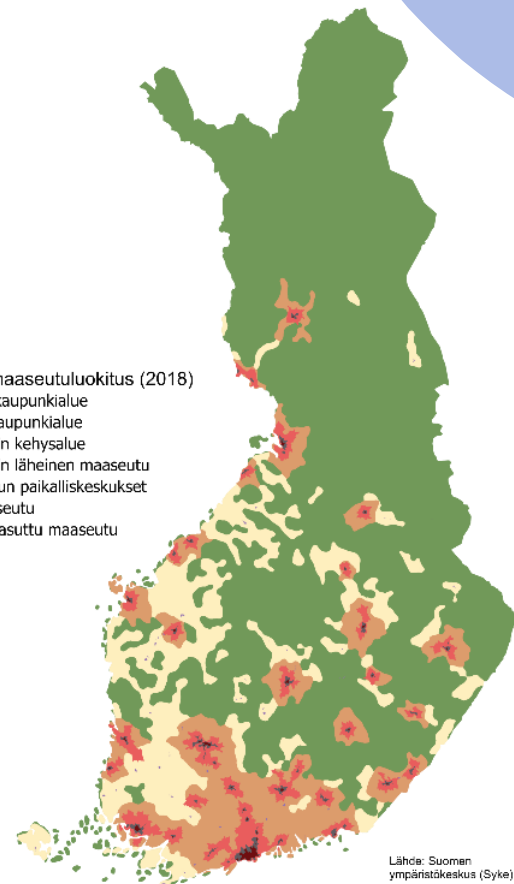
4. Väestönkehitys kaupunki- ja maaseutualueilla

- Vuonna 2023 kaupunkialueilla asui 73,0 % suomalaisista ja maaseutualueilla 25,7 %.
- Väestön keskittyminen kaupunkialueille jatkuu. Vuosina 2010-2023 kaupunkialueiden väestö kasvoi 10,7% ja maaseutualueiden väheni 11,3%.
- Väestö kasvoi eniten sisemmillä kaupunkialueilla (273 523, 14,6 %)
- Väestö väheni eniten ydinmaaseudulla (76 024, 13,2%) ja harvaan asutulla maaseudulla (59 910, 19,0%).

lähde:Tilastokeskus

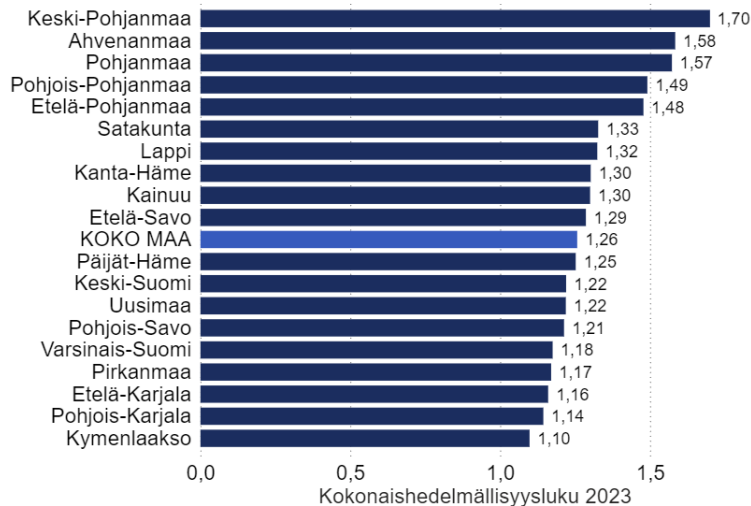
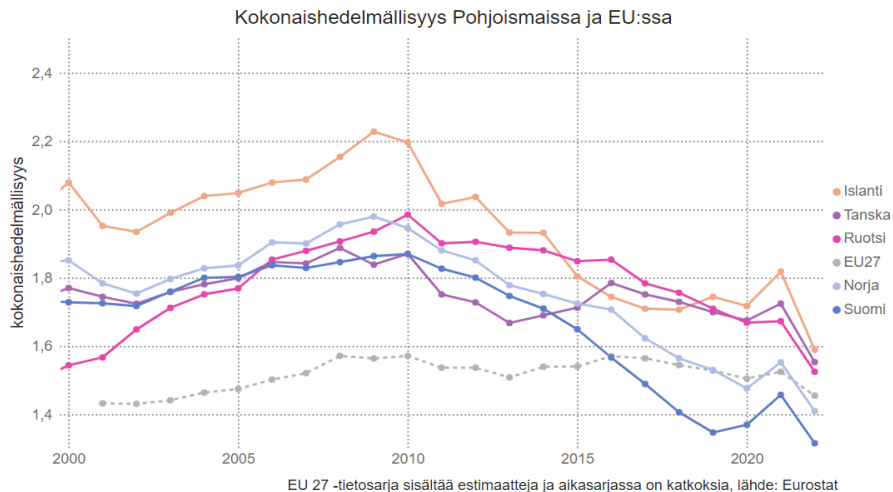

Lähde: Suomen ympäristökeskus (SYKE)

5. Syntyvyys ja kokonaishedelmällisyys

- Vuonna 2023 Suomessa syntyi elävänä vain 43 383 lasta. Kokonaishedelmällisyysluku oli 1,26, joka on vuodesta 1776 alkavan tilastoinnin matalin syntyvyyden taso. Suomen hedelmällisyysluku on viimeksi ollut yli nettouusiutumisluvun (2,1) vuonna 1968 (2,15).
- Esikoisia saadaan myöhemmin ja lapsettomien osuus on kasvanut. Merkittäviä syitä sille, ettei lasten saanti ole ajankohtaista ovat kumppanin puute, elämäntyö, opinnot, huoli ilmastomuutoksesta, pieni asunto, parisuhteen tilanne, taloudellinen tilanne, muut kiinnostavat asiat, terveyden tilan ja perhevapaiden aiheuttamat katkokset töissä (Väestöliiton Generations and Gender Survey (GGS) -kysely 2021–22).
- Syntyvyyden aleneminen on globaali trendi. Suomen kokonaishedelmällisyys on Pohjoismaiden alhaisin ja Suomessa naiset synnyttävät lapsensa keskimäärin hieman myöhemmin kuin muissa Pohjoismaissa. EU-maista mm. Espanjassa, Italiassa ja Puolassa hedelmällisyysluku on vieläkin alhaisempi.
- Maakuntien välillä on huomattavia eroja. Alhaisin kokonaishedelmällisyysluku oli Kymenlaaksossa 1,10 ja korkein Keski-Pohjanmaalla 1,70. Edes tämä luku ei riitä väestön uusiutumiseen.

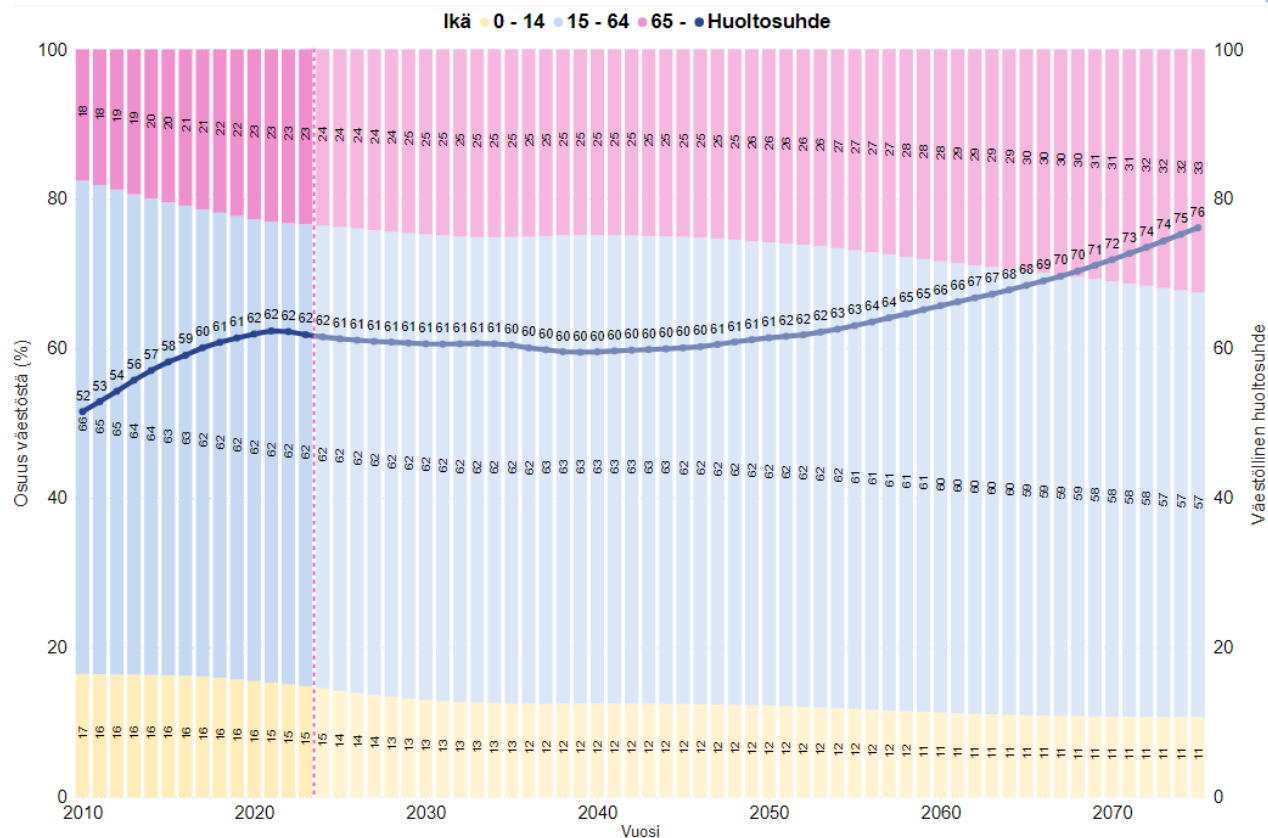
6. Ikärakenteen kehitys ja huoltosuhde 2010-2075

15 - 64 -vuotiaiden osuus:

- 2010: 66 %
- 2023: 62 %
- 2075: 57 %
(Tilastokeskuksen ennuste)

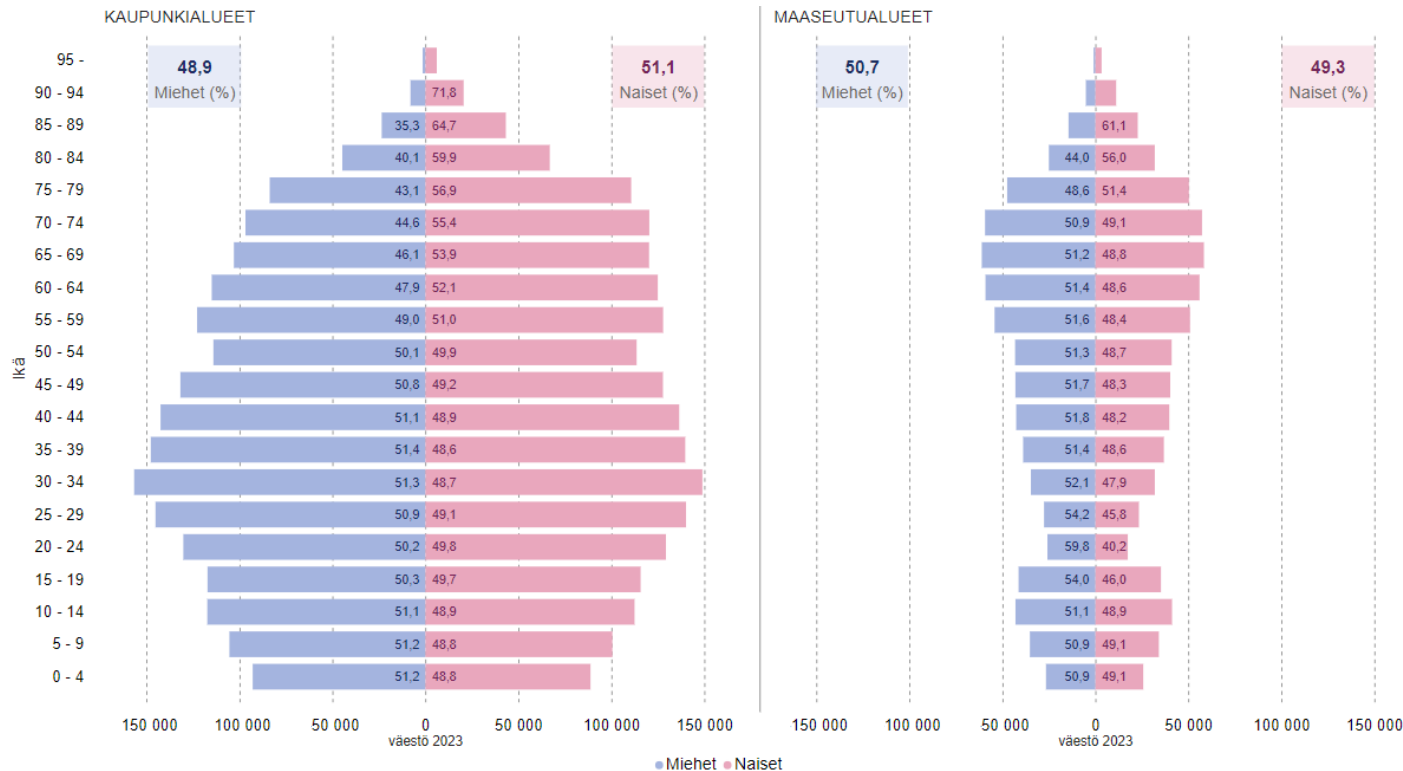
Väestöllinen huoltosuhde
(alle 15-v. lapsia ja eläkeikäisiä 100 työkäistä kohden)

- 2010: 52
- 2023: 62
- 2075: 76
(Tilastokeskuksen ennuste)

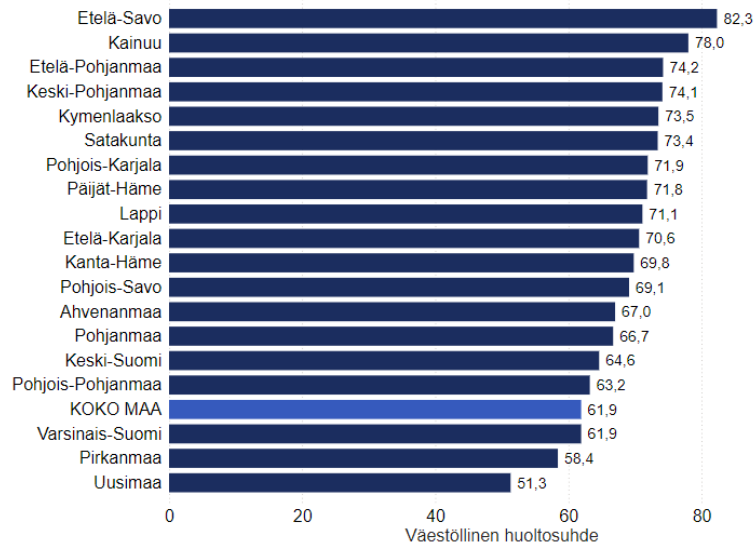
7. Sukupuoli- ja ikärakenne kaupunki- ja maaseutu-alueilla

- Vuonna 2023 Suomen väestöstä 50,5 % oli naisia.
- Kaupunkialueilla naisten osuus oli vuonna 2023 51,1 % ja maaseutualueilla 49,3 %.
- Ikäryhmistä kaupunkialueilla painottuvat työikäiset ja maaseutualueilla eläkeikäiset.
- 20–39-vuotiaista 48,3 % on naisia. Maaseutualueilla osuus on 46,3 % ja kaupunkialueilla 49,0 %.
- Erityisen suuri ero naisten ja miesten osuuksissa on maaseutualueilla 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Tätä selittää nuorten naisten muutot kaupunkikeihin opiskelemaan. Vuonna 2000 naisia oli ikäryhmässä 43,8 % ja 2023 enää 40,2 %.

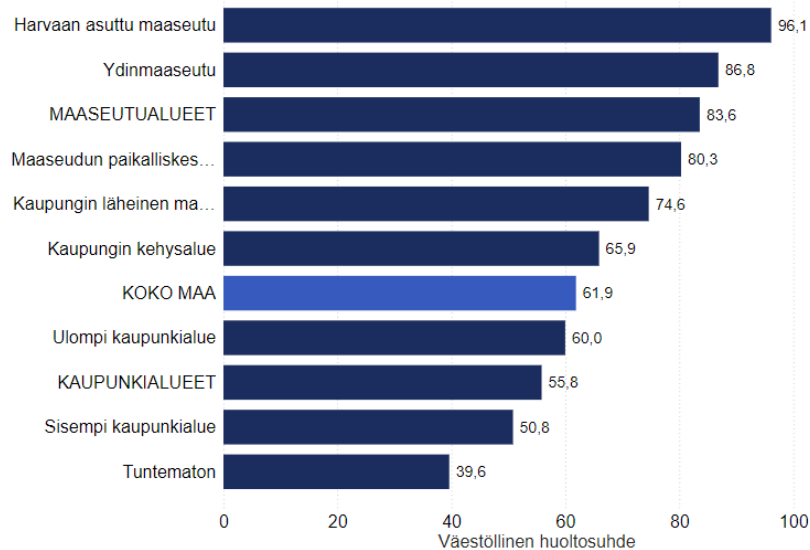

8. Huoltosuhde maakunnissa ja kaupunki- ja maaseutualueilla 2023

- Vuonna 2023 koko maan huoltosuhde, eli alle 15-vuotiaiden ja 65 v. täyttäneiden osuus sataa työikäistä kohden, oli 61,9.
- Maakuntien välillä on merkittäviä eroja huoltosuhteessa. Vuonna 2023 heikoin tilanne oli Etelä-Savossa (82,3) ja paras Uudellamaalla (51,3).
- Aluetyypeistä heikoin huoltosuhde on harvaan asutulla maaseudulla (96,1) ja paras sisemmillä kaupunkialueilla (50,8).

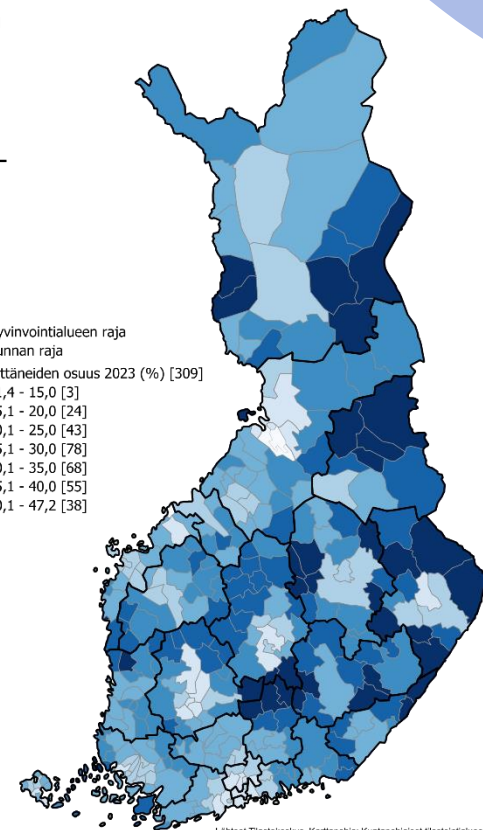
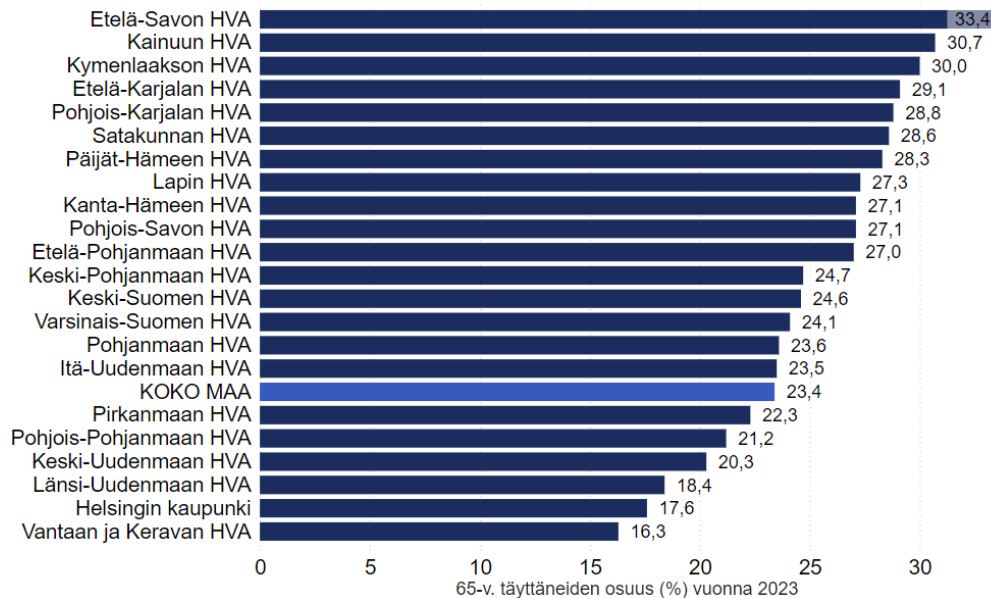
lähde: Tilastokeskus

lähde: SYKE, Tilastokeskus

9. Hyvinvointialueiden sisäiset ja väliset erot

- Hyvinvointialueet ovat vastanneet vuoden 2023 alusta lähtien sekä sosiaali- ja terveystalvelujen että pelastustoimen tehtävien järjestämisestä. Hyvinvointialueiden väestörakenne vaihtelee huomattavasti sekä alueiden sisällä että välillä. Esimerkiksi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella vain 16,3% on 65-v. täyttäneitä, mutta Etelä-Savossa yli kolmannes. Etelä-Savossa vanhin väestö on Puumalassa (46,9% 65-v. täyttäneitä) ja nuorin Mikkelissä (28,5% 65-v. täyttäneitä).

lähde:Tilastokeskus

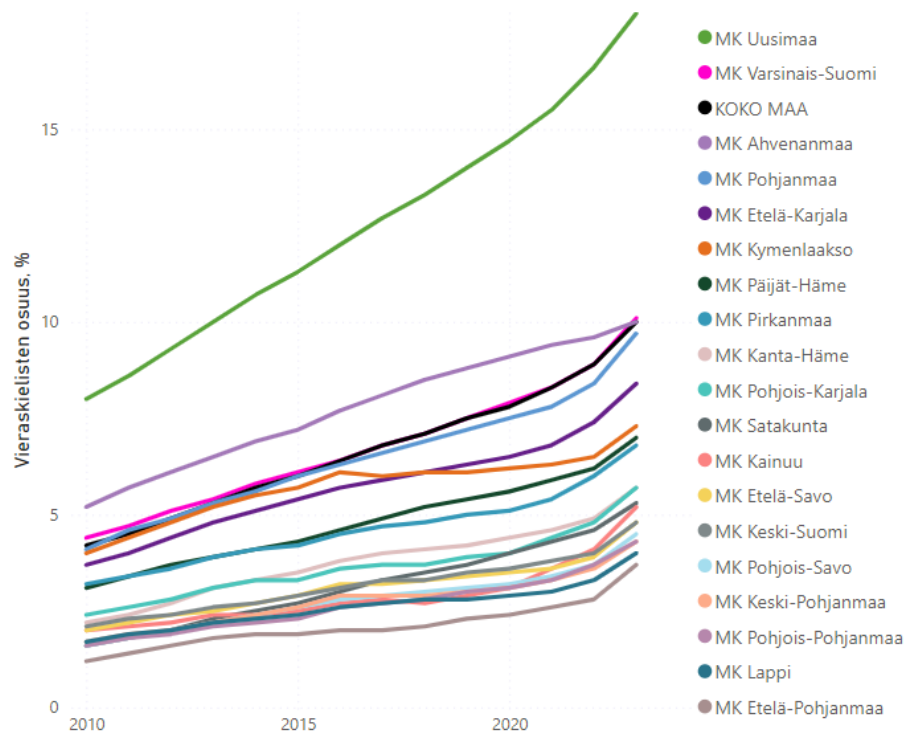
Lähteet: Tilastokeskus, Karttopohja: Kuntapohjaiset tilastointialueet, aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta 21.2.2023 ja 3.10.2023 lisenssillä CC BY 4.0.

10. Vieraskielisten osuus

- Vieraskieliseksi määritellään Suomessa henkilö, joka puhuu äidinkielenään muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea. Vuonna 2023 joka kymmenes suomalainen oli vieraskielinen ja syntyneistä 16 % syntyi vieraskielisille äideille.
- Valtaosa vieraskielisistä asuu kaupunkialueilla. Pelkästään Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla asui vuonna 2023 48,8 prosenttia (272 668) Suomen vieraskielisistä.
- Maakunnista suurin vieraskielisten osuus oli Uudellamaalla (18,0 %) ja pienin Etelä-Pohjanmaalla (3,7 %)
- Vieraskielisten ikärakenne on huomattavasti nuorempi kuin kotimaisia kieliä puhuvien.

Vieraskieliset 2023

Alue	Vieraskielisiä	Osuus, %
MK Uusimaa	316 358	18,0
MK Varsinais-Suomi	49 484	10,1
KOKO MAA	558 294	10,0
MK Ahvenanmaa	3 044	10,0
MK Pohjanmaa	17 207	9,7
MK Etelä-Karjala	10 493	8,4
MK Kymenlaakso	11 575	7,3
MK Päijät-Häme	14 366	7,0
MK Pirkanmaa	36 426	6,8
MK Pohjois-Karjala	9 301	5,7
MK Kanta-Häme	9 725	5,7
MK Satakunta	11 188	5,3
MK Kainuu	3 621	5,2
MK Etelä-Savo	6 300	4,8
MK Keski-Suomi	13 067	4,8
MK Pohjois-Savo	11 129	4,5
MK Keski-Pohjanmaa	2 907	4,3
MK Pohjois-Pohjanmaa	17 873	4,3
MK Lappi	7 097	4,0
MK Etelä-Pohjanmaa	7 133	3,7

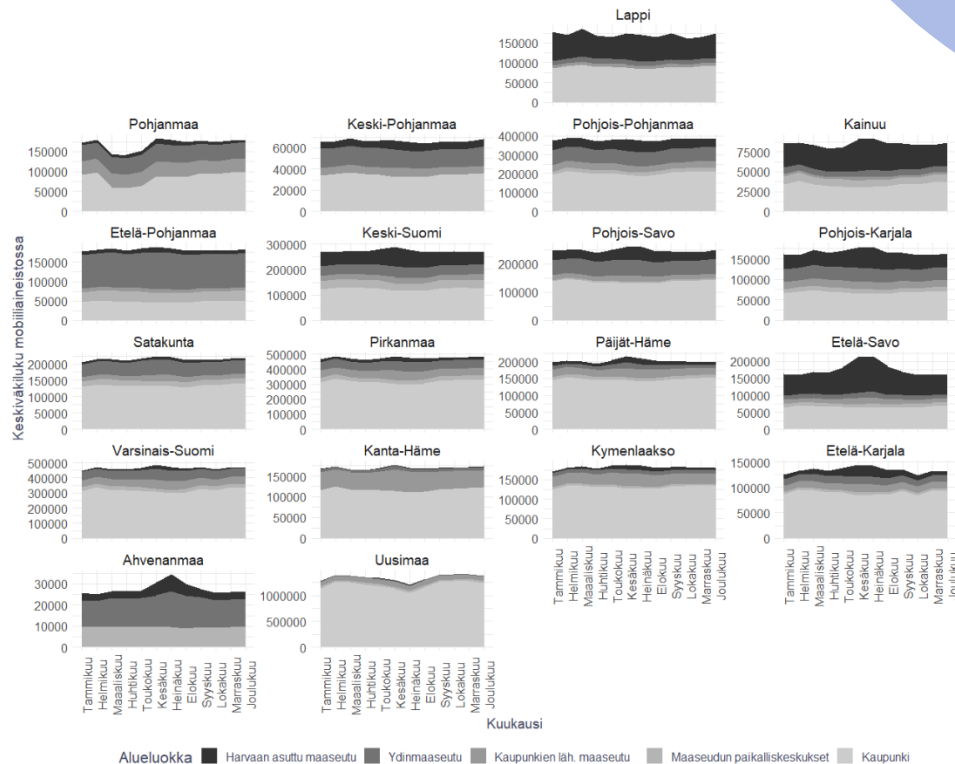

11. Monipaikkaisuus

- Viime vuosikymmeninä tapahtunut työn paikkasidonnaisuuden väheneminen, vapaa-ajan lisääntyminen, kaupungistuminen sekä liikenne- ja viestintäteknikan kehitys ovat lisänneet monipaikkaisuutta¹.
- Vapaa-ajan asukkaita on Suomessa, laskentatavasta riippuen, 2,4 - 2,9 miljoonaa. Vapaa-ajan asunnolla vietetään aikaa yhä pidempään, keskimäärin 103 päivää vuodessa (vuonna 2016 79 päivää).²
- Asuinpaikkaan perustuva tilastointi ei kerro koko kuvaa kullakin alueella oleskelevasta väestöstä. Maaseutu- ja saaristoalueiden väestömäärä on jopa 1,3 milj. henkeä suurempi kuin tilastoitu väestömäärä³.
- Mobiiliseurannan perusteella alueiden todellinen väestömäärä vaihtelee vuodenaikojen mukaan. Ainakin osalla harvaan asutusta maaseudusta alueilla on enemmän väestöä kesällä. Vastaavasti esimerkiksi sisemmällä kaupunkialueella on keskimäärin heinäkuussa asukkaita vähemmän.

Keskiväkiluvun muutokset alueluokittain maakunnissa

Aikajakso 3/2020-2/2021

Aineisto: Telia Crowd Insights 2023
Analyysi: Digital Geosciences, UEF

¹ Monipaikkaisuuden vaikutukset kuntatalouteen Monimenetelmällinen tutkimus Manner-Suomen kunnista

² Mökkibarometri 2021

³ Pitkänen ym. 2021, Rannanpää ym. 2022.

12. Nykytila

- **Väestönkasvu perustuu maahanmuuttoon.** Syntyvyys oli vuosina 2022 ja 2023 ennätyksellisen alhaalla ja viimeksi yhtä vähän suomalaisia syntyi 1800-luvun loppupuolella. Luonnollinen väestönlisäys on ollut negatiivista vuodesta 2016 lähtien eli kuolleita on vuosittain enemmän kuin syntyneitä.
- **Väestö keskittynyt osaan maata ja sielläkin paikallisesti.** Vuonna 2022 maakunnista vain kuudessa väestö kasvoi. Vuonna 2023 kymmenen maakunnan väestö kasvoi maahanmuuton seurauksena. Ainoastaan Uudenmaan luonnollinen väestönlisäys oli positiivinen. Eniten väestömäärä kasvoi Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Väestön keskittyminen (tietyille) kaupunkialueille jatkuu. Vuosina 2010-2023 kaupunkialueiden väestö kasvoi 10,7 % ja maaseutualueiden väheni 11,3%. Maahanmuutto toisaalta tasapainottaa koko maan tilannetta paikaten negatiivista luonnollista väestönlisäystä, mutta samanaikaisesti kasvattaa eroja alueiden välillä, sillä muuttovoitto ei kohdistu tasaisesti alueiden kesken. Valtaosa vieraskielisistä asuu kaupunkialueilla.
- **Väestörakenne on ikääntynyt.** Vuonna 2023 jo 23,4% suomalaisista oli täyttänyt 65 vuotta. Tämä heikentää väestöllistä huoltosuhdetta ja vuonna 2023 lapsia ja eläkeikäisiä oli jo 62 sataa työkäistä kohden. Eri maakuntien ja aluetyyppien välillä on huomattavia eroja ikärakenteessa ja sama koskee luonnollisesti sote-palveluista vastaavia hyvinvointialueita. Elinajanodote ja toimintakykyisyys ovat pidentyneet.
- **Kaupunki- ja maaseutualueiden sukupuolirakenteessa on eroavaisuuksia.** Naisten osuus on pienempi maaseutualueilla ja tämä korostuu nuorten aikuisten ikäluokassa, mikä voi vaikuttaa perheellistymiseen.
- **Monipaikkaisuus elämäntapana on lisääntynyt.** Tähän ovat vaikuttaneet paikkasidonnaisuuden väheneminen, vapaa-ajan lisääntyminen, kaupungistuminen sekä liikenne- ja viestintätekniiikan kehittyminen.

13. Lähiaikojen näkymät

- **Suomen väestönkasvu riippuu maahanmuutosta syntyvyyden ollessa alhainen.**
- **Väestörakenne ikääntyy entisestään.** Väestöllinen huoltosuhde kasvaa etenkin muuttotappiollisilla alueilla, joilla nuori väestö siirtyy muualle eikä palaa takaisin.
- **Asutuksen keskittyminen näyttää jatkuvan.** Liike maaseudulta kaupunkeihin ja maaseutukeskuksiin jatkunee. Tämä näkyy sekä paikallisella tasolla (maakunta- ja seutukuntakeskukset) että varsinkin koko maan tasolla (suuret kaupungit).
- **Monipaikkaisuus lisääntyi koronan vauhditettua etätöön yleistymistä.** Toisaalta monet työpaikat ovat alkaneet edellyttää myös osittaista läsnäoloa. Nähtäväksi jää mihin suuntaan tilanne kehittyy. Suostuvatko työntekijät palaamaan fyysisesti työpaikoilleen? Onko työntekijöillä varaa ylläpitää useampaa kiinteää asuinpaikkaa elinkustannusten noustessa ja energian hinnan heitellessä? Tilastointia tulisi parantaa, jotta monipaikkaisuus voidaan huomioida päätöksenteossa.

14. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

- **Syntyvyyden kehitys.** Miten syntyvyys kehittyy jatkossa? Miten yhteiskunta sopeutuu pienentyviin ikäluokkiin? Pystytäänkö syntyvyyttä kohentamaan ja lapsitoiveiden saavuttamista tukemaan?
- **Maahanmuuton väestökasvun tekijänä.** Voidaanko maahanmuuton ajatella ratkaisevan osaa väestön ikääntymisen ja keskittymisen tuomista haasteista? Riittääkö Suomeen tulijoita monien maiden kilpaillessa työvoimasta? Kasvattaako ilmastonmuutos pakolaisvirtoja Suomeen? Missä määrin segregaatiokehitys jatkuu?
- **Monipaikkaisuuden tasoittava vaikutus.** Onko monipaikkaisuudesta vastapainoksi väestön keskittymiselle, auttaako se esimerkiksi palveluiden ylläpidossa?
- **Missä määrin väestö keskittyy jatkossa?** Mitä keskittyneempi tai hajautuneempi väestö tarkoittaisi väestön hyvinvoinnille, infrastruktuurille, palveluille ja kokonaisturvallisuudelle? Miten turvataan toimeentulo edellytykset maaseudulla? Missä määrin keskittymiseen pystytään ja halutaan politiikkatoimilla vaikuttaa?
- **Muuttuvat trendit ja kasvava epävarmuus.** Koronan vaikutus syntyvyyteen jäi hetkelliseksi ja syntyvyys madaltunut entisestään. Myöskään Uudenmaan negatiivinen kuntien välinen nettomuutto ei jatkunut vuonna 2022. Venäjän hyökkäyssota on vaikuttanut aluekehitykseen. Mitä tapahtuu kun sota lopulta päättyy? Jos ja kun muita isoja mullistavia tapahtumia tulee eteen, miten ne voisivat vaikuttaa pidemmän aikavälin trendeihin?

Kunta- ja hyvinvointialuetalous

Kuntatalous

1. Kuntien talous ollut vahva koko 2020-luvun
2. Vuosikate riitti kattamaan poistot, nettoinvestoinnit ja myös investointien omahankintamenot vuonna 2023
3. Tulojen ja menojen volyymien lisäksi rakenteissa muutoksia sote-uudistuksen myötä (mrd. €)
4. Lainamäärän kehitys ollut maltillista viime vuosina
5. Huomioitava kuntatalouden lainojen eri tarkastelukulmat
6. Negatiivisen vuosikatteen kuntien määrä yhä pieni
7. Yleistä lähivuosien kuntien talouteen vaikuttavista tekijöistä, 2 diaa
8. Lähivuosien taloustilanne

Hyvinvointialuetalous

9. Hyvinvointialueiden talouden tilanne
10. Hyvinvointialueiden valtion rahoitus 2025
11. Vuoden 2025 rahoitus kasvaa vuoden 2024 rahoitukseen verrattuna noin 2,2 miljardia euroa

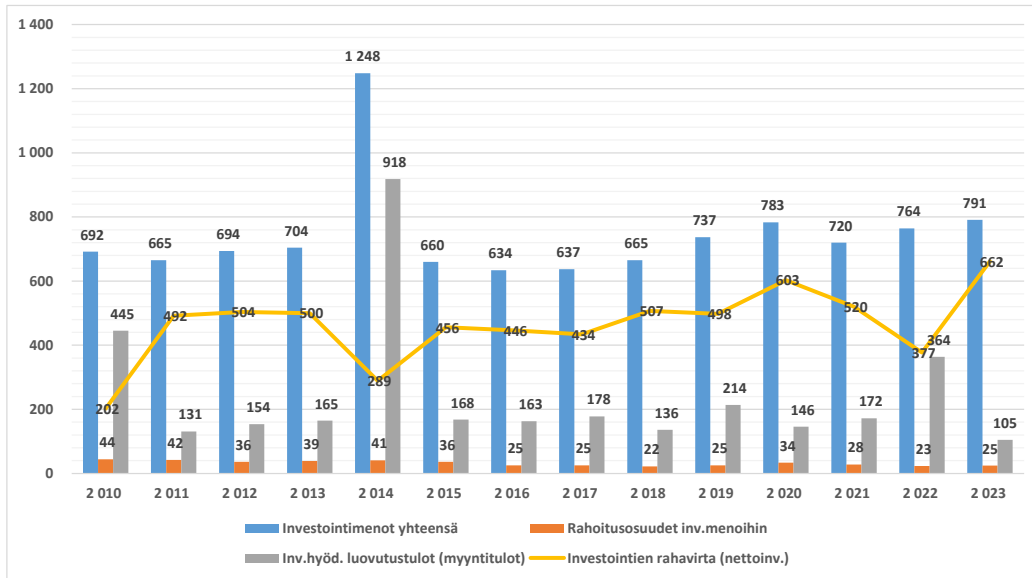
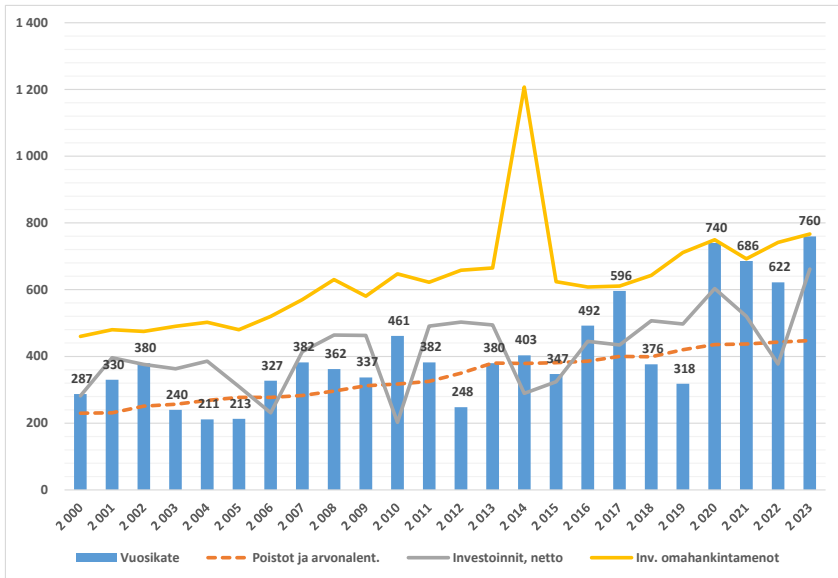
Huom. Teemasta on julkaistu myös erilliset muistiot.

1. Kuntien talous ollut vahva koko 2020-luvun

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	Muutos mrd. € 2022-2023	Muutos % 2022-2023
Toimintatuotot, ml. valm. omaan käyt.	7,81	7,55	7,21	8,35	8,10	6,03	-2,07	-25,5
Toimintakulut	36,91	37,90	38,43	40,63	42,49	20,30	-22,19	-52,2
Toimintakate	-29,10	-30,36	-31,22	-32,28	-34,39	-14,27	20,12	58,5
Verotulot	22,32	22,91	23,83	25,42	26,77	14,45	-12,31	-46,0
Kunnallisverot		19,14	20,12	20,60	21,64	10,22	-11,42	-52,8
Kiinteistöverot		1,87	1,74	1,97	2,09	2,18	0,09	4,3
Yhteisöverot		1,90	1,96	2,85	3,03	2,05	-0,98	-32,3
Käyttötal. valtionosuudet	8,46	8,64	11,01	10,08	10,74	3,63	-7,11	-66,2
Verorahoitus yht.	30,78	31,55	34,83	35,50	37,51	18,08	-19,42	-51,8
Vuosikate	2,07	1,75	4,07	3,79	3,45	4,23	0,79	22,8
Poistot ja arvonalentumiset	2,19	2,31	2,40	2,41	2,45	2,50	0,04	1,8
Vuosikate - poistot	-0,13	-0,56	1,68	1,38	1,00	1,74	0,74	
Tilikauden tulos	-0,11	-0,16	1,76	1,49	1,16	1,72	0,56	48,2
Nettoinvestoinnit	-2,78	-2,73	-3,32	-2,87	-2,09	-3,69	-1,60	76,6
Investointimenot, brutto	-3,65	-4,05	-4,31	-3,97	-4,23	-4,41	-0,18	4,3
Vuosikate - nettoinvestoinnit	-0,72	-0,99	0,75	0,92	1,36	0,55	-0,81	
Toiminnan ja inv. rahavirta	-1,21	-1,43	0,38	0,27	0,64	0,29	-0,35	-54,0
Lainakanta	16,73	18,42	19,03	19,12	18,69	18,77	0,076	0,4
Rahavarat	4,88	5,06	6,45	6,50	6,97	6,07	-0,89	-12,8
Taseen kertynyt ali-/ylijäämä	11,26	11,09	12,58	13,86	14,92	16,57	1,65	11,1
Veroprosentti, painotettu	19,87	19,90	19,96	20,02	20,01	7,33		-12,68 %-yks.

- Kuntien taloudessa vuodet 2020 – 2023 ovat olleet poikkeuksellisia -> hämärtänyt osin kuvaa tosiasiallisesta tilanteesta.
- Vahvan tilanteen taustalla pääosin **kertaluonteisia tekijöitä**:
 - Koronatuet ~5,7 mrd.
 - Sote-kiinteistöjen myynnit
 - Sote-uudistuksen verohäntä 1,3 mrd.
 - Hyvä työllisyysaste -> verotulot.
- Vuonna 2023 vuosikate vahvistui lähes 0,8 mrd. eurolla 4,2 mrd. euroon ollen koko 2000-luvun vahvin (*verohäntä 1,3 mrd + sote-uudistuksen vos-korjaus 0,5 mrd.*).
- Ilman em. kertaluonteisia eräiä tilikauden tulos olisi ollut nollassa.
- Tilanteen ennakoitiin olevan vieläkin parempi syksyllä 2023 -> toimintakate osoittautui kuitenkin heikommaksi (eli menot kasvoivat enemmän).
- Sote-uudistuksen** vuoksi vuoden 2023 tilinpäätösten **vertailu** aiempiin vuosiin vaikeaa.

2. Vuosikate riitti kattamaan poistot, nettoinvestoinnit ja myös investointien omahankintamenot vuonna 2023

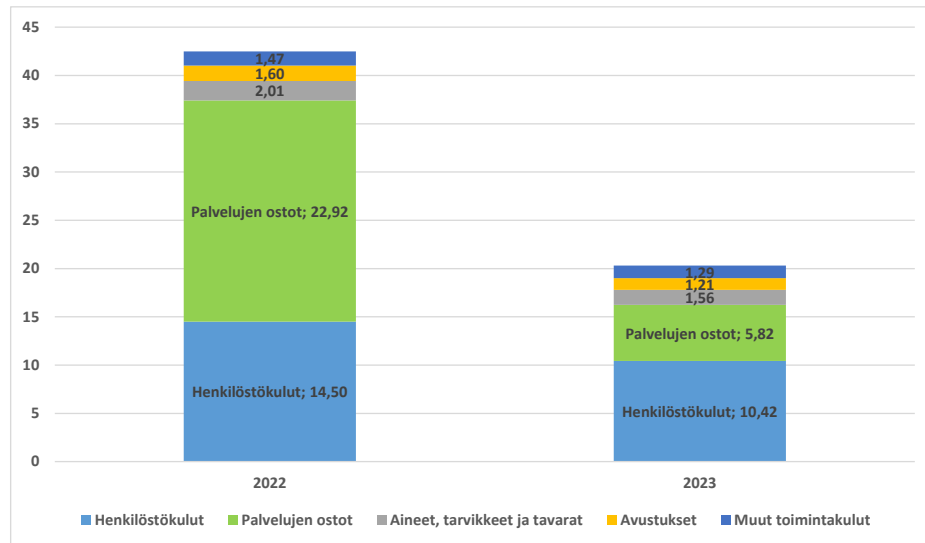
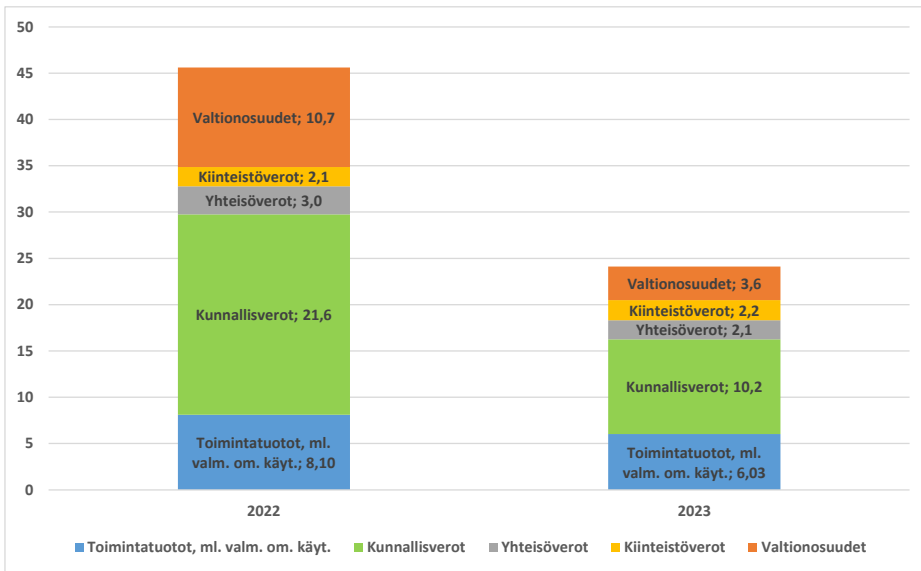

Investointihyödykkeiden luovutustulojen suuret muutokset heijastuvat nettoinvestointeihin, bruttoinvestoinnit kehittyneet kuitenkin varsin tasaisesti.

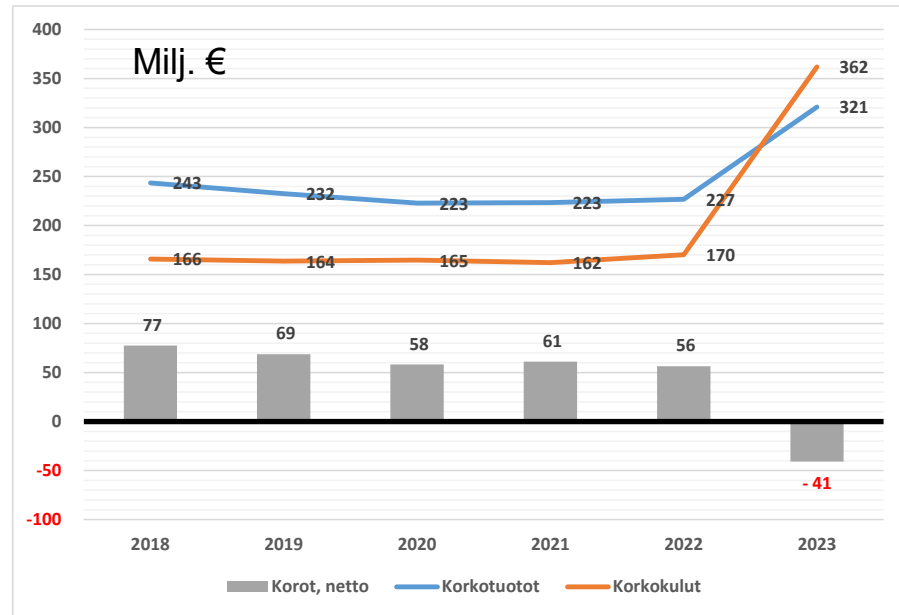
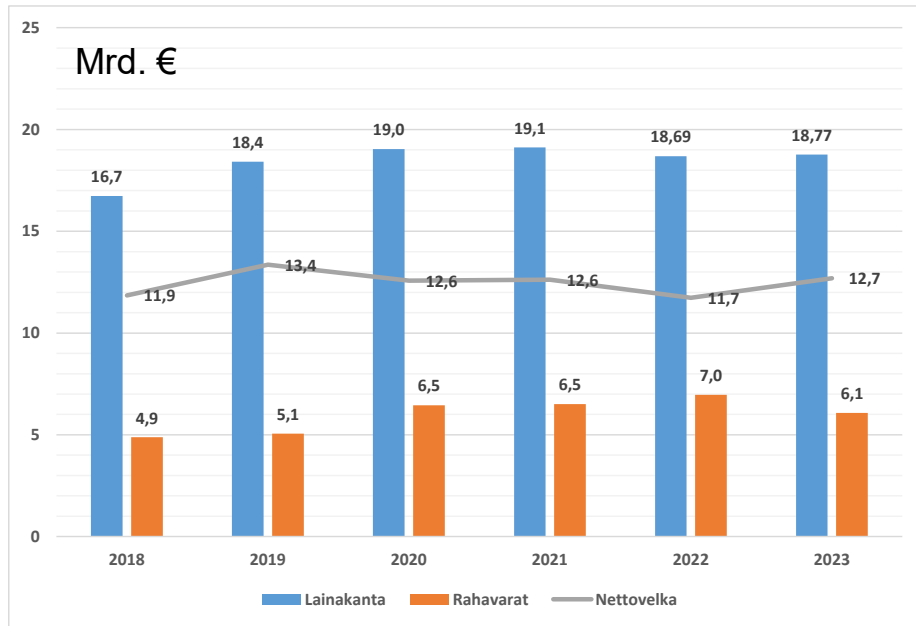
3. Tulojen ja menojen volyymien lisäksi rakenteissa muutoksia sote-uudistuksen myötä (mrd. €)

Tuloissa kiinteistövero ylitti yhteisöveron määrän ja vossien osuus supistui voimakkaasti.

Kuluissa henkilöstökulut ylittivät lähes kaksinkertaisesti palvelujen ostot (sairaanhoitopiirien kuntayhtymien siirtyminen hyvinvointialueille).

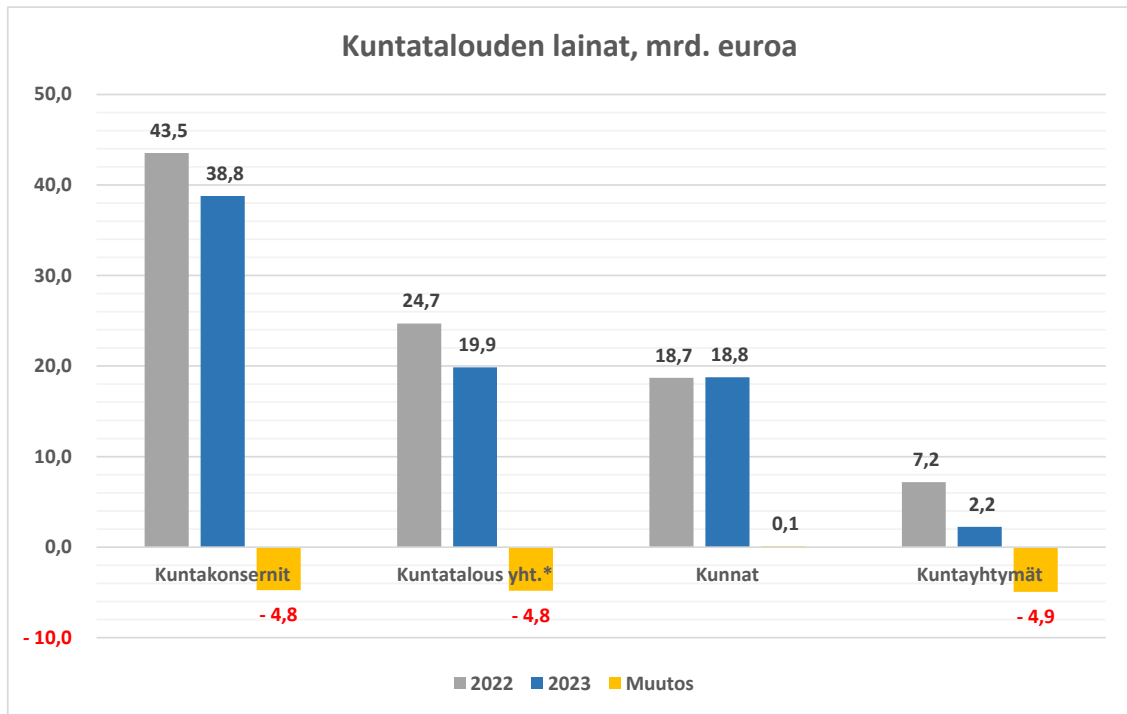

4. Lainamäärän kehitys ollut maltillista viime vuosina

- Vuonna 2023 nettovelka kuitenkin kasvoi noin 1 mrd. euroa pääosin rahavarojen vähenemisen johdosta.
- Korkotuotot ja -kulut kasvoivat selvästi, mutta kulujen kasvu ylitti tuottojen kasvun -> **nettokorot kääntyivät negatiiviseksi** (lainat yleisesti hyvin *korkosuojattu*).

5. Huomioitava kuntatalouden lainojen eri tarkastelukulmat

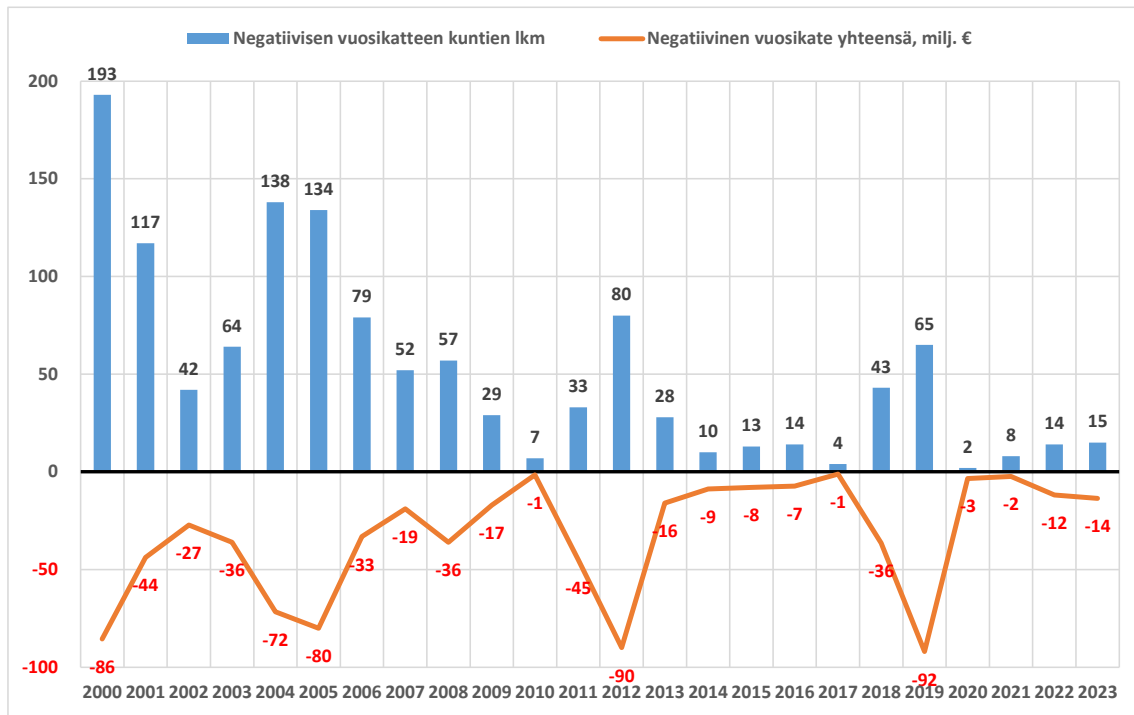

- Pelkästään emokunnan tarkastelu ei kerro koko totuutta!

- Sote-uudistuksen myötä kuntayhtymistä ja täten kuntataloudesta poistui n. 5 mrd. euroa sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien lainoja.
- Taselainojen lisäksi on hyvä huomioida myös **vuokravastuut** (nykyisin paljon pitkäaikaisia vuokrasopimuksia omahankintojen ohella).
- Esim. konsernien vuokravastuut vuonna 2023 yht. **6,1 mrd. €** -> lainat ja vuokravastuut yht. lähes **45 mrd. euroa** (kriisikuntakriteerit).

* = Kuntataloudella tarkoitetaan kuntia ja kuntayhtymiä yht. (keskinäiset erät eliminoitu).

6. Negatiivisen vuosikatteen kuntien määrä yhä pieni

15 negatiivisen vuosikatteen kunnista 13 oli alle 5 000 asukkaan kunta. Suurimpana kuntana Sotkamo; 10 274 as.

Tilikauden tulos oli negatiivinen 55 kunnalla ja yhteenlaskettu negatiivinen tulos oli 70 milj. euroa. Myös negatiiviset tulokset kohdistuivat pääosin alle 5 000 asukkaan kuntiin (73 % alle 5 000 as. kuntia).

7. Yleistä lähivuosien kuntien talouteen vaikuttavista tekijöistä 1/2

- Suomen BKT:n ennakoidaan olevan vielä lievästi miinusmerkkinen kuluvana vuonna, mutta ensi vuodesta lähtien kasvua on noin 1,5 prosenttia/vuosi.
- Kuntien menojen kasvu koostuu supistuvan palvelutarpeen johdosta pääosin hintojen noususta -> pystytäänkö palvelutarpeen supistumista hyödyntämään vastaavasti?
 - Peruspalvelujen hintaindeksin kasvu noin 3 %:n tasolla v. 2025-2028.
 - Kunta-alan palkkaratkaisut keväällä 2025? Korotuspaineita lienee odotettavissa...
- Toisaalta investointipaineet ovat edelleen suuret.
- Verotuloissa nähtävissä kuitenkin kohtuullista kasvua (~4 %/vuosi v. 25-28).
- Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimet vuodelle 2025 kokonaisuudessaan vahvistavia verrattuna vuoteen 2024 (~250 milj. euroa).
 - Näistä suurimpana valtionosuuksien n. 280 milj. euron lisäys sote-uudistuksen siirtolaskelmien kompensoimiseksi (kuitenkin lopullinen siirtolaskelma vähensi valtionosuuksia n. 0,5 mrd. euroa vuoteen 2023 verrattuna).

Yleistä lähivuosien kuntien talouteen vaikuttavista tekijöistä

2/2

- Norminpurkuhanke; tavoite 100 milj. euroa kustannussäästöjä -> tätä vasten vähennetään valtionosuuksia valtionosuuksia ~25 milj. euroa.
- Kunnallisveron efektiivisyyden parantaminen, mutta vastaavasti vähennetään valtionosuuksien veromenetysten kompensatioita.
- TE-uudistus vuoden 2025 alusta -> vaikuttaa kustannuksia kasvattavasti, mutta vastaavasti lisää valtionosuuksia. Riski suhdannevaihteluihin kasvaa.
- Kiinteistöverouudistus -> tavoitteena HE syksyllä 2024?
- Sote-kiinteistöt 3+1 siirtymäajan jälkeen -> korvausmenettely.
- VOS-uudistuksen tarkoitus tulla voimaan 2027 alusta (kustannusneutraali).
 - vaikeutena erityisesti sote-uudistuksen suuret tasauselementit!
- Väestörakenteen ja -määrän kehitys sekä työvoiman saatavuus haastavat kuntia.

8. Lähivuosien taloustilanne

- Kuntien taloustilanne tulee **heikkenemään selvästi erityisesti vuodesta 2025 lähtien**.
 - Esim. negatiivisen vuosikatteen kuntien määrä kasvaisi ensi vuodesta lähtien noin 50 kuntaan ja määrä kasvaisi edelleen vuoteen 2027.
 - Talouden heikkous koskee erityisesti pieniä kuntia, mutta myös suuremmilla kaupungeilla selvää heikkenemistä.
- Kuntatalouden (kunnat + kuntayhtymät yht.) vuosikate ei riitä poistoihin eikä nettoinvestointeihin vuosina 2025 – 2028 -> velkaantuminen kasvaa.
- Tilanne paranee lievästi vuonna 2028 (mm. sote-siirtolaskelman takaisinperinnän ja vuosien 24-27 valtionosuuksien indeksijarrun päättymisen).
- Edellyttää kunnilta **omia tasapainottamistoimia** (näkynee sekä kustannussäästöinä että verojen korotuspaineina).

9. Hyvinvointialueiden talouden tilanne

Hyvinvointialue	Pelastustoimen nettokäyttökustannukset / as 2023	Sosiaali- ja terveydenhuollon nettokäyttökustannukset / as 2023	Sote- käyttökustannusten liukuva keskiarvo muutos	Tarvekaioidut sote- nettokäyttökustannukset / as 2023	Kertynyt yli/alijäämä / as 2023	Ennustettu kertynyt alijäämä 2024 lopussa/ as
Etelä-Karjala	136 €	4 544 €	0.3 %	4 609 €	-263 €	-575 €
Etelä-Pohjanmaa	116 €	4 771 €	-0.1 %	4 317 €	-238 €	-498 €
Etelä-Savo	160 €	5 516 €	-0.6 %	4 608 €	-265 €	-576 €
Helsinki	78 €	3 748 €	-1.1 %	4 287 €	43 €	-6 €
Itä-Uusimaa	136 €	4 005 €	4.1 %	4 253 €	-349 €	-815 €
Kainuu	139 €	5 352 €	-1.6 %	4 420 €	-274 €	-664 €
Kanta-Häme	88 €	4 475 €	-0.2 %	4 234 €	-367 €	-848 €
Keski-Pohjanmaa	122 €	4 634 €	-1.4 %	4 005 €	-302 €	-628 €
Keski-Suomi	113 €	4 546 €	-0.4 %	4 687 €	-410 €	-821 €
Keski-Uusimaa	79 €	3 966 €	2.8 %	4 554 €	-324 €	-593 €
Kymenlaakso	126 €	5 150 €	1.1 %	4 349 €	-196 €	-662 €
Lappi	152 €	5 337 €	2.3 %	4 454 €	-513 €	-910 €
Länsi-Uusimaa	74 €	3 512 €	-2.3 %	4 354 €	-247 €	-271 €
Pirkanmaa	81 €	4 183 €	-0.8 %	4 163 €	-253 €	-382 €
Pohjanmaa	92 €	4 418 €	-0.9 %	4 810 €	-214 €	-481 €
Pohjois-Karjala	103 €	4 695 €	1.4 %	3 844 €	-147 €	-345 €
Pohjois-Pohjanmaa	93 €	4 216 €	0.5 %	4 150 €	-199 €	-414 €
Pohjois-Savo	137 €	4 835 €	0.0 %	4 343 €	-254 €	-635 €
Päijät-Häme	99 €	4 339 €	0.8 %	4 111 €	-218 €	-521 €
Satakunta	124 €	4 665 €	-6.0 %	4 488 €	-240 €	-654 €
Vantaa ja Kerava	63 €	3 787 €	2.6 %	4 304 €	-365 €	-760 €
Varsinais-Suomi	84 €	4 262 €	-0.3 %	3 990 €	-299 €	-629 €
Manner-Suomi yhteensä	98 €	4 294 €	-0.2 %	4 294 €	-239 €	-494 €

10. Hyvinvointialueiden valtion rahoitus 2025

Jälkikäteistarkistus:

- Hyvinvointialueelle myönnetty laskennallinen rahoitus tarkistetaan jälkikäteen koko maan tasolla vuosittain vastaamaan toteutuneita kustannuksia. Tämä tarkoittaa, että kaikkien hyvinvointialueiden toteutuneet kustannukset lasketaan yhteen ja summaa verrataan hyvinvointialueille myönnettyyn valtion kokonaisrahoitukseen. Erotus korjataan seuraavan vuoden valtion rahoituksen tasoon.
- Ensimmäinen jälkikäteistarkistus on tehty vuoden 2025 rahoitukseen perustuen vuoden 2023 tilinpäätöksiin. Jälkikäteistarkistus korottaa vuoden 2025 rahoitusta noin 1,41 mrd. eurolla.

Vuoden 2025 rahoituksen tasoa korottavat

- palvelutarpeen kasvu: n. 240 milj. euroa
- 3 %:n hyvinvointialueindeksi: n. 730 milj. euroa

Vuoden 2025 rahoituksen tasoa laskevat

- sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävälainsäädännön muutokset noin 270 milj. eurolla.
- Vuoden 2025 rahoituslaskelmassa on huomioitu viimeisimmät tarvekertoimet vuodelle 2025.

11. Vuoden 2025 rahoitus kasvaa vuoden 2024 rahoitukseen verrattuna noin 2,2 miljardia euroa

Hyvinvointialue	Vuoden 2024 rahoitus yht., milj. euroa	Laskennallinen rahoitus v. 2025, milj. euroa	Siirtymätasaus v. 2025, milj. euroa	Vuoden 2025 rahoitus yht., milj. euroa	Vuoden 2025 rahoitus yht., e/as.	Rahoituksen kasvu v. 2025, milj. euroa	Rahoituksen kasvu v. 2025, %
Helsinki	2 700	2 814	135	2 950	4 373	250	9 %
Vantaa ja Kerava	1 061	1 200	0	1 200	4 202	139	13 %
Länsi-Uusimaa	1 769	1 967	-13	1 953	3 946	184	10 %
Itä-Uusimaa	389	449	-24	425	4 295	36	9 %
Keski-Uusimaa	798	845	15	860	4 185	62	8 %
Varsinais-Suomi	2 069	2 417	-88	2 330	4 747	261	13 %
Satakunta	996	1 050	20	1 070	5 055	74	7 %
Kanta-Häme	737	816	-12	804	4 741	66	9 %
Pirkanmaa	2 277	2 507	0	2 507	4 649	230	10 %
Päijät-Häme	893	999	-45	954	4 667	61	7 %
Kymenlaakso	828	852	41	893	5 628	65	8 %
Etelä-Karjala	569	602	3	605	4 834	36	6 %
Etelä-Savo	710	720	37	757	5 828	47	7 %
Pohjois-Savo	1 205	1 294	-5	1 288	5 190	83	7 %
Pohjois-Karjala	780	898	-61	837	5 155	57	7 %
Keski-Suomi	1 192	1 254	17	1 270	4 649	78	7 %
Etelä-Pohjanmaa	909	964	0	964	5 061	55	6 %
Pohjanmaa	786	829	14	843	4 745	56	7 %
Keski-Pohjanmaa	312	351	-18	333	4 918	21	7 %
Pohjois-Pohjanmaa	1 808	2 011	-32	1 979	4 731	171	9 %
Kainuu	374	405	-2	404	5 753	29	8 %
Lappi	919	1 058	-49	1 008	5 725	89	10 %
Yhteensä	24 083	26 302	-67	26 235	4 707	2 152	9 %

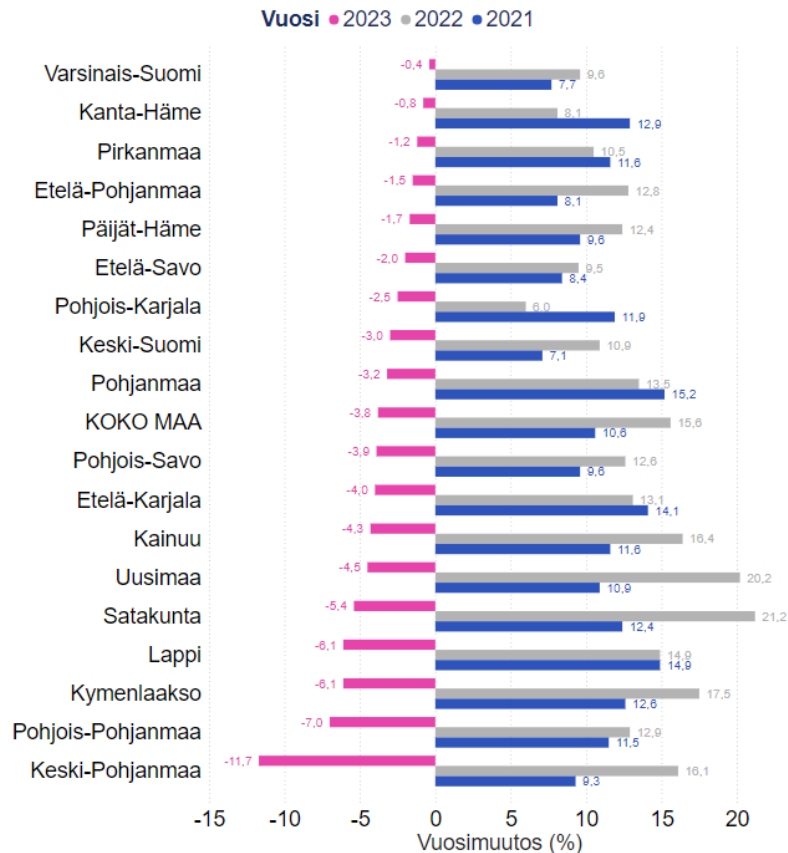
Kestävä elinvoima ja investoinnit

1. Liikevaihdon vuosimuutos (%) 2021-2023, koko talous
2. Kasvuyritykset 2019-2022 (Kasvu väh. 20%, väh. 3 henkilöä)
3. Yritysten kasvuhakuisuus (yritysten oman näkemyksen mukaisesti)
4. Yritysten kasvuhakuisuus maakunnittain (yritysten oman näkemyksen mukaisesti)
5. Konkurssien kehitys
6. Suhdannenäkymät alueittain (yritysten oma näkemys)
7. Työllisyyden kehitys
8. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta
9. Rekrytointiongelmien (toimipaikkojen %-osuus: kokeneet vaikeuksia työvoiman hankinnassa)
10. Kohtaantotilanne (lokakuu 2024)
11. Valtionrahoitus T&K-toimintaan 2014-2025
12. T&K-menot yritysten kokoluokittain (mrd.euroa)
13. Yritysten T&K-menot (maakunnat, menot yli 200 Meur/v 2023.)
14. Yritysten T&K-menot (maakunnat, menot alle 200 Meur/v 2023)
15. Kestävää elinvoimaa tukevat investoinnit maaseuturahastosta (CAP) ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR)
16. Puhtaan siirtymän investoinnit maakunnittain
17. Yliopisto-opiskelijoiden muuttoliike
18. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden alueelliset siirtymät
19. Pääsy korkeakoulutukseen maakunnittain 2024
20. Korkeakoulutuksen kysyntä ja tarjonta maakunnissa
21. Koulutuspaikkojen ja alueen nuorisoiäluokkien (19-21 v) suhde muuttuu 2040 mennessä
22. Tohtoreiden tutkimustyövuodet
23. Nykytila
24. Lähiaikojen näkymät
25. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

1. Liikevaihdon vuosimuutos (%) 2021-2023, koko talous

- Liikevaihdon vuosimuutos heijastelee talouden suhdanteiden kehitystä: vuoden 2022 positiivisemmän kehityksen jälkeen on liikevaihdon vuosimuutos negatiivinen kaikilla alueilla
- Suurin negatiivinen vuosimuutos oli Keski-Pohjanmaalla ja pienin Varsinais-Suomessa

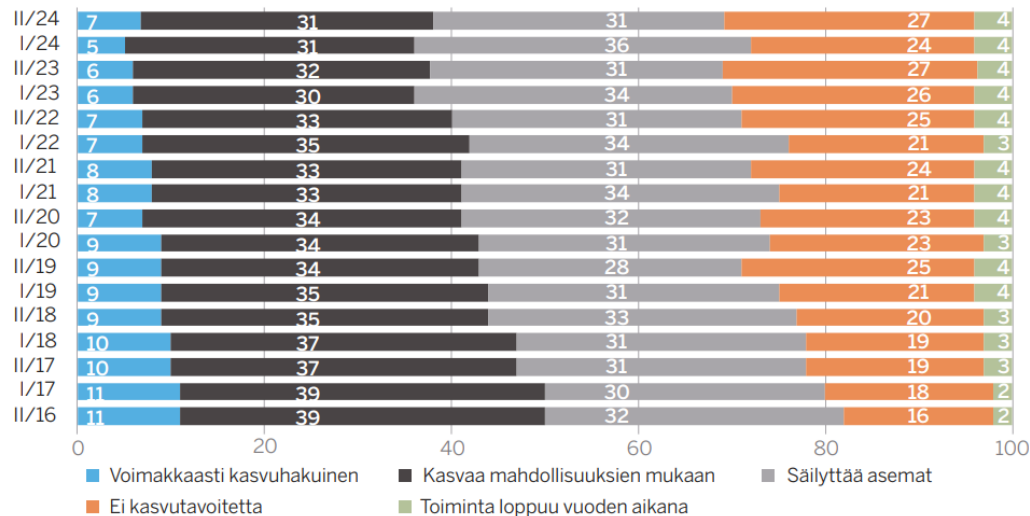
2. Kasvuyritykset 2019-2022 (Kasvu väh. 20%, väh. 3 henkilöä)

- Kasvuyritysten määrä on pysynyt koko maassa lähes samana kuin ed. kaudella, +0,1 %
- Kasvuyritysten lukumäärien kehitys on useammalla alueella positiivisempi kuin ed. kaudella, jolloin kasvuyritysten määrä kasvoi vain 2:lla alueella, nyt 9:lla alueella
- Eniten kasvuyritysten määrä lisääntyi (%) Kainuussa (+29,6%), Pohjanmaalla(+26,2) ja Satakunnassa (19.3%)
- Eniten kasvuyritysten määrä laski Etelä-Karjalassa (-34,9%), Keski-Pohjanmaalla (-30,8%) ja Pohjois-Savossa (-27%).
- Kasvuyrityksiä oli määrällisesti eniten Uudellamaalla 1170 kpl, noin 40 % kaikkien maakuntien kasvuyrityksistä

	Kasvuyritysten määrä	Kasvuyritysten lkm muutos ed. kasvukauteen	Kasvuyritysten lkm muutos ed. kasvukauteen (%)
KOKO MAA	2947	3	0,1 %
MK18 Kainuu	27	8	29,6 %
MK15 Pohjanmaa	84	22	26,2 %
MK04 Satakunta	88	17	19,3 %
MK13 Keski-Suomi	148	16	10,8 %
MK02 Varsinais-Suomi	246	24	9,8 %
MK14 Etelä-Pohjanmaa	89	4	4,5 %
MK12 Pohjois-Karjala	60	2	3,3 %
MK17 Pohjois-Pohjanmaa	235	4	1,7 %
MK01 Uusimaa	1170	14	1,2 %
MK21 Ahvenanmaa	10	0	0,0 %
MK06 Pirkanmaa	290	-16	-5,5 %
MK08 Kymenlaakso	57	-4	-7,0 %
MK19 Lappi	76	-7	-9,2 %
MK10 Etelä-Savo	53	-6	-11,3 %
MK05 Kanta-Häme	68	-9	-13,2 %
MK07 Päijät-Häme	77	-16	-20,8 %
MK11 Pohjois-Savo	100	-27	-27,0 %
MK16 Keski-Pohjanmaa	26	-8	-30,8 %
MK09 Etelä-Karjala	43	-15	-34,9 %

3. Yritysten kasvuhakuisuus (yritysten oman näkemyksen mukaisesti)

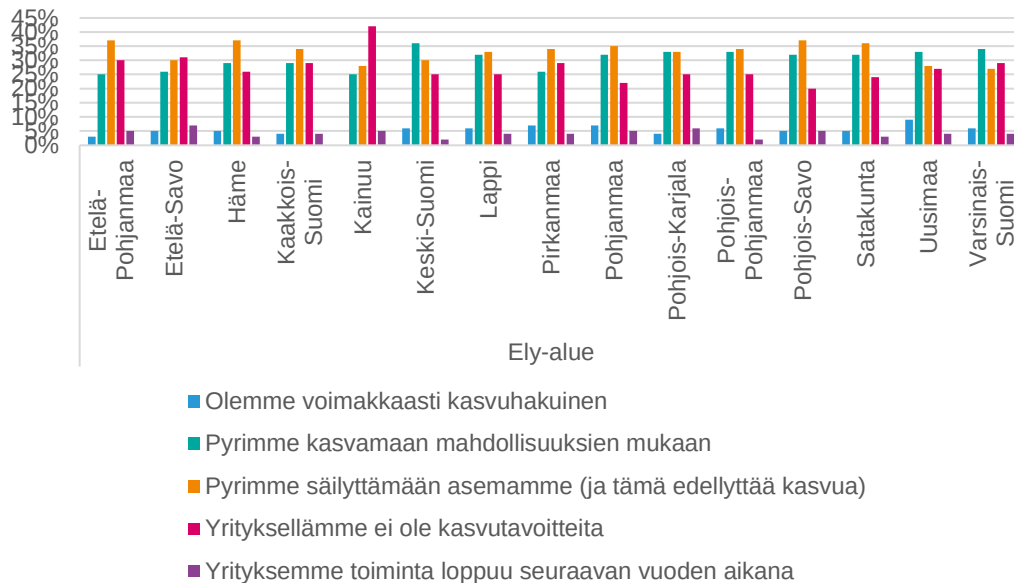
- Suomalaiset pk-yritykset eivät ole kovin kasvuhakuisia: 31% yrityksistä pyrkii säilyttämään asemansa ja 27 %:lla yrityksistä ei ole kasvutavoitteita
- 38 %:lla yrityksistä on kasvutavoitteita: Voimakkaasti kasvuhakuisia oli 7 % ja mahd. mukaan kasvavia 31 %
- Ed. barometriin verrattuna voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten määrä on kasvanut hieman, 5% -> 7%, mutta ei kasvutavoitetta omaavien yritysten määrä on myös lisääntynyt 24% -> 27%
- Kasvuhakuisten yritysten määrän trendi on laskeva: vuonna 2016 oli kasvuyritysten määrä vielä 50 % (voimakkaasti tai mahd. mukaan kasvavia), nyt 38% yrityksistä on kasvuhakuisia.

4. Yritysten kasvuhakuisuus maakunnittain (yritysten oman näkemyksen mukaisesti)

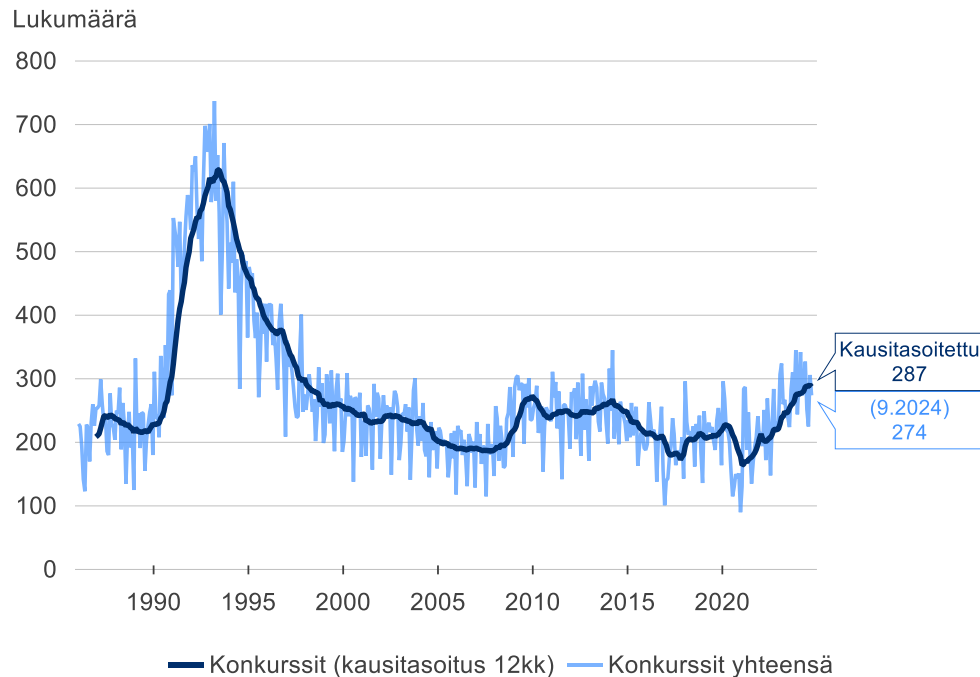
- Eniten voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä oli Uudellamaalla (9%)
- Eniten mahdollisuuksien mukaan kasvavia oli Keski-Suomessa (36%), seuraavaksi eniten Varsinais-Suomessa (34%),
- Eniten asemansa säilyttäviä oli Etelä-Pohjanmaalla, Hämeessä ja Pohjois-Savossa (37%).
- Eniten yrityksiä, joilla ei ollut kasvutavoitteita lainkaan oli Kainuussa (42%), Etelä-Savossa (31%) ja Etelä-Pohjanmaalla (30%)

Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten yrityksenne tilannetta?

5. Konkurssien kehitys

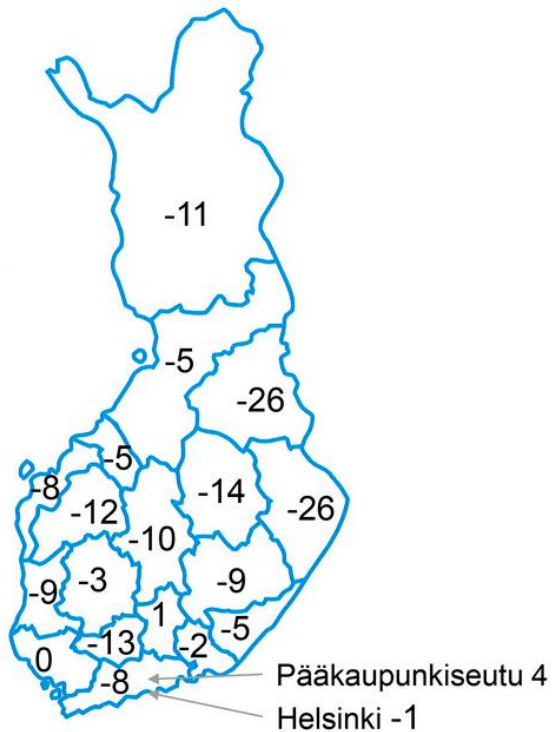
- Konkurssien määrä on ollut kasvussa.
- Vuoden 2023 aikana laitettiin vireille yhteensä 3 315 konkurssia, eli neljänneksen enemmän kuin vuonna 2022.
- Vuonna 2023 haettujen konkurssien määrä oli suurempi kuin 2009 finanssikriisin aikaan.
- Eniten yrityksiä haettiin konkurssiin Uudellamaalla (1304 kpl v. 2023).
- Eniten konkurssiin haettuja yrityksiä oli muiden palveluiden toimialalla vuonna 2023.
- Syyskuussa 2024 konkurssiin haettiin 274 yritystä, mikä oli 32 konkurssia vähemmän kun elokuussa.

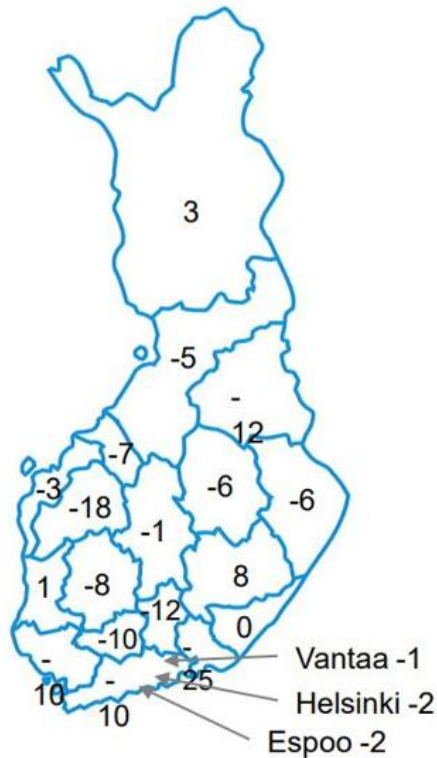
Lähde: Statistics Finland, Bankruptcies, TEM, Macrobond (syyskuu 2024)

6. Suhdannenäkymät alueittain (yritysten oma näkemys)

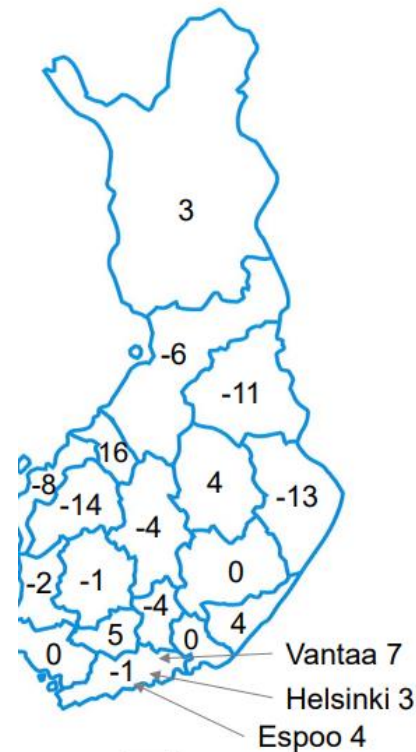
Syksy 2022

Syksy 2023

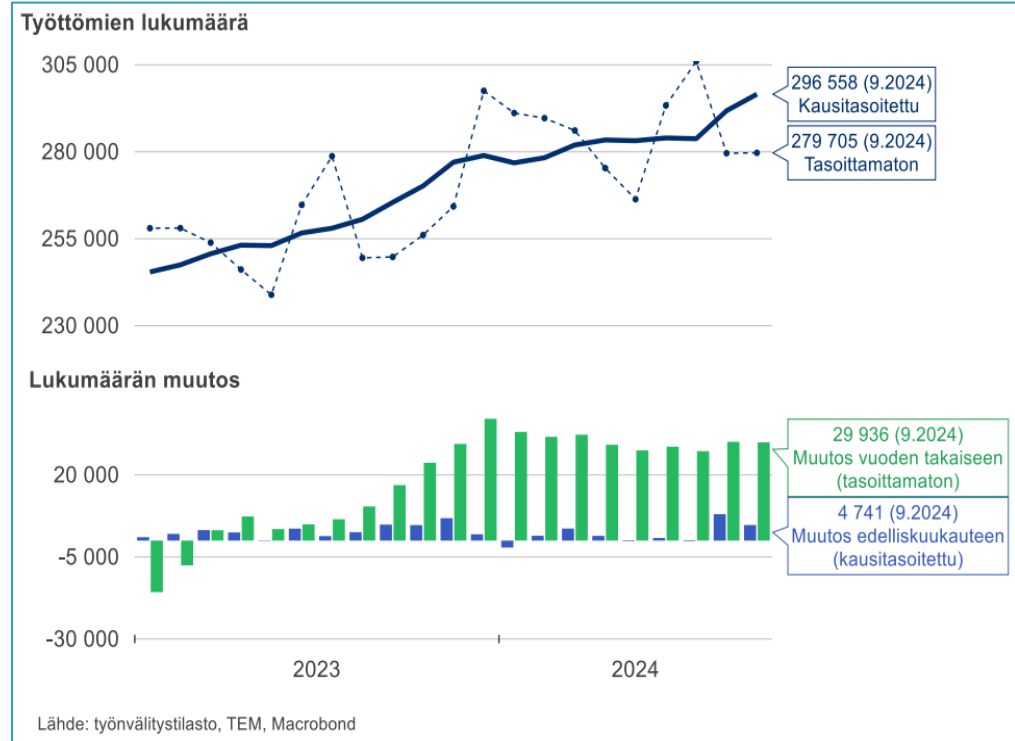

Syksy 2024

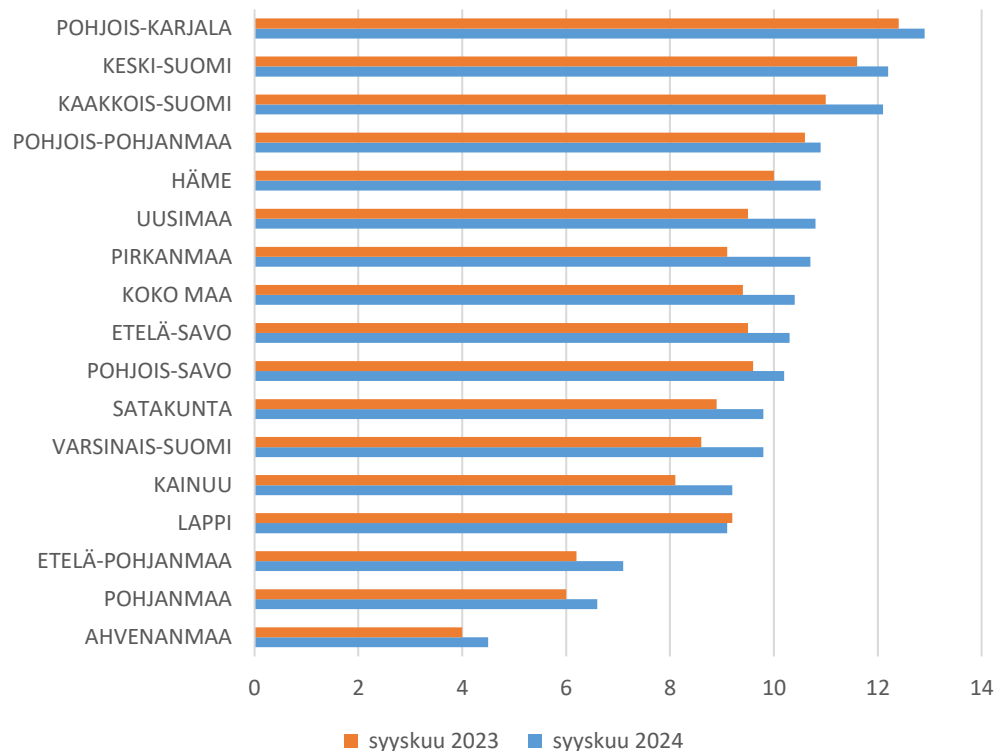
7. Työllisyyden kehitys

- Työttömien työnhakijoiden määrä oli vuoden 2024 syyskuussa 297 000, mikä on selvästi enemmän kuin kesään asti säilynyt taso
- Työttömyyden kasvu on näkynyt erityisesti korkeakoulutettujen työttömyydessä
 - Myös lomautukset ovat kesän jälkeen kääntyneet jälleen kasvuun
- Tilanne huolestuttava pitkäaikaistyöttömyyden osalta: pitkäaikaistyöttömyysjaksot ovat kääntyneet kasvuun ja samaan aikaan vanhat jaksot pitkittyvät entisestään
- Julkisessa työnvälityksessä olevien avoimien työpaikkojen määrän pudotus näyttää pysähtyneen

8. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta

- Työttömien osuus kasvanut kaikilla muilla alueilla paitsi Lapissa
- Eniten työttömyysaste suhteellisesti kasvanut Pirkanmaalla, Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Kainuussa
- Korkein työttömyysaste Pohjois-Karjalassa, Keski-Suomessa ja Kaakkois-Suomessa

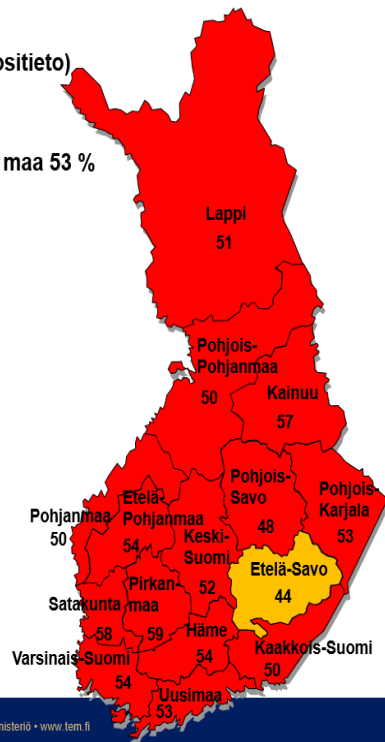
Lähde: TEM työnvälitystilasto ja Tilastokeskus

9. Rekrytointiongelmat (toimipaikkojen %-osuus: kokeneet vaikeuksia työvoiman hankinnassa)

- Rekrytointiongelmat pysyneet kahtena edellisvuonna erittäin korkeana
 - Vaikea tilanne kroonistunut pian koronapandemian jälkeen
- Vuoden 2024 aikana rekrytointiongelmat hieman vähentyneet varsinkin Etelä- ja Länsi-Suomessa

Vuosi 2022
(lopullinen vuosittieto)

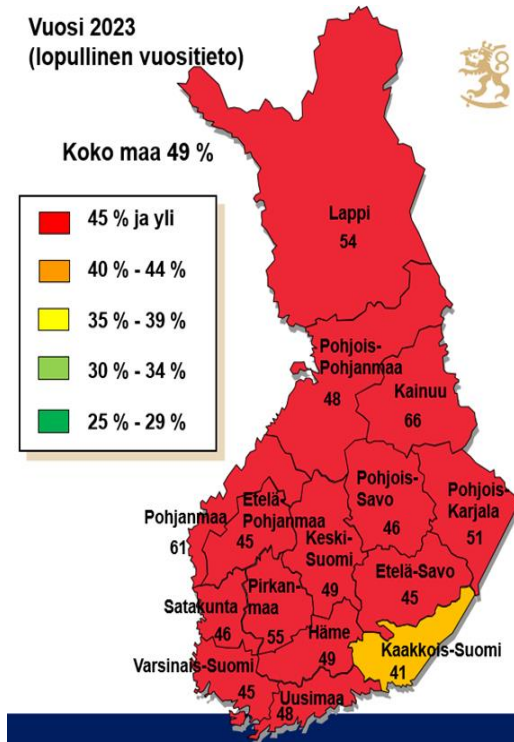
Koko maa 53 %

Työ- ja elinkeinoministeriö • www.tem.fi

Vuosi 2023
(lopullinen vuosittieto)

Koko maa 49 %

Lähde: TEM ja Tilastokeskus

10. Kohtaantotilanne (lokakuu 2024)

- Lokakuun 2024 ennusteessa yhdelläkään alueella ei ole työvoimapulaa tai tasapainotilaa
- Etenkin Lapissa kohtaanto tilanne erittäin vaikea
- Eniten pulaa sote-sektorin sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisista
- Osaamisissa suurimmat puutteet digitaidoissa sekä ammattipätevyyksissä

Eniten pulaa

AMMATIT

OSAAMISET

1. Sairaanhoitajat ym.
2. Lähihoitajat
3. Lastentarhanopettajat
4. Sovellussuunnittelijat
5. Yleislääkärit
6. Kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta)
7. Toimisto- ja laitossiivoajat ym.
8. Erityisopettajat
9. Tarjoilijat
10. Hitsaajat ja kaasuleikkaajat

Eniten pulaa

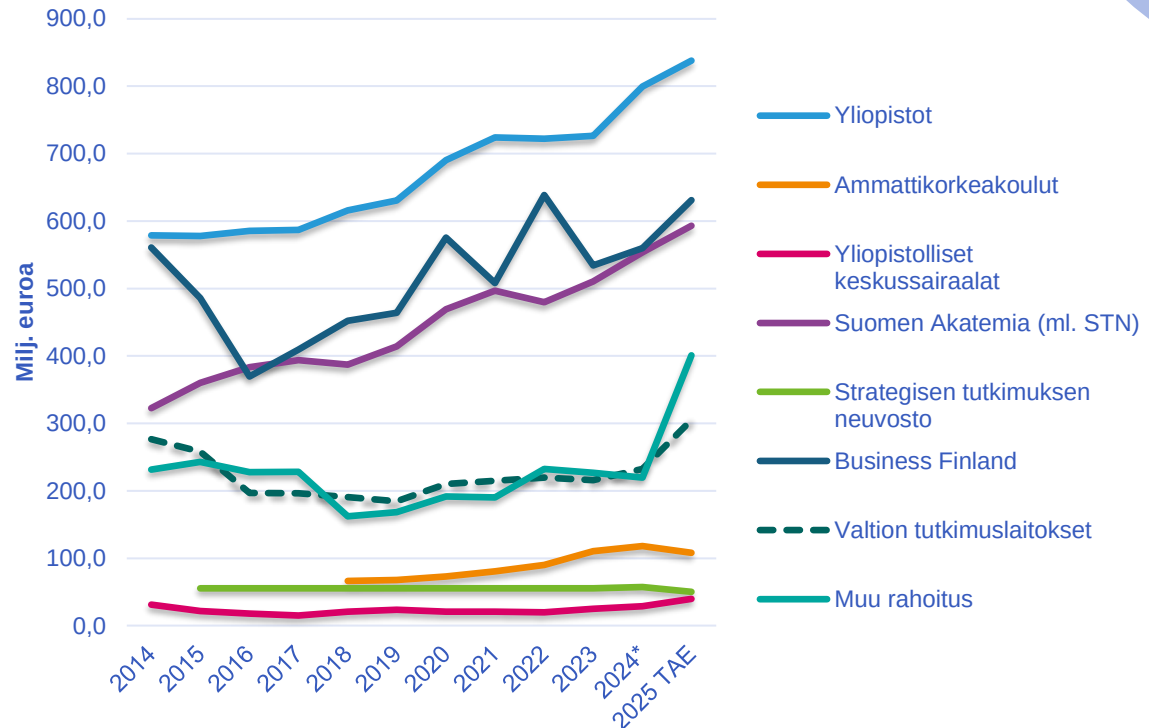
AMMATIT

OSAAMISET

1. Digiosaaminen
2. Ammattipätevyys
3. kotimaisten kielten taito
4. toimiminen monikulttuurisessa ympäristössä
5. Asiakkaiden erityistarpeiden huomioiminen
6. mielenterveys- ja päihdetyön osaaminen
7. lääkehoitotaidot
8. Monialainen yhteistyö
9. tietoturva
10. ryhmä- ja vuorovaikutustaidot

11. Valtionrahoitus T&K-toimintaan 2014-2025

- T&K-rahoitus ollut ennakoinnattomaa ja epätasaista
- T&K-rahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma hyväksytty kesällä ja TIN:n johdolla valmistellaan TKI-politiikan kansallisia strategisia valintoja.
- Laki määrittelee vuosittaiset valtion T&K-rahoituksen lisäykset siten, että vuonna 2030 valtion T&K-rahoitus nousee 1,2% BKT:sta
- T&K-rahoituslakia sovelletaan ensimmäistä kertaa vuoden 2024 talousarvion laadinnan yhteydessä
- Vuonna 2024 valtion T&K-rahoitus kasvaa 280 miljoonaa euroa vuoden 2023 tasoon nähden
- Vuosien 2025-2030 lisäyksistä päätetään tulevaisuudessa kehys- ja talousarviovalmisteluissa.

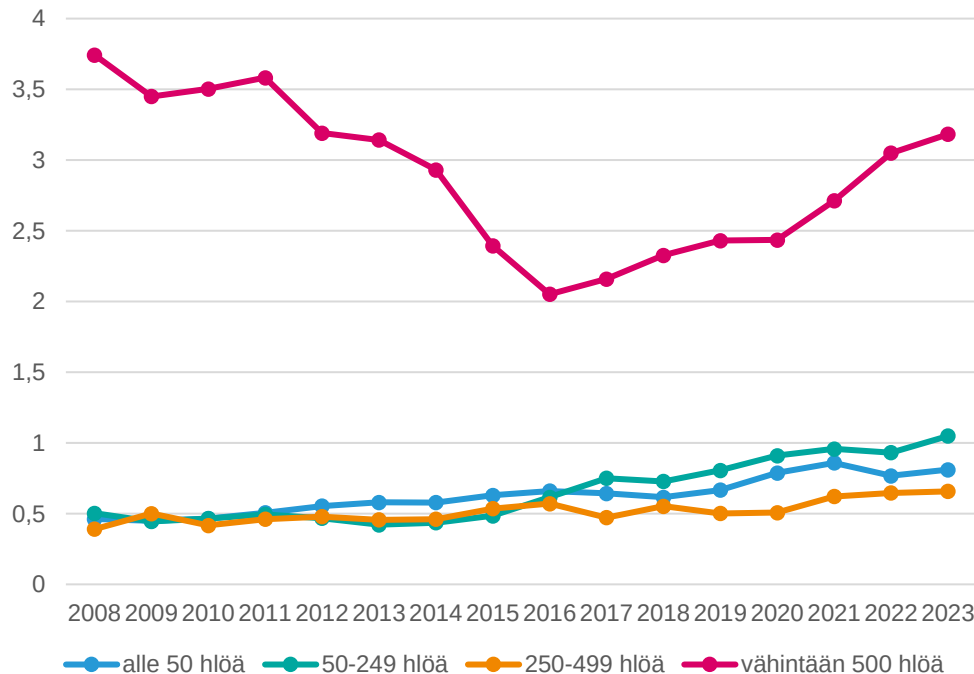

* ennakkotieto. Ammattikorkeakoulut ennen vuotta 2018 kohdassa Muu t&k-rahoitus.

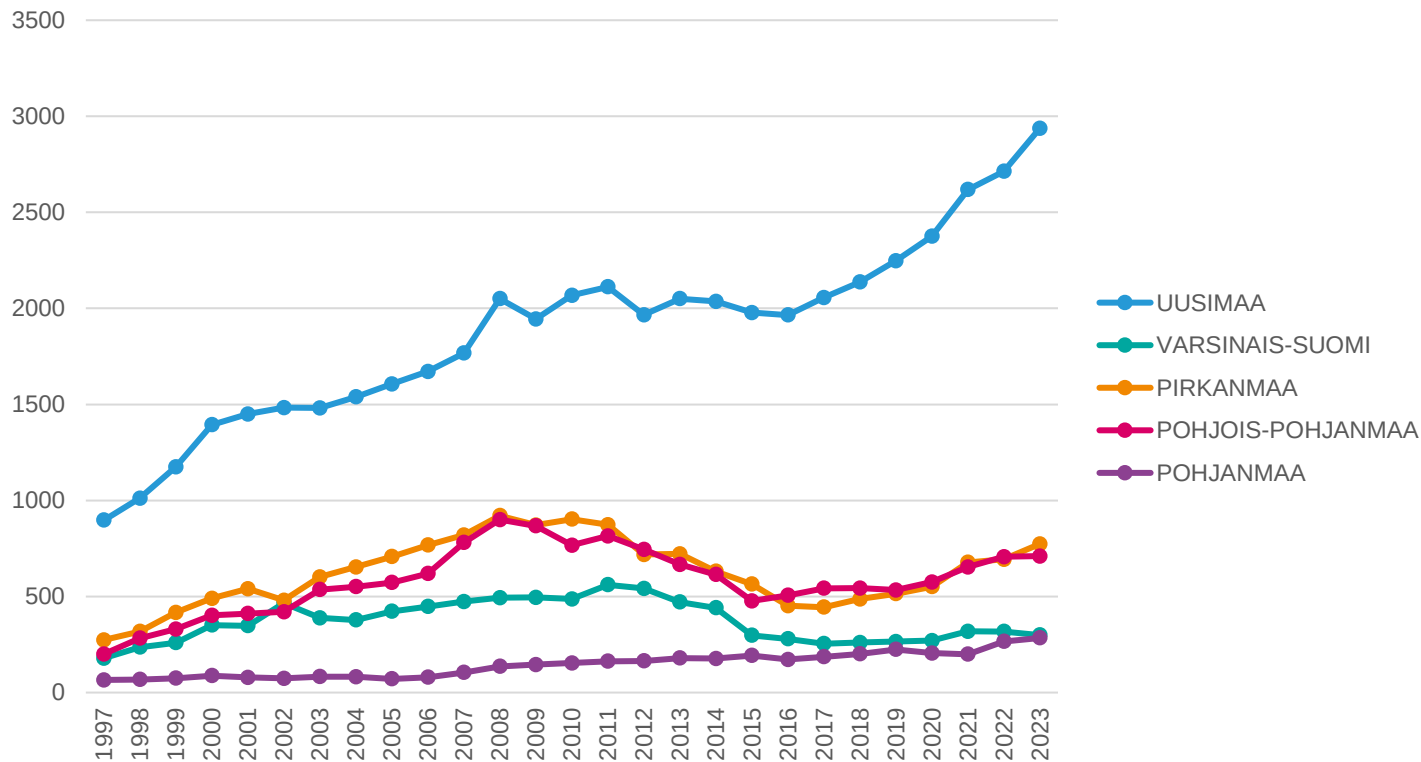
Lähde: Tilastokeskus, Tutkimus- ja kehittämisrahoitus valtion talousarviossa sekä hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuonna 2025.

12. T&K-menot yritysten kokoluokittain (mrd.euroa)

- Yritysten T&K-menot ovat olleet kasvussa vuoden 2016 jälkeen.
- T&K-rahoituslain mukaisen T&K-menojen tavoitteen (4% vuonna 2030) saavuttaminen edellyttäisi noin 7% vuosittaista T&K-menojen kasvua.
- Vuonna 2022 yritysten T&K-menot kasvoivat 5% ja v. 2023 5,7% edellisvuoteen nähden (reaalikasvut 0,6% ja 1,7%).
- Kasvua kaikissa kokoluokissa. Kasvu oli suhteessa voimakkainta 50-249 henkilön yrityksillä (12,7%).

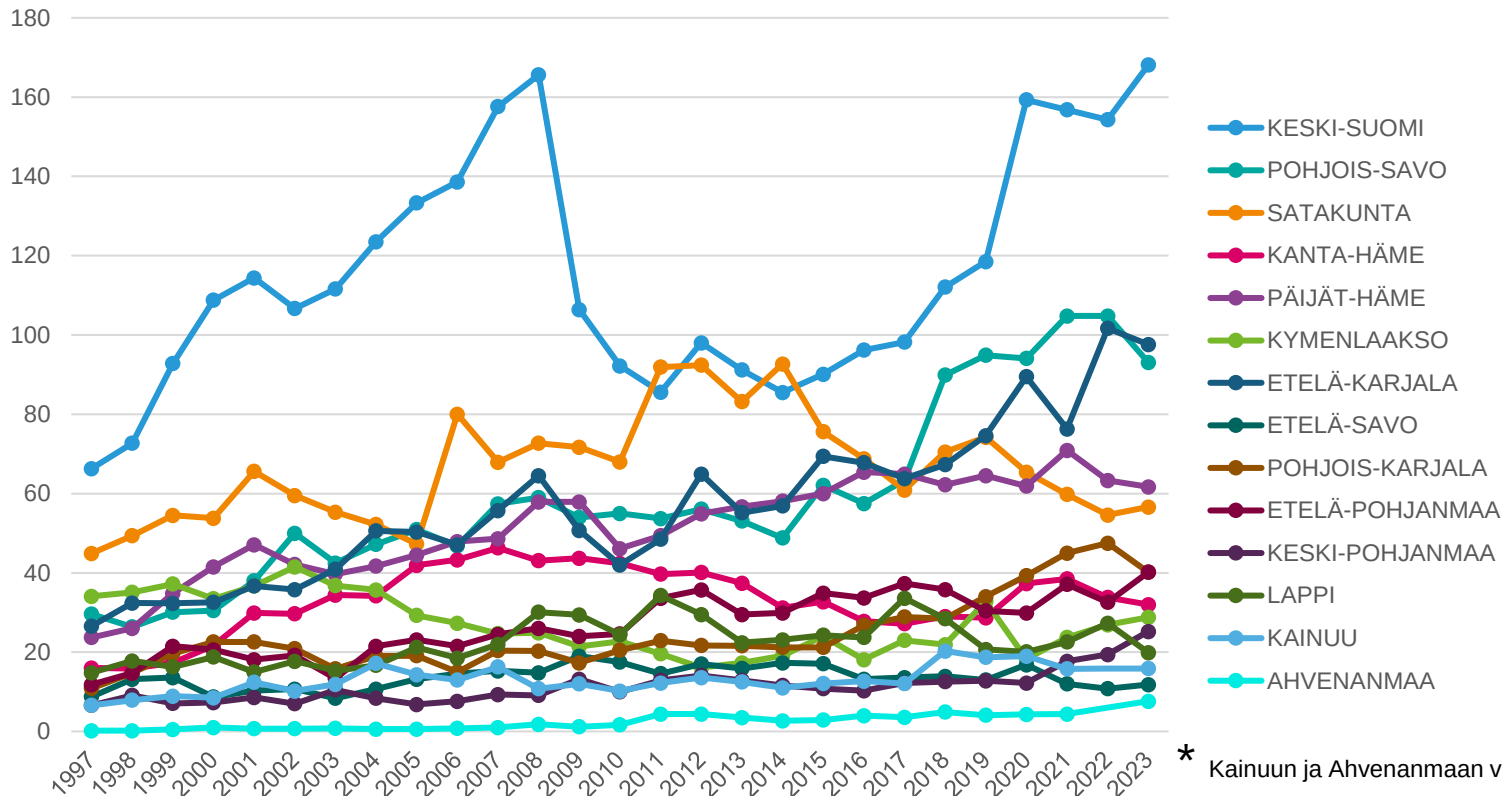
13. Yritysten T&K-menot (maakunnat, menot yli 200 Meur/v 2023.)

Lähde: Tilastokeskus, Tutkimus- ja kehittämistoiminta

14. Yritysten T&K-menot (maakunnat, menot alle 200 Meur/v 2023)

* Kainuun ja Ahvenanmaan v. 2022 tiedot puuttuvat

Lähde: Tilastokeskus, Tutkimus- ja kehittämistoiminta

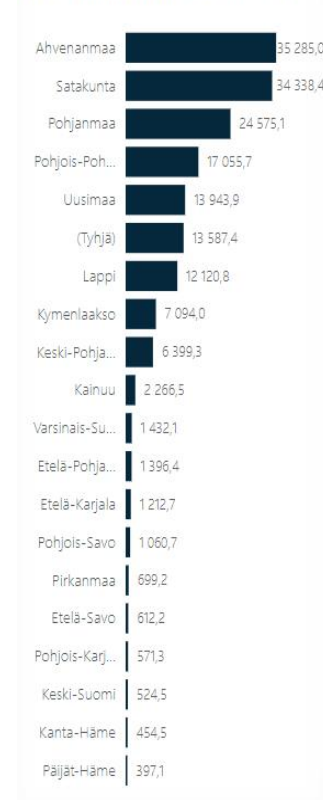
15. Kestävää elinvoimaa tukevat investoinnit maaseuturahastosta (CAP) ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR)

- **Maaseuturahastosta** rahoitetaan kestävää elinvoimaa tukevin investointeina mm. **laajakaistainvestointeja, yhteistyöhankkeita, vesihuoltoinvestointeja, osaamisen kehittämistä ja yritysryhmähankkeita**. Ohjelmakaudella 2014-2020 rahoitettiin laajakaistainvestointeja yhteensä 182 hanketta (51 milj. euroa). Käynnissä olevan ohjelmakauden rahoituspäätösten teko käynnistyi keväällä 2024 ja tähän mennessä on rahoitettu 22 laajakaistahanketta yhteensä 5,6 milj. eurolla, 138 osaamisen lisäämiseen liittyviä koulutus- ja tiedonvälityshanketta (2,9 milj. euroa) ja 29 vesihuoltoinvestointihanketta (2,9 milj. euroa) .
- **Yritysryhmähankkeita** on kaudella 2023-2027 rahoitettu 16 kpl (1,6 milj. euroa). Yhteistyöhankkeessa ryhmä yrityksiä kehittää toimintaansa sekä yhteisillä kehittämistoimilla että yrityskohtaisesti. Tavoitteena voi olla esim. tuotannollisen yhteistyön kehittäminen, markkinointi- ja myyntiyhteistyön kehittäminen tai tuoteperheen suunnittelu. Yhteistyön lopputuloksena voi olla esim. yrityksiä palvelevan osuuskunnan perustaminen tai matkailuyritysten vientirenkaan käynnistäminen.
- Maaseuturahastosta rahoitetaan myös maaseudun mikro- ja pienyritysten sekä maataloustuotteita jalostavien pk-yritysten **investointeja**. Tukea saa myös **uusiutuvan energian ja biopolttoaineiden tuotantoon**.
- Yleishyödylliset investoinnit kohdistuvat usein **luonnon monimuotoisuuden parantamiseen, luonnonvarojen kestävään hoitoon sekä ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen**. Yhteistyöhankkeista iso osa kohdistuu **metsäsektorin kehittämiseen** ja toinen iso osa ruokasektoriin.
- **Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta 2021-2027** rahoitetaan kaupallisen kalastuksen, vesiviljelyn ja kalanjalostuksen investointeja ja kehittämishankkeita. **Yritysten TKI-hankkeilla** vauhditetaan uusien innovaatioiden ja ratkaisumallien käyttöönottoa yritystasolla sekä tuetaan yritysten kasvutoimia. Hankkeet voivat liittyä esim. **vihreään ja digitaaliseen siirtymään, energiatehokkuuden parantamiseen sekä uusien digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen**.
- Huom. Kevään kehyksessä on kohdennettu määrärahaa metsäbiotalouteen ja ruokaviennin edistämiseen sekä kuivikealustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaamiseen. Ruokaviennin toimenpiteillä edistetään pysyviä viennin rakenteita.

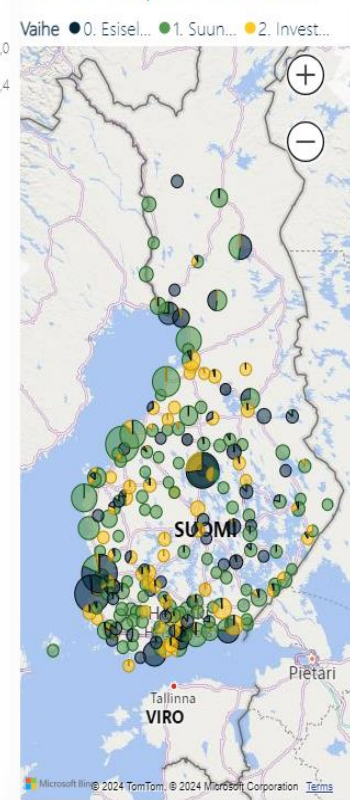
16. Puhtaan siirtymän investoinnit maakunnittain

- Sähköistyminen on keskeisessä roolissa investoinneissa
- Investointisuunnitelmia on paljon, EK:n dataikkunan mukaan 270 mrd euroa (2021-2035) - toteutuessaan olisi merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia.
- Eniten maa- ja merituulivoimaan (190 mrd), vetyyn, siirtoverkkoihin ja akkuteknologiaan liittyviä investointeja
- Investointisuunnitelmiin liittyy paljon epävarmuuksia eivätkä kaikki suunnitelmat tule toteutumaan
- Kapasiteetin vaihtelevuus asettaa vaatimuksia niin siirtoyhteyksille kuin joustokapasiteetille
- Olennaista on saadaanko Suomeen kotiutettua sähköä käyttäviä investointeja ja luotua lisää korkean jalostusarvon teollisuutta
- Hallinto tekee käytettävissä olevin keinoin kaiken edistääkseen investointeja; esim. suurten teollisten investointien verohyvitys, puhtaan siirtymän teollisten investointien tukiohjelma ja luvituksen sujuvoittaminen

Investoinnit maakunnittain

Investoinnit paikkakunnittain

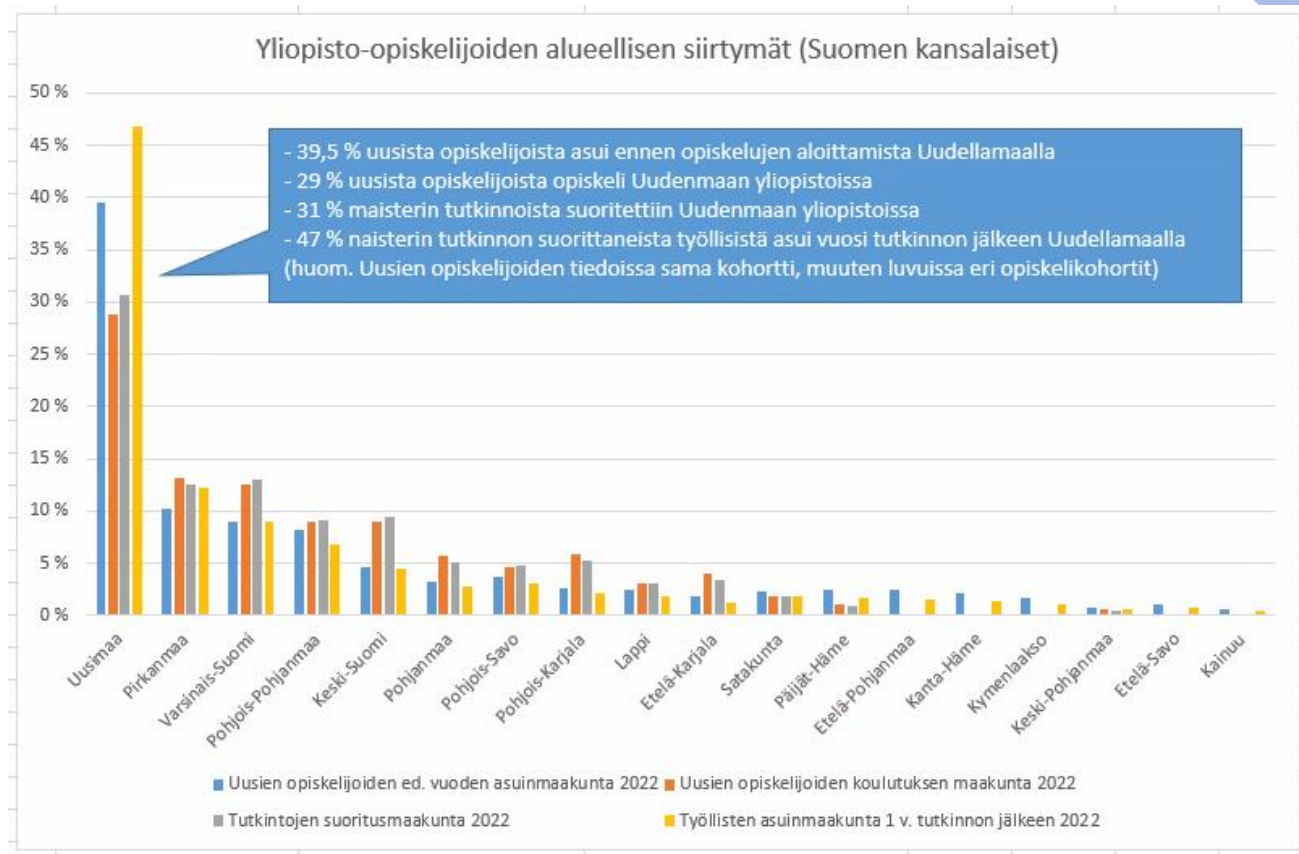

Lähde: EK, dataikkuna 22.10.2024

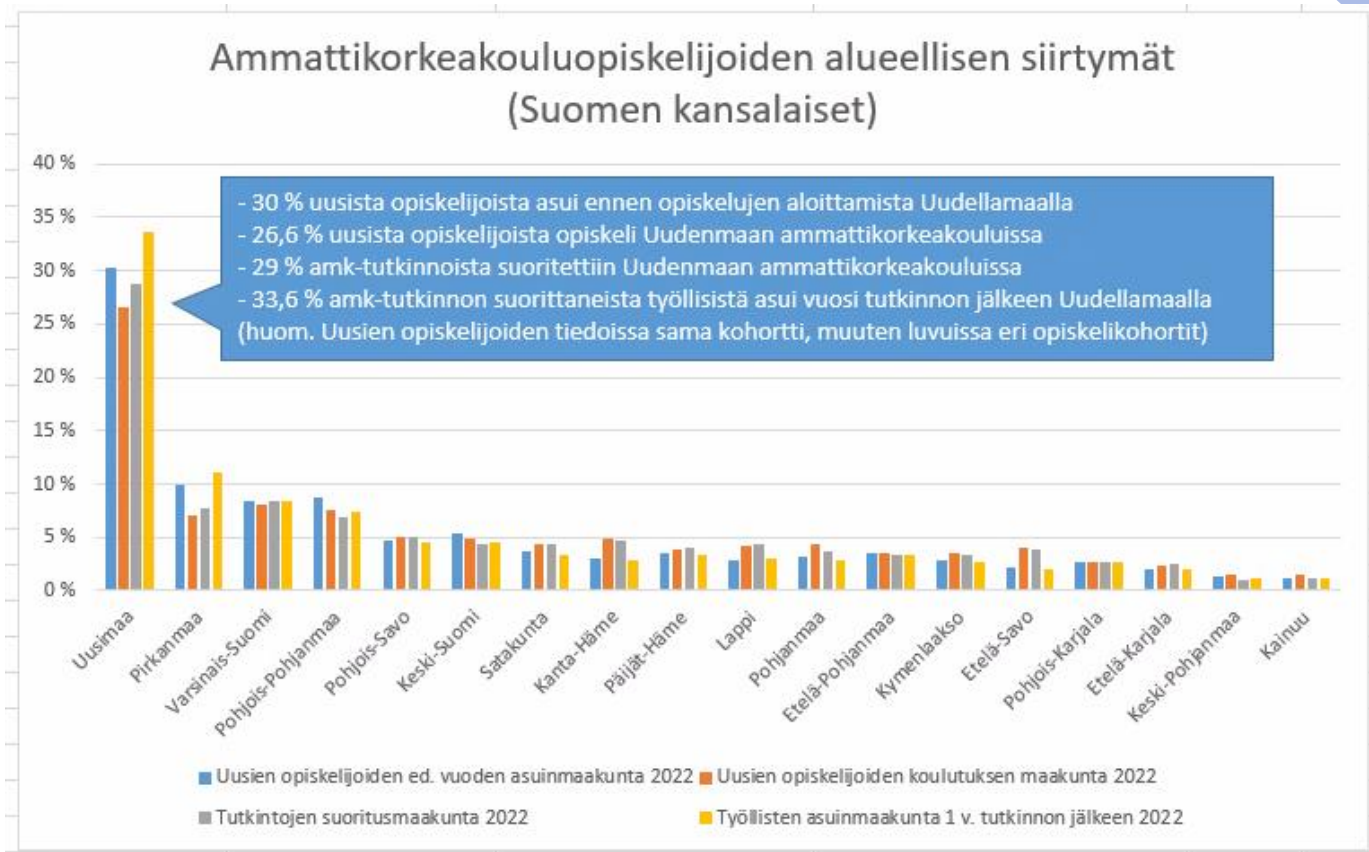
17. Yliopisto-opiskelijoiden muuttoliike

Yliopisto-opiskelijat muuttavat paljon sekä ennen opiskelua että opintojen jälkeen

18. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden alueelliset siirtymät

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden alueelliset siirtymät vähäisempiä

19. Pääsy korkeakoulutukseen maakunnittain 2024

Paikan vastaanottaneet per hakijat hakijan asuinmaakunnan mukaan (I syklin hakukohteet)

Asuinmaakunta	Ammattikorkeakoulukoulutus	Yliopistokoulutus	Kaikki yhteensä
Uusimaa	35,1 %	29,1 %	37,0 %
Varsinais-Suomi	36,0 %	27,3 %	37,3 %
Satakunta	38,5 %	27,1 %	39,3 %
Kanta-Häme	39,0 %	28,9 %	40,0 %
Pirkanmaa	37,4 %	26,9 %	38,0 %
Päijät-Häme	38,7 %	28,6 %	39,4 %
Kymenlaakso	39,4 %	27,3 %	39,4 %
Etelä-Karjala	39,5 %	30,1 %	40,5 %
Etelä-Savo	40,1 %	28,4 %	40,3 %
Pohjois-Savo	40,7 %	27,6 %	39,9 %
Pohjois-Karjala	43,6 %	30,8 %	43,0 %
Keski-Suomi	37,5 %	30,0 %	39,7 %
Etelä-Pohjanmaa	43,9 %	29,3 %	43,6 %
Pohjanmaa	50,2 %	33,3 %	52,1 %
Keski-Pohjanmaa	42,8 %	30,4 %	44,3 %
Pohjois-Pohjanmaa	40,4 %	30,4 %	41,8 %
Kainuu	41,2 %	28,6 %	40,7 %
Lappi	41,6 %	30,1 %	42,1 %

Huom! Väriasteikko kertoo sektorikohtaisesti suhdeluvun suuruudesta

20. Korkeakoulutuksen kysyntä ja tarjonta maakunnissa

Maakunnan korkeakoulujen kotimaisille hakijoille suunnatut aloituspaikat per maakunnan hakijat (1 syklin hakukohteet)			
<i>Aloituspaikat tarkoittavat paikan vastaanottaneita, joiden asuinmaakunta Suomessa</i>			
Maakunta	Ammattikorkeakoulukoulutus	Yliopistokoulutus	Molemmat sektorit
Uusimaa	31,0 %	22,4 %	31,0 %
Varsinais-Suomi	32,7 %	37,3 %	40,1 %
Satakunta	45,9 %		42,4 %
Kanta-Häme	66,2 %		50,0 %
Pirkanmaa	27,2 %	32,5 %	34,1 %
Päijät-Häme	43,5 %		33,3 %
Kymenlaakso	46,7 %		35,4 %
Etelä-Karjala	44,5 %	56,2 %	55,5 %
Etelä-Savo	81,2 %		63,0 %
Pohjois-Savo	46,9 %	35,6 %	47,7 %
Pohjois-Karjala	44,1 %	71,0 %	63,2 %
Keski-Suomi	32,5 %	54,2 %	47,9 %
Etelä-Pohjanmaa	43,6 %		31,6 %
Pohjanmaa	63,1 %	67,7 %	78,6 %
Keski-Pohjanmaa	50,8 %		44,7 %
Pohjois-Pohjanmaa	33,6 %	32,9 %	38,7 %
Kainuu	66,9 %		47,2 %
Lappi	61,0 %	37,1 %	58,8 %
Huom! Väriasteikko kertoo sektorikohtaisesti suhdeluvun suuruudesta			

21. Koulutuspaikkojen ja alueen nuorisoikäluokkien (19-21 v) suhde muuttuu 2040 mennessä

Huom. Paikkoja ikäluokkaa enemmän johtuen ei-ensikertaisista paikan vastaanottajista.

Korkeakoulupaikat tarkoittavat paikan vastaanottaneita joilla on hakuhetkellä asuinkunta Suomessa.

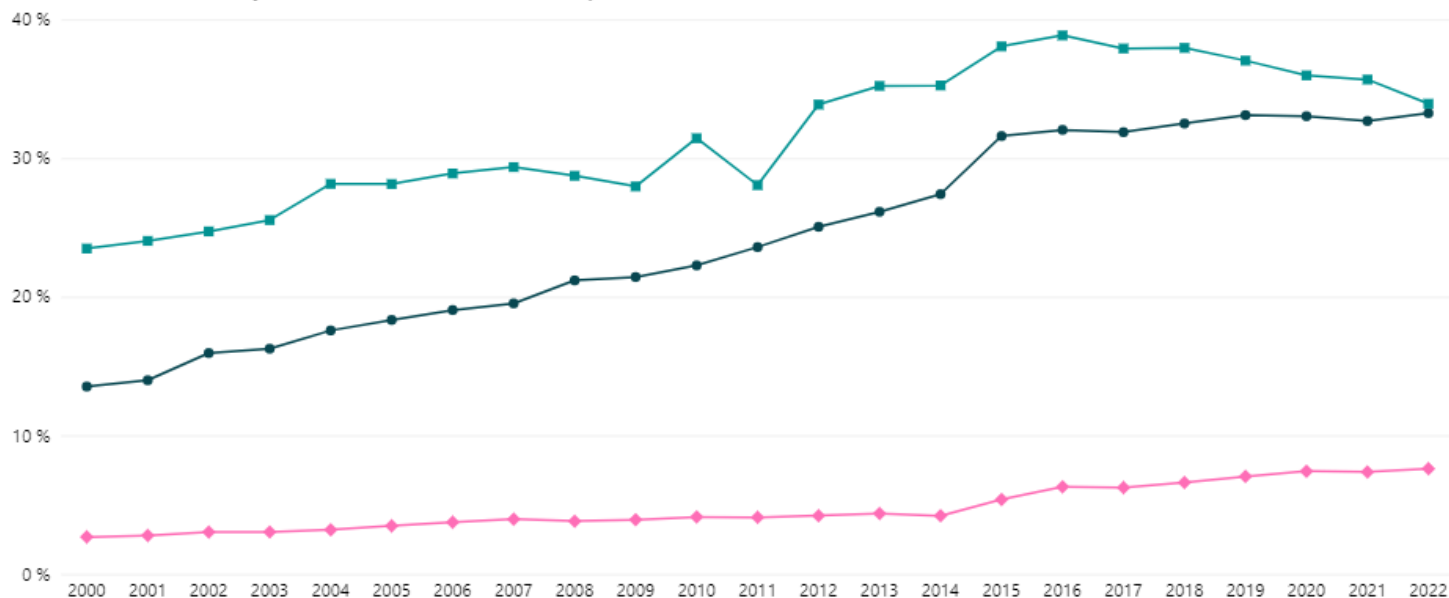
Maakunta	Vuoden 2024 korkeakoulupaikat (I sykli) suhteessa maakunnan 19-21 v väestön keskipokokoon; vuoden 2023 väestö	Vuoden 2024 korkeakoulupaikat suhteessa maakunnan 19-21 v väestön keskipokokoon; vuoden 2030 väestö (ennuste)	Vuoden 2024 korkeakoulupaikat suhteessa maakunnan 19-21 v väestön keskipokokoon; vuoden 2040 väestö (ennuste)
Uusimaa	94 %	80 %	87 %
Varsinais-Suomi	103 %	96 %	111 %
Satakunta	100 %	98 %	125 %
Kanta-Häme	124 %	121 %	151 %
Pirkanmaa	90 %	81 %	96 %
Päijät-Häme	85 %	81 %	98 %
Kymenlaakso	86 %	92 %	121 %
Etelä-Karjala	110 %	106 %	134 %
Etelä-Savo	131 %	126 %	164 %
Pohjois-Savo	123 %	113 %	140 %
Pohjois-Karjala	137 %	130 %	165 %
Keski-Suomi	112 %	100 %	128 %
Etelä-Pohjanmaa	67 %	63 %	82 %
Pohjanmaa	132 %	119 %	137 %
Keski-Pohjanmaa	93 %	82 %	102 %
Pohjois-Pohjanmaa	91 %	83 %	106 %
Kainuu	114 %	100 %	128 %
Lappi	129 %	115 %	146 %

22. Tohtoreiden tutkimustyövuodet

Tohtoreiden tutkimustyövuosien osuus kaikista tutkimustyövuosista

Sektori ● Julkinen sektori ja YVT ■ Korkeakoulusektori ◆ Yrityssektori

23. Nykytila 1/2

- Pk-yritysten suhdanneodotukset ovat parantuneet, mutta suurta muutosta talouden tilan kehityksessä ei ole odotettavissa. Madaltunut inflaatio ja laskuun kääntynyt korkotaso sekä onnistunut irtautuminen venäläisestä energiasta ja Venäjän-kaupasta ovat kääntämässä kehitystä positiivisempaan suuntaan. Mutta maailmantalouden tilanne (ml. geopolitiikka, valtiontuet, kauppapolitiikka ja teknologiakilpailu) varjostavat edelleen erityisesti vientiyritysten ja sitä kautta myös alueiden investointi- ja kasvunäkymiä.
- Erityisen haastava tilanne on Itäisessä Suomessa, jossa Suomen ja Venäjän välisen rajan yli tapahtuva tavara- ja henkilöliikenne on pakotteiden myötä merkittävästi vähentynyt ja työttömyysaste on muuta maata korkeampi. Lisäksi puhtaan siirtymän investointeja on näköpiirissä vähemmän kuin muilla alueilla johtuen puolustusvoiman tutkavalvonnasta ja sähkönsiirron kantaverkon kapasiteetista.
- Yritysten T&K-toiminta on viime vuosina keskittynyt yhä enemmän Uudellemaalle ja muutamaaan muuhun maakuntaan. Useassa maakunnassa yritysten T&K-toiminta ei ole odotusten mukaisesta viime vuosina kasvanut.
- Maatalouden markkinatilanteen kehitystä ovat vuoden 2023 aikana ohjanneet maataloustuotannon haastava kannattavuustilanne, peltokasvien tuotantoon vaikuttaneet sään ääri-ilmiöt ja Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan aiheuttamat häiriöt maataloussektorilla. Tekijät vaikuttavat suoraan myös elintarviketeollisuuden toimintaympäristöön, tuotantokustannuksiin ja hintakehitykseen sekä heijastuvat kuluttajahintoihin. Luonnonvarakeskus (Luke) on arvioinut ruokasektorin arvonlisäpotentiaaliksi 2035 +1,7 mrd.€.
- Maatalouden kannattavuuden parantaminen, nuorten kiinnostuksen lisääminen alaa kohtaan ja toimivien rahoitusmarkkinoiden turvaaminen ovat tärkeitä tekijät tulevaisuuden ruokajärjestelmän turvaamiseksi. Yritysten vakuuksien ja lainojen saanti on vaikeutunut. Kalataloudessa on tunnistettu vakava osaavan työvoiman tarve. Vesiviljely kasvaa voimakkaasti mutta muilla kalatalouden osa-alueilla kasvua etsitään arvonlisän kasvattamisen kautta.
- Kahden huippuvuoden jälkeen metsäteollisuustuotteiden kysyntä keskeisillä markkina-alueilla on heikentynyt selvästi. Rakennusalaan piinaavat inflaatio, korkeat korot ja yleinen epävarmuus. Vaikutukset välittyvät metsäteollisuuden kotimaan tuotantoon, vientiin, hakkuumääriin ja puukauppaan. Luonnonvarakeskuksen (Luke) mukaan ensi vuonna metsäteollisuustuotteiden kysynnän ennakoidaan kuitenkin jo hieman piristyvän. Luke on arvioinut metsäbiotalouden arvonlisäpotentiaaliksi 2035 +39 mrd.€.

... Nykytila 2/2

- Suomessa väestön koulutustaso on pysynyt samalla tasolla koko 2000-luvun. Suomen 30-34 –vuotiaiden koulutustaso on alhaisempi kuin OECD-verrokkimaiden. Tie kärkimaiden tasolle on pitkä.
- Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden osuus on kasvanut lukiokoulutuksessa (osuus 9% v. -22), ammatillisessa koulutuksessa (osuus 17% v. -22) ja korkea-asteen koulutuksessa (osuus 15% v. -22).
- Ulkomaalaisten kk-tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden työllistyminen on keskimäärin alle 60% (v. -22), tilanne vaihtelee maakunnittain vajaasta 40%:sta yli 70%:iin.
- Kansainvälisten opiskelijoiden osuus vaihtelee huomattavasti korkeakouluittain/maakunnittain.
- Pääsy korkeakoulutukseen on vaikeinta Uudellamaalla. Eniten aloituspaikkoja alueen hakijoihin nähden on Pohjanmaalla.

24. Lähiaikojen näkymät

- T&K-investoinnit (julkinen rahoitus sekä kannustimet yritysten investointeihin) ovat keskeisiä yritysten tuottavuuden edistämisen kannalta. T&K-toimintaa tekee kuitenkin vain pieni osa pk-yrityksistä. Uudistumisen näkökulmasta olisi tärkeää, että osuus kasvaisi. Sijainti alueellisissa osaamiskeskittymissä lisää yrityksen mahdollisuuksia säilyä tuottavuuden eturintamassa.
- Jatkuessaan osaajapula heikentää Suomen kasvumahdollisuuksia, houkuttelevuutta investointikohteena ja osaamispohjaista maahanmuuttoa. Jotta T&K-rahoituksen neljän prosentin tavoitetaso vuoteen 2030 voidaan saavuttaa, on välttämätöntä aktivoida pk-yrityksiä T&K-toimintaan ja innovaatiovetoiseen kasvuun, varmistaa osaajien saatavuus ja riittävät koulutusmäärät sekä Suomen houkuttelevuus ulkomaisten osaajien näkökulmasta.
- Väestörakenne haastaa koulutusjärjestelmän. Muutos tulee vaikuttamaan koulutustarjonnan tarpeeseen eri koulutusasteilla vaihteittain.
 - Vaikutukset nyt perusasteella, kohta toisella asteella, korkeakouluun siirtyvä 19 v ikäluokka kasvaa vielä tämän vuosikymmenen loppuun. Siksi sopeutumistoimet ja –tarpeet erilaisia ja eri tavoin ajoittuvia eri koulutusasteilla.
- Valtion T&K-rahoituksen kohdennukset on tehtävä niin, että niillä saavutetaan tavoitellut positiiviset vaikutukset osaamiseen, tuottavuuteen ja kilpailukykyyn sekä näiden avulla pitkän aikavälin talouskasvuun, joka vahvistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa. Hallitus on laatinut kahdeksanvuotisen suunnitelman T&K-rahoituksesta ja muihin TKI-politiikkaan liittyvistä näkökohdista.
- Hyvinvointialueiden toiminta on käynnistynyt vuoden 2023 alusta ja hyvinvointi- ja yhteistyöalueiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorakenteet ovat muodostumassa. Myös alueiden TKI-strategiat ja -suunnitelmat ovat valmisteilla tai niiden toteutus on monin paikoin käynnistynyt. TKI-toiminnan merkitys korostuu hallitusohjelman tavoitteiden sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten taittamisen ja kustannusvaikuttavuuden vahvistumisen saavuttamiseksi. Hyvinvointialueiden potentiaali ja halu toimia osana alueellisia ja kansallisia TKI-ekosysteemejä on suuri, esimerkiksi erilaiset testaus- ja innovaatioalustat ja tutkimuskeskukset terveysteknologiassa tai lääkekehityksessä.

25. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

- Puhtaan siirtymän tulevaisuuteen liittyviä riskejä ja haasteita:
 - Puhtaan siirtymän iso investointialto ei Suomessa toteudukaan, vaan investoinnit suuntautuvat muualle.
 - Miten halpa puhdas energia jalostetaan Suomessa vientituotteiksi?
 - Itä-Suomen jälkeen jääminen puhtaan siirtymän investoinneissa
 - Onnistuminen vaatii toimivat puitteet: puhtaan sähkön saatavuus ja hinta, sujuva luvitus ja ennakoitava toimintaympäristö, TKI-panostuksia ja osaajia
- Nykyisessä toimintaympäristössä huoltovarmuuden ja kansallisen kriisinsietokyvyn kannalta ruoka- ja luonnonvarasektorilla on keskeinen strateginen merkitys
- Geopoliittinen kehitys nostaa kaksikäyttöratkaisujen painoarvoa ja Nato-jäsenyys avaa uusia mahdollisuuksia puolustusteollisuudelle ja sen alihankintaverkostoille
- Digitalisoituminen ja tekoäly tulee muuttamaan toimintamalleja ja osaamistarpeita
- Tärkeää on, että koko innovaatiojärjestelmä kehittyy tasapainoiseksi ja vuorovaikutteiseksi kokonaisuudeksi, joka kannustaa yksityisiä toimijoita lisäämään T&K-panostuksiaan ja tutkimusyhteistyötä tutkimusorganisaatioiden kanssa.
- Valtion T&K-rahoituksen lisäksi on samanaikaisesti varmistettava innovaatiotoiminnan kehittäminen ja uudistava rahoitus. Innovaatiotoiminnan kehittämisessä erityisesti aluetoimijoilla, maakunnan liitoilla, kaupungeilla ja ELY-keskuksilla on merkittävä rooli.

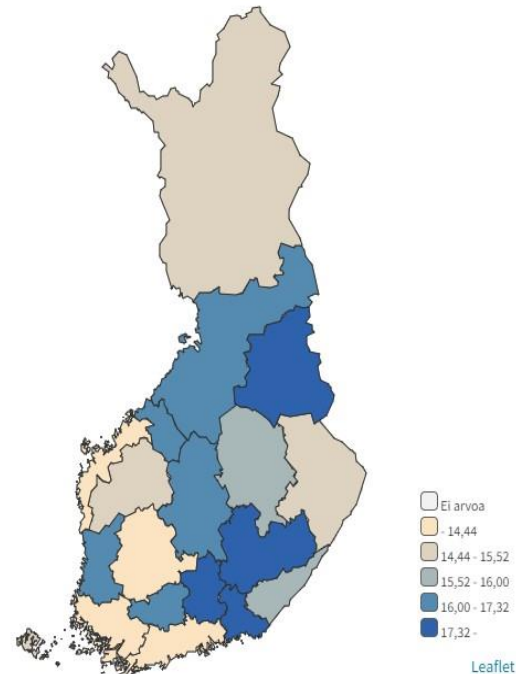
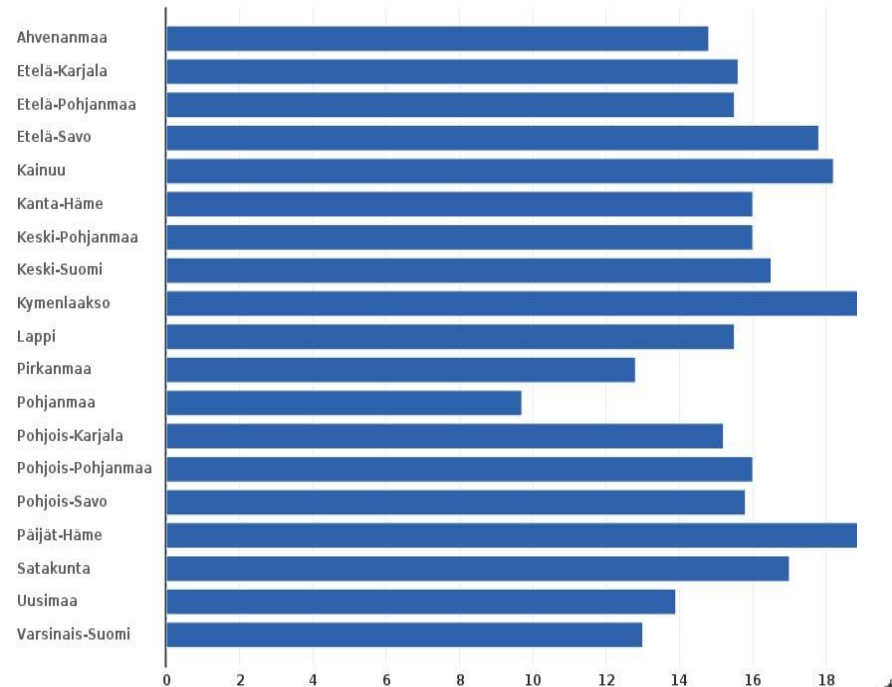
Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

1. Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat, % (2022)
2. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
3. Yksinäiseksi itsensä tuntevat (2022)
4. Leader-ryhmät vahvistavat osallisuutta maaseutualueilla
5. Lasten toimintakyky; Move!-mittaukset
6. Työkyvyttömyys ja tapaturmat
7. Työkyvyttömyysindeksi 2020-2022, ikävakioitu
8. Pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus (ELY- alueittain)
9. Maahan muuttaneiden lasten ja muiden lasten pienituloisuusaste 2022, hyvinvointialueet
10. Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet
11. Koen että elämäni on turvallista
12. Alueelliset kulttuurihyvinvoinnin edistämisen rakenteet hyvinvointialueen ja kunnan välisenä yhteistyönä 2023
13. Nykytila
14. Lähiaikojen näkymät
15. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

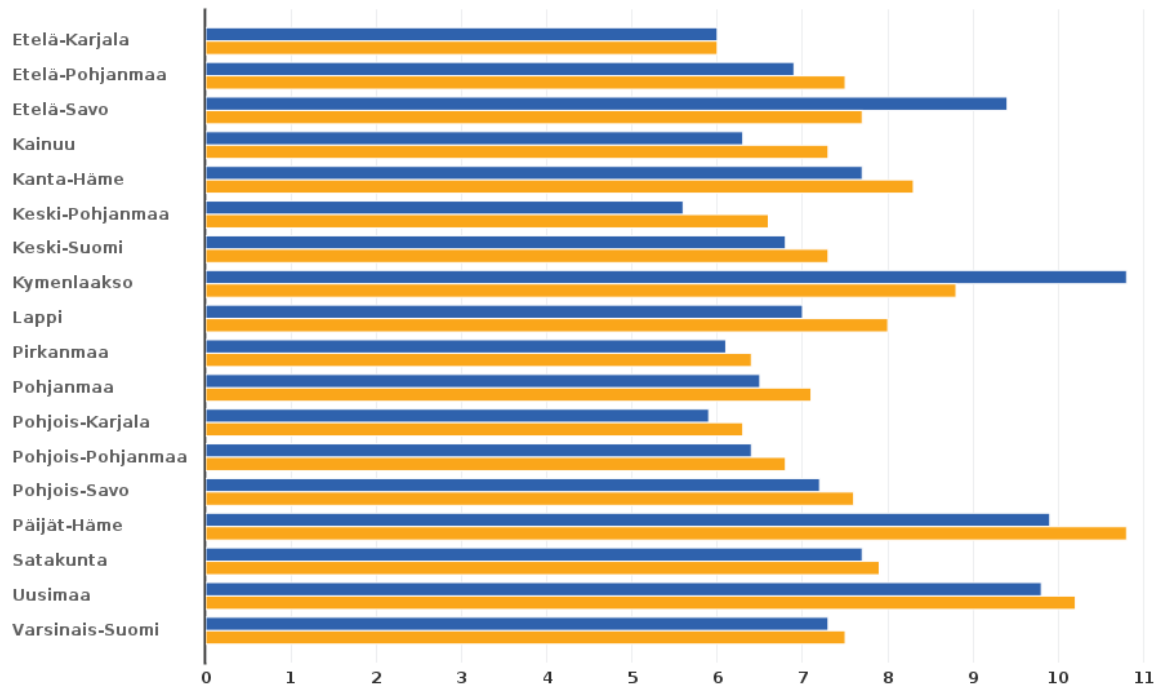

1. Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat, % (2022)

- Nuoret jotka eivät ole töissä, opiskele tai ole varusmiespalveluksessa katsotaan olevan syrjäytymisuhan alla (NEET-nuoret).
- Eniten NEET-nuoria on Päijät-Hämeen, Kymenlaakson, Kainuun ja Etelä-Savon alueilla. Tilanne on edellisestä vuodesta jonkin verran parantunut.

2. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Sotkanet ind. 3219

sininen v. 2021

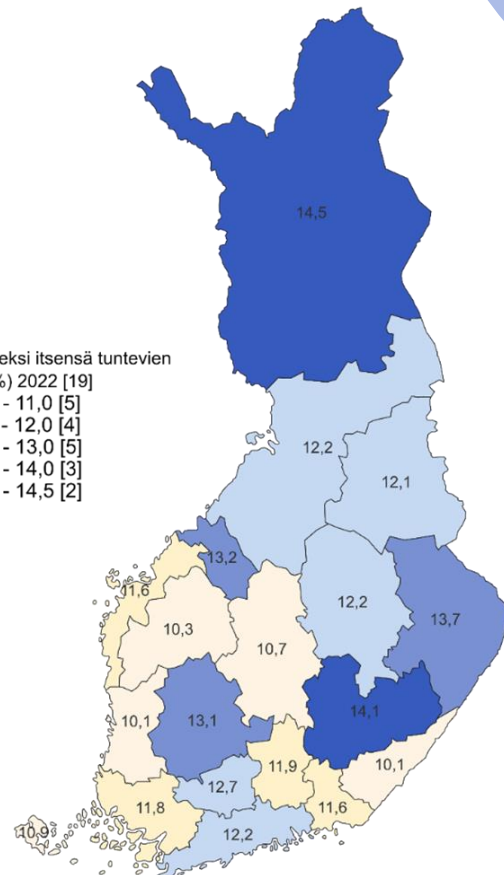
oranssi v. 2022

3. Yksinäiseksi itsensä tuntevat (2022)

- Yksinäisyyteen vaikuttavat useat ulkoiset tekijät, kuten puutteet sosiaalisissa suhteissa sekä oma toimintakyky.
- Yksinäisyys voi heikentää terveydentilaa ja olla riskitekijänä syrjäytymiselle.
- Yksinäisyyttä voidaan vähentää.
- Asukkaiden sosiaalisen aktiivisuuden tarpeiden kartoitus ja osallistumisen tukeminen.
- Alueellinen monitoimijainen yhteistyö on tehokas keino yksinäisyyden vähentämiseen.
- Päätösten valmistelussa tulisi arvioida päätösten vaikutus yksinäisyyteen.
- Etenkin elämän riskikohdissa (mm. työttömyys, kotiäitiys, työhön paluu äitiyslomalta, eläköityminen, muutto) tulisi tukea asukkaiden integroitumista ja seuran löytämistä, luoda kohtaamispaikkoja, joilla tavataan ihmisiä.

Yksinäiseksi itsensä tuntevien osuus (%) 2022 [19]

10,1 - 11,0	[5]
11,1 - 12,0	[4]
12,1 - 13,0	[5]
13,1 - 14,0	[3]
14,1 - 14,5	[2]

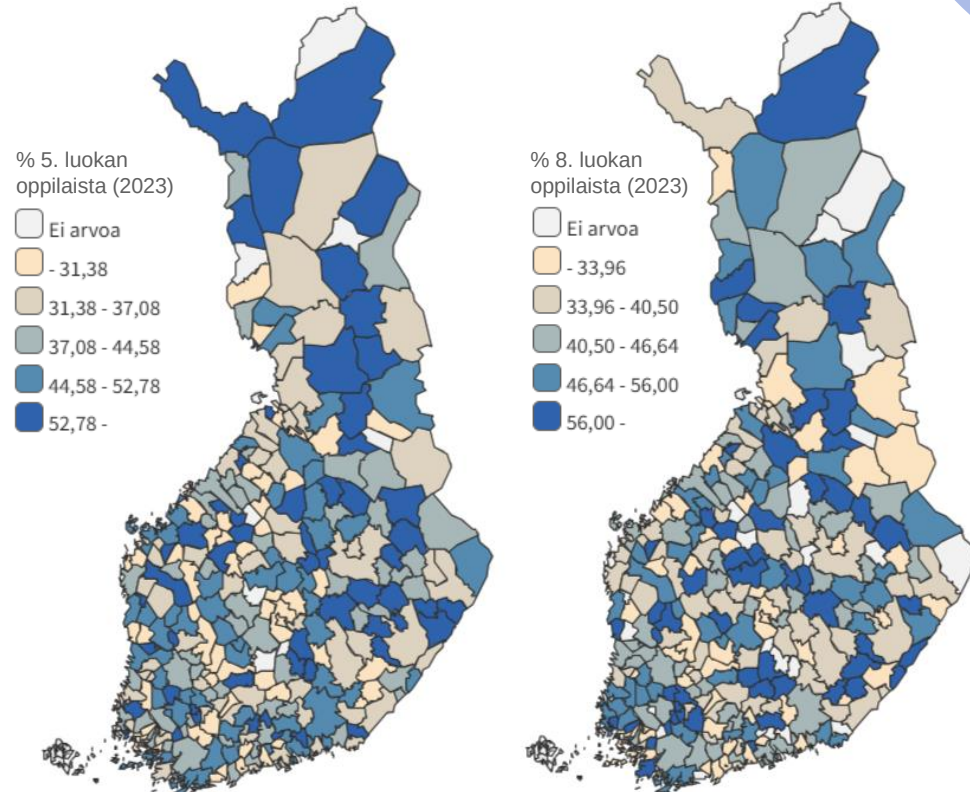

4. Leader-ryhmät vahvistavat osallisuutta maaseutualueilla

5. Lasten toimintakyky; Move!-mittaukset

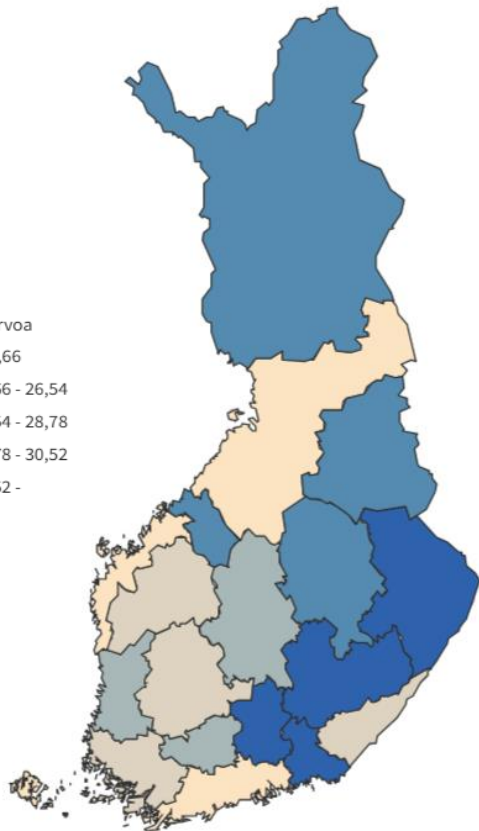
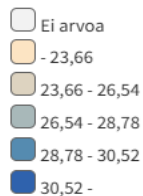
- Tuloksista on havaittu että maaseutumaaisissa kunnissa on enemmän lapsia, joiden **fyysisen toimintakyky on mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tasolla**
- Kartoissa on esitetty vuoden 2023 tiedot 5. luokkalaisten ja 8.luokkalaisten osalta (pojat ja tytöt yhteensä). Vasen kartta 5.luokkalaisten ja oikea kartta 8.luokkalaisten. Mitä sinisempi sävy, sen enemmän on fyysinen toimintakyky mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tasolla.
- Luontoympäristö on vahvasti läsnä maaseudun lasten ja nuorten elämässä siihen liittyy valtaosin myönteisiä tunnekokemuksia. (Suutari, Rinne Koski, Riukulehto 2021)
- Maaseutualueiden ja erityisesti harvaan asutun maaseudun lasten, ja lapsiperheiden arkea raamittavat etäisyydet, kulkeminen, kytymahdollisuudet ja kulkemiseen kuluva aika ja raha. (mm. Hämeenaho 2014, Kattilakoski ja Sireni 2020, Armila ym. 2024)

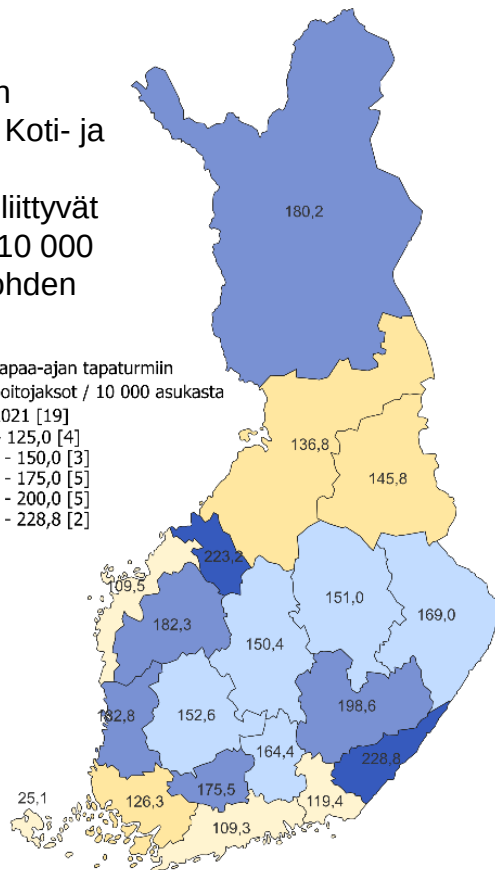
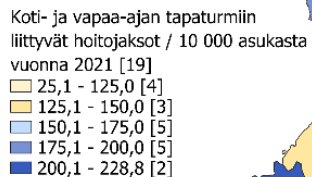
6. Työkyvyttömyys ja tapaturmat

Itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi kokevien osuus (%) 20-74 vuotiaat (2022)

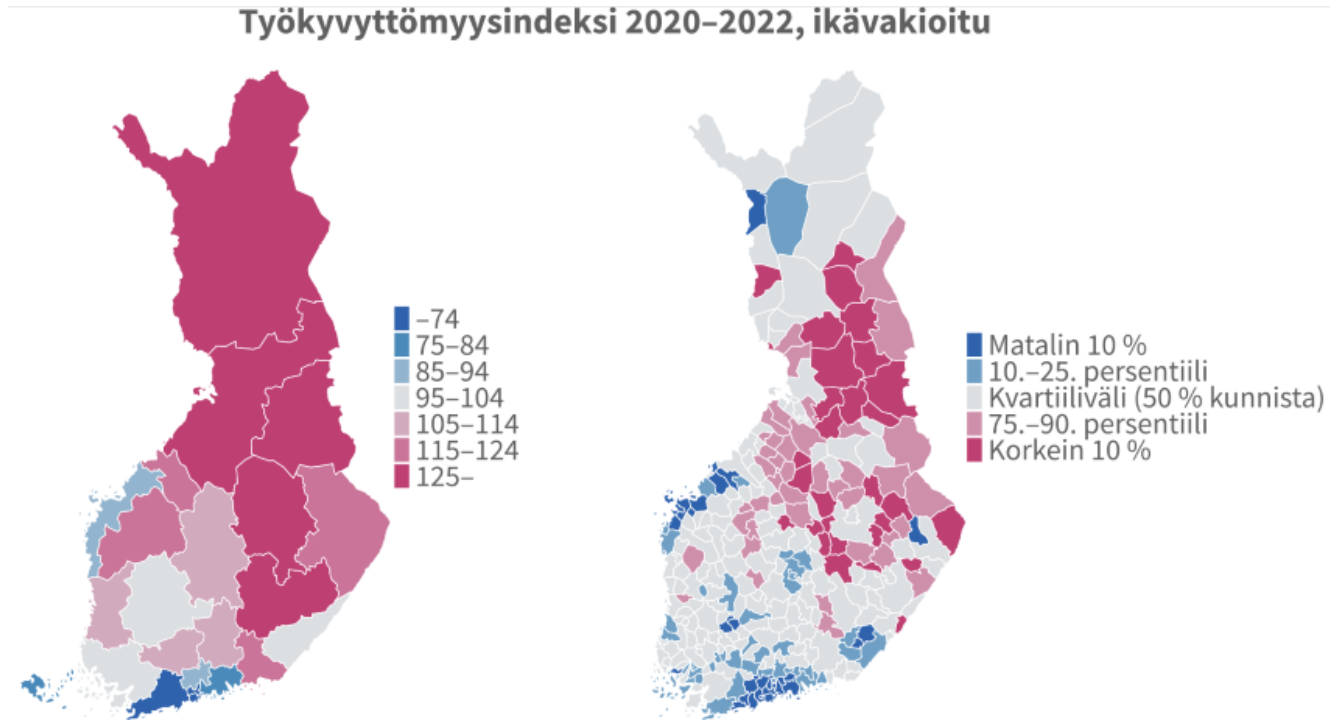

Tapaturmien hoitojaksot. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitojaksot 10 000 asukasta kohden (2021)

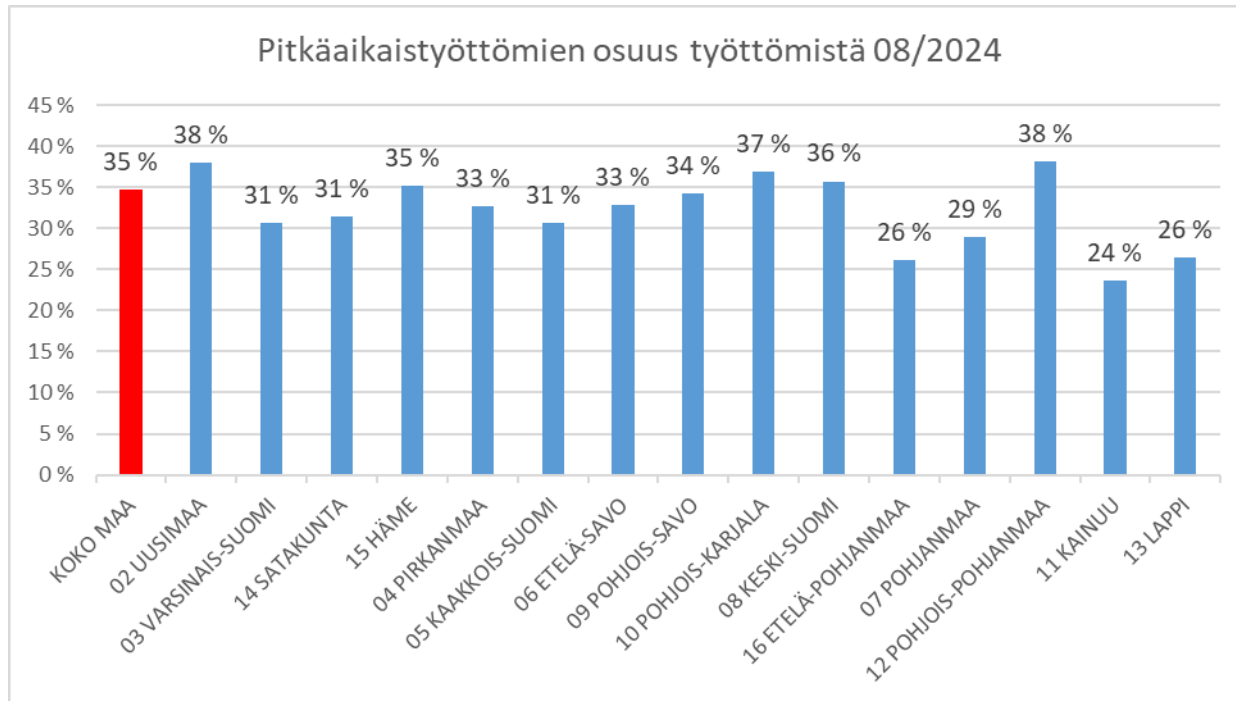
7. Työkyvyttömyysindeksi 2020-2022, ikävakioitu

- Kuntien väliset erot, ja samalla myös alueiden sisäiset erot, työkyvyttömyyden ja eri sairauksien aiheuttamassa kuormituksessa ovat merkittäviä.
- Pahiten työkyvyttömyydestä kärsivät kunnat löytyvät Itä- ja Pohjois-Suomesta

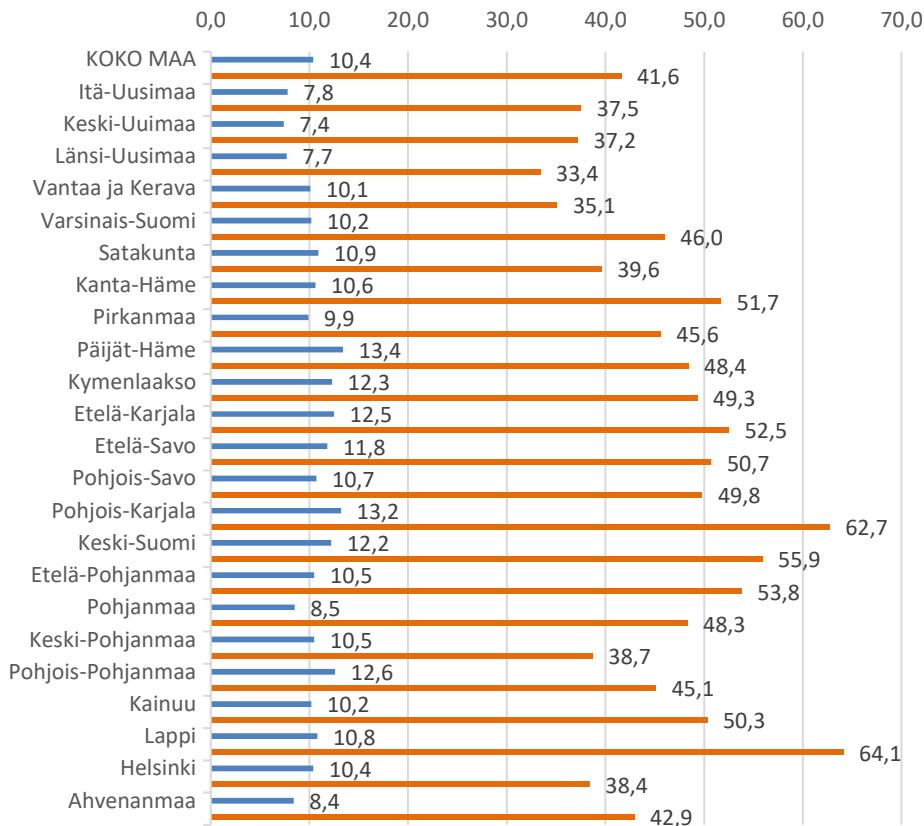
8. Pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus (ELY- alueittain)

- Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä koko maassa on 35 %
- Pitkäaikaistyöttömien määrä vaihtelee alueittain 24-38% välillä
 - Eniten pitkäaikaistyöttömiä suhteessa työttömiin on Uudellamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla, vähiten Kainuussa
- Pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus on
 - kasvanut eniten viimeisen viiden vuoden aikana Uudellamaalla, Etelä-Pohjanmaalla sekä Pohjois-Pohjanmaalla
 - Vähiten kasvua on tapahtunut Pohjois-Savossa, Kainuussa ja Lapissa.

Lähde: URA-tietokanta 10/2024

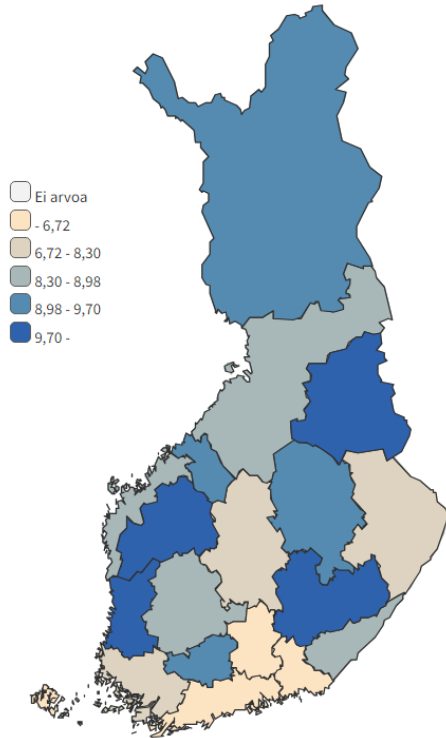
9. Maahan muuttaneiden lasten ja muiden lasten pienituloisuusaste 2022, hyvinvointialueet

 Ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset lapset
 Muut lapset
 Lähde: Kotoutumisen indikaattoritietokanta 2024.

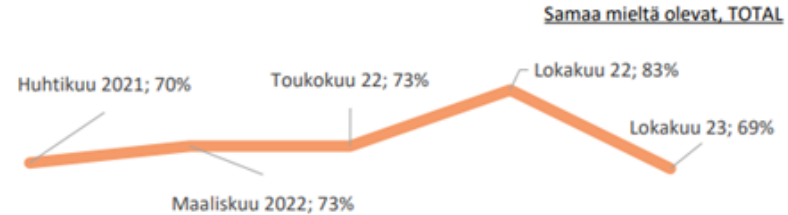
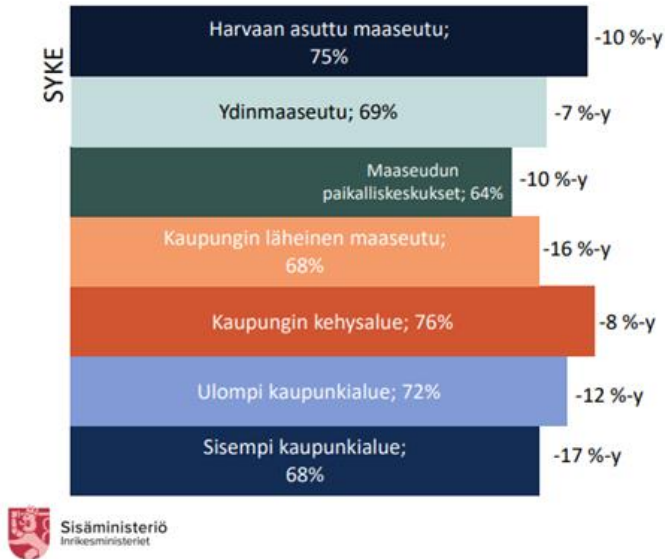
- **Yli puolet** ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaista lapsista eli pienituloisissa asutokunnissa
 - Kanta-Hämeessä,
 - Etelä-Karjalassa,
 - Etelä-Savossa,
 - Pohjois-Karjalassa,
 - Keski-Suomessa,
 - Etelä-Pohjanmaalla,
 - Kainuussa ja
 - Lapissa.
- **Alhaisin** pienituloisissa asutokunnissa elävien maahan muuttaneiden lasten osuus oli Länsi-Uudellamaalla (33,4%).
- **Tietolähde** kotoutumisen indikaattoritietokanta, joka perustuu Tilastokeskuksen ylläpitämiin rekisteritietoihin.
 - Pienituloisuusaste kuvaa pienituloisissa asutokunnissa asuvien osuutta (%) koko asuntoväestöstä.
 - Pienituloisiksi on määritelty ne asutokunnat, joiden ekvivalentti tulo (= käytettävissä oleva rahatulo OECD-kulutussyksikköä kohden) jää pienemmäksi kuin 60% kaikkien asutokuntien ekvivalentista mediaanitulosta.

10. Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet

- Ikääntyvien toimintakyky on yhteydessä itsenäiseen asumiseen ja elämänlaatuun.
- Ikääntyvien toimintakykyyn vaikutetaan koko elämänkaaren ajan.
- Yksinäisyyden ehkäisy ja sosiaalisen aktiivisuuden lisääminen vaikuttavat positiivisesti iäkkäiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja arkeen.
- Iäkkäiden terveyttä ja hyvinvointia edistävää työn vaikuttavuutta lisää alueellinen yhteistyö.

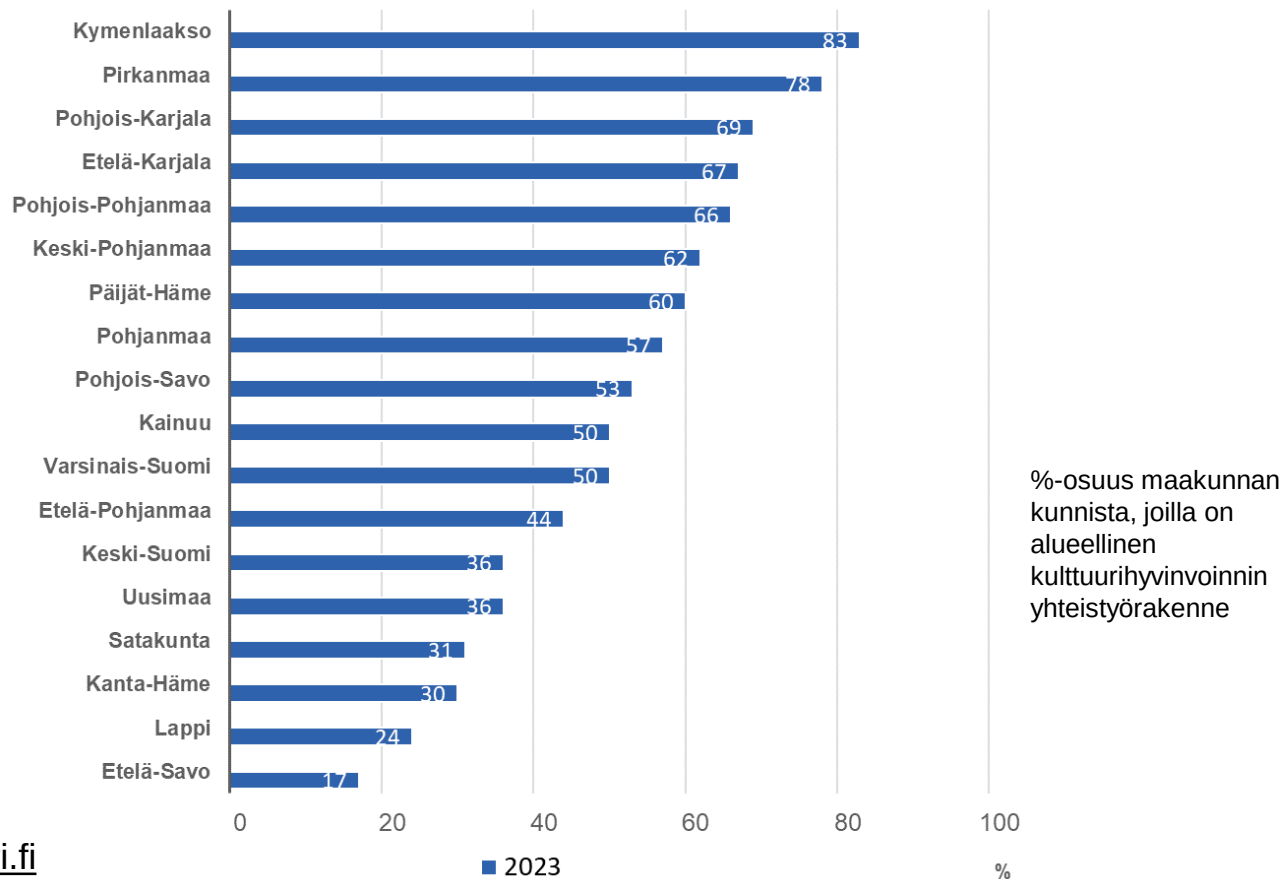
11. Koen että elämäni on turvallista

Suomalaisten turvallisuuden tunne on heikentynyt 14 prosenttiyksiköllä viime vuoden mittauksesta ja tulos on alhaisin kaikista Sentimentin aiemmista tutkimuksista. Taustamuuttujatarkastelussa korostuvat merkittäväällä tavalla alle 40-vuotiaat, joiden turvallisuuden tunne on keskimääräisesti 63 %.

Turvallisuuden tunne on aineiston perusteella alueellisesti heikointa maaseudun paikalliskeskuksissa (64%) ja korkeinta kaupungin kehysalueilla (76%) ja harvaan asutulla maaseudulla (75%). Viime vuoden lokakuun tuloksiin verrattaessa laskua on tapahtunut eniten sisemällä kaupunkialueella (-17 %-y) a kaupungin läheisellä maaseudulla (-16 %-y).

12. Alueelliset kulttuurihyvinvoinnin edistämisen rakenteet hyvinvointialueen ja kunnan välisenä yhteistyönä 2023

Lähde: teaviisari.fi

13. Nykytila

- Erilaiset epävarmuustekijät kuten talouden tilanne ja epävakaa globaali tilanne heijastuvat eri tavoin ihmisten arkeen ja turvallisuuden tunteeseen.
- Väestön hyvinvointia ja osallisuutta edistävän alueellisen yhteistyön rakenteet uudistuvat. Muutokset tuovat haasteita yhteistyölle - etsittävä aktiivisesti ratkaisuja.
 - Hyvinvointialueet ovat olleet toiminnassa lähes kaksi vuotta. Alueellisen yhteistyön rakenteiden ja toimintatapojen muodostuminen vaihtelee edelleen.
 - TE-24 uudistuksen myötä alueelliseen yhteistyöhön tulee uusi toimija.

14. Lähiaikojen näkymät

- Järjestöjen rahoitus valtion budjetissa vähenee. Vapaaehtoisuus yhteisöllisyyden vahvistamisessa korostuu.
- Koulutussäästöt – uudenlainen järjestäytyminen - aikuisten uudelleen kouluttautuminen.
- TE-palvelujen uudistus näkyy alueilla – tarvitaan aktiivisia, alueellisia ratkaisuja.
 - Alueellinen vaihtelu kasvaa – TE-palveluiden uudistuksen myötä palvelut ovat lähellä ihmisiä. Tämä mahdollistaa uudenlaisten ekosysteemien rakentamisen.
 - Uuden organisaation toiminnan käytiin saaminen ja hyötyjen näkyviin saaminen vie aikaa. Aluksi on tärkeää turvata järjestämisvastuun siirto.
 - Yhdyspinnan rakentaminen hyvinvointialueiden kanssa on tärkeää.

15. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

- Väestön opiskelu-, työ- ja toimintakyky sekä osallisuus rakentavat kestäväää hyvinvointia ja ovat edellytyksiä alueen elinvoimalle ja kestäväälle taloudelle.
- Henkisen kriisinkestävyyden varmistaminen ja koko väestön turvallisuuden tunteen lisääminen – Tarvitaan alueellisia ja paikallisia ratkaisuja.
 - Luottamuksen vahvistaminen julkisiin palveluihin.
 - Yhteisöjen ja osallisuuden kokemuksen vahvistaminen ml. järjestöjen toimintaedellytysten varmistaminen.
- Varautuminen muutoksiin edellyttää vaikutusten ennakoarviointia ja rohkeutta alueellisin ratkaisuihin.
- Viranomaisten välisen yhteistyön toimivuus turvaa asiakkaalle tarvittavat palvelut ja tuen oikea-aikaisesti.
- Lainsäädäntö mahdollistaa paikallisia ja alueellisia ratkaisuja – normien purkaminen.

Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

1. Aluerakenne, 2 diaa
2. Yhdyskuntarakenne
3. Alueidenkäytön kehityskuvassa (YM ja SYKE 2024) tunnistettuja alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämisen tarpeita
4. Saavutettavuus
5. Liikenteen palvelut
6. Väyläverkon kunto
7. Alue- ja yhdyskuntarakenne sekä liikenne- ja viestintäyhteydet: Nykytilanne, lähiajannäkymät ja tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät
8. Ilmastomuutoksen hillintä
9. Luonnonvarojen kasvava kulutus on merkittävä tekijä ilmastomuutoksen ja luontokadon taustalla
10. METSO- ja Helmi- sekä Nousu-ohjelmat vahvistavat Suomen luonnon monimuotoisuutta
11. Toimet vesien ja meren tilan parantamiseksi
12. Ilmastomuutokseen sopeutuminen
13. Ilmastomuutos ja luonnon monimuotoisuus: Nykytilanne, lähiajannäkymät ja tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

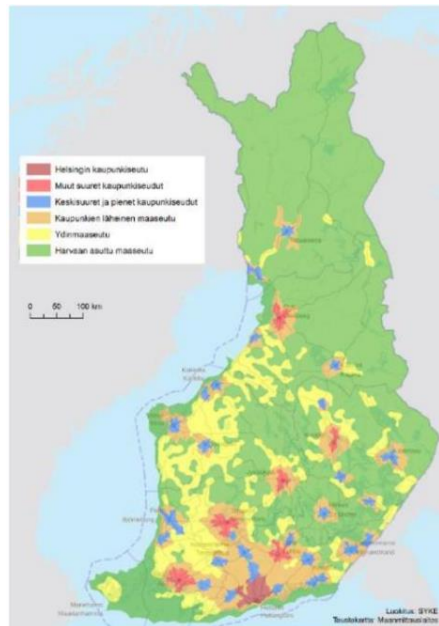

1. Aluerakenne 1/2

Suomen aluerakenne on monimuotoinen.

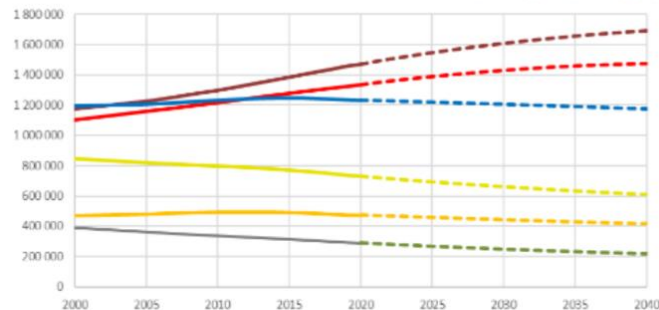
Suurimmat kaupungit kasvavat, kun taas maaseutu kamppailee väestön vähenemisen ja talouden heikkenemisen kanssa.

Alueellinen kehitys polarisoituu, ja väestö ikääntyy monilla alueilla. Eteläisen Suomen verkostometropoli muodostaa laajan työssäkäynti- ja asuntomarkkina-alueen.

Kaupungistumisaste on noussut 67%:sta 72%:iin 2000-luvulla.
Kaupungistumiskehitys jatkuu, mutta hidastuu

Väestönkehitys 2000-2020 ja trendiennuste 2020-2040.

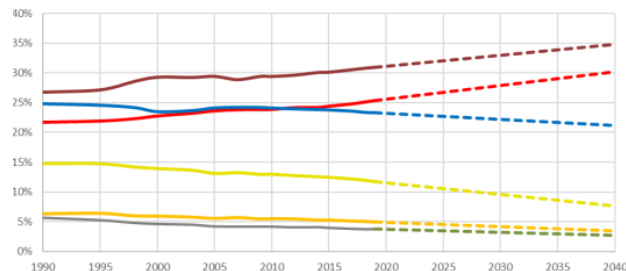

Väestön suhteellinen vuosimuutos 2000-2020 ja ennuste 2020-2040

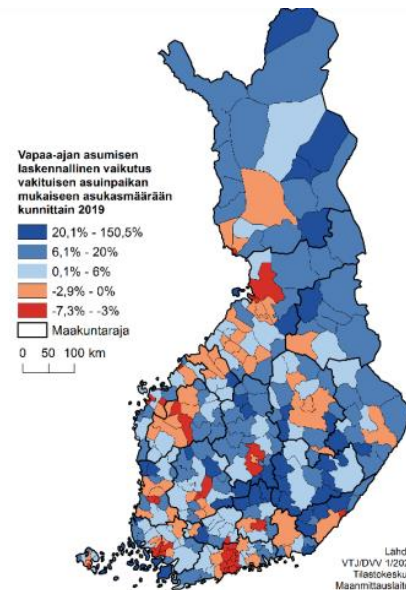

Työpaikkarakenne keskittyy ja eriytyy

Työpaikkojen osuus koko maan työpaikoista eri alueluokissa 1990-2020 ja yksinkertainen trendiennuste vuosille 2020-2040

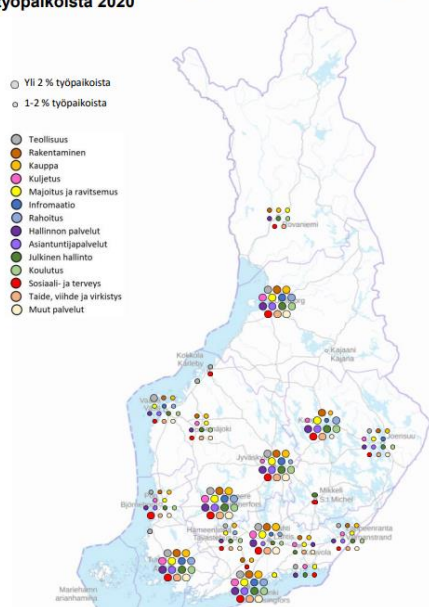
Seutujen välinen monipaikkainen asuminen, työnteko ja ajanvietto ovat yleistyneet, mikä tasoittaa aluerakenteen eriytymistä

Aluerakenne 2/2

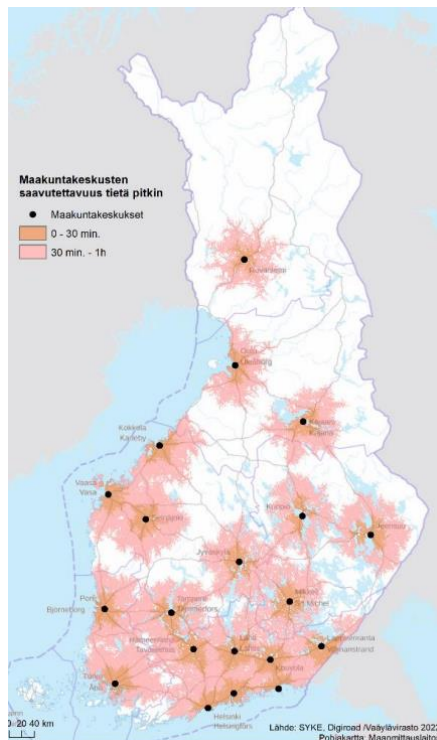
Suomen aluerakenne on säilynyt monikeskuksisena. Pääkaupunkiseudun lisäksi maassa on useita suuria ja kasvavia kaupunkikeskuksia. Jokaisessa maakunnassa on vähintään yksi merkittävä kaupunkikeskus ja myös monilla seutukuntien keskuksilla on laajoja vaikutusalueita

Keskuksset, joissa yli 2 % ja 1 % osuus eri toimialojen työpaikoista 2020

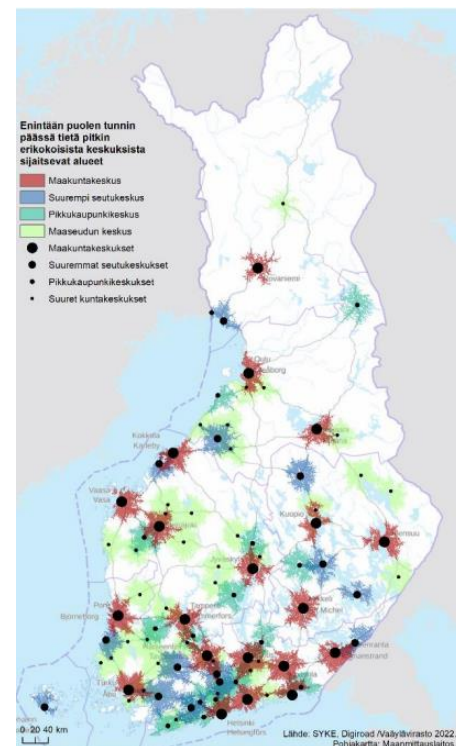

9

Kaupunkiseutujen työssäkäyntialueet ovat laajentuneet ja kytkeytyneet toisiinsa. Hyvien liikenneyhteyksien pohjalta monien maakunta- ja seutukeskuksen välille on muodostunut kehityskäytäviä.

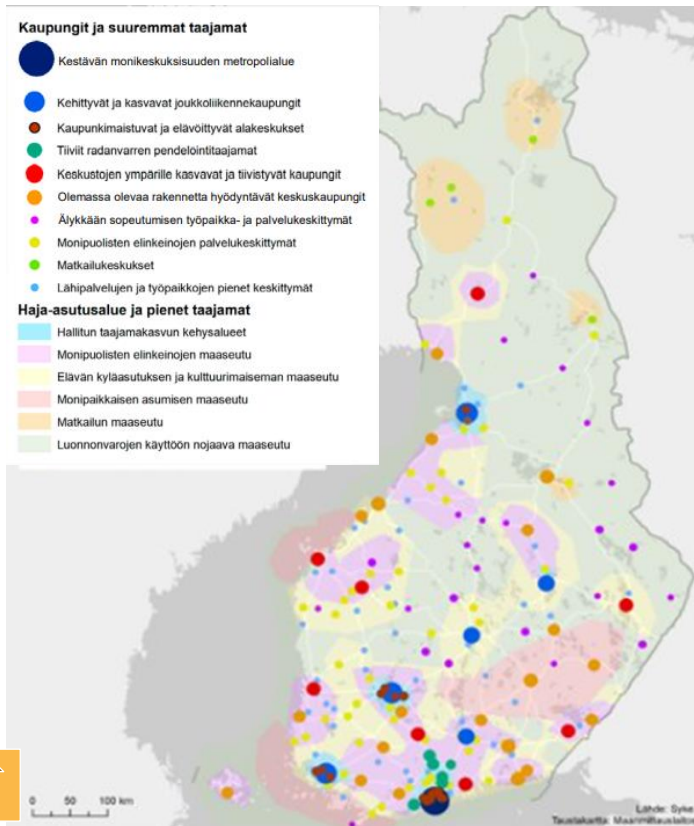
Seutu-, maaseutu- ja matkailukeskusten kehitys seuraa keskusten vaikutusalueen muutoksia, väestön väheneminen pienentää palvelutarjontaa

2. Yhdyskuntarakenne

Kaupunkien ja yhdyskuntien ominaispiirteitä. Kasvavilla alueilla korostuu tarve eheyttää yhdyskuntarakennetta ja ohjata kasvua kestävästi. Supistuvilla alueilla on tarpeen löytää kestäviä ja joustavia sopeutumiskeinoja alhaisempaan kysyntään ja käyttästeeseen voimistuva kausivaihtelu huomioiden.

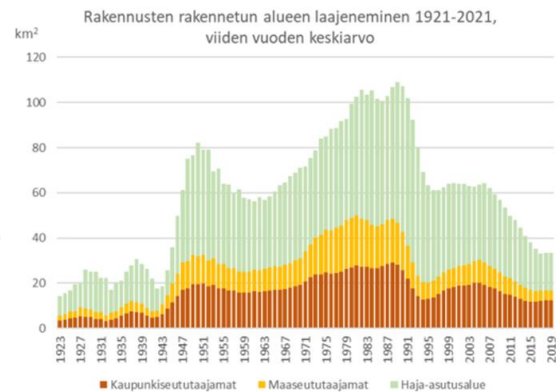
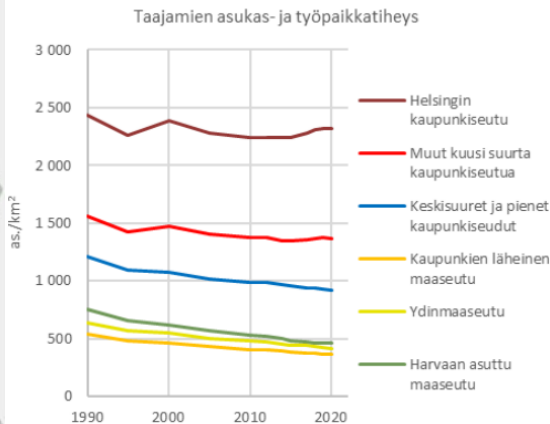
Rakennuskannan vajaakäyttö on yleistynyt supistuvan väestökehityksen alueilla.

Keskusta-alueet ovat menettäneet kauppiaita, mutta asuminen on lisääntynyt ja vapaa-ajan toimintojen merkitys kasvaa.

Edellytykset kestävien kulkutapojen käytölle ovat heikentyneet, mutta kehitys on kääntynyt suurimmilla kaupunkiseuduilla

Taajamissa asuu yhä suurempi osa suomalaisista. Yhdyskunnat tiivistyvät kasvuseuduilla keskeisiltä osiltaan. Muualla yhdyskunnat väljenevät

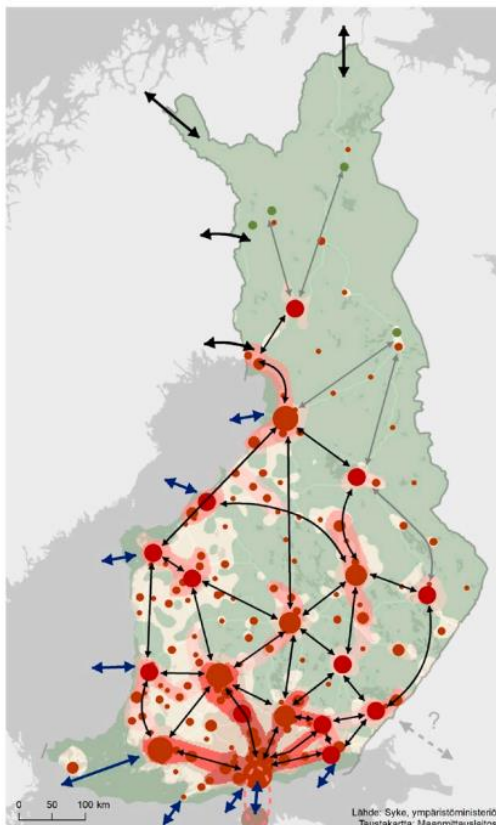
Rakennetun maan laajeneminen on hidastunut, mutta viheralueisiin kohdistuu rakentamispaineita.

3. Alueidenkäytön kehityskuvassa (YM ja SYKE 2024)

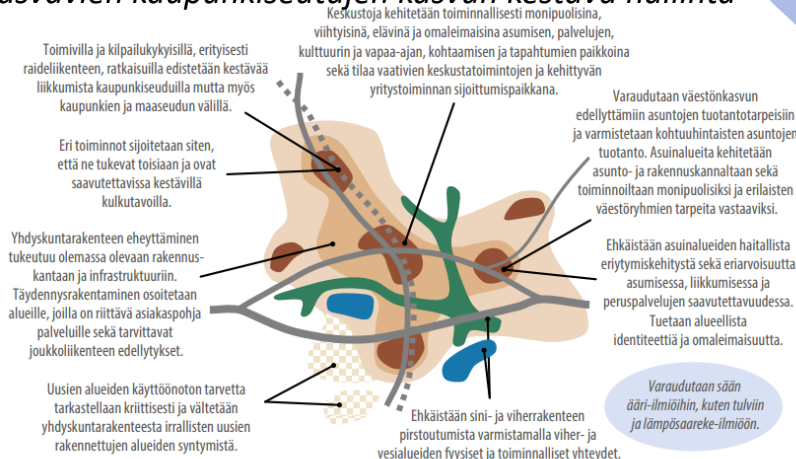
tunnistettuja alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämisen tarpeita

Monikeskuksinen ja verkottunut aluerakenne

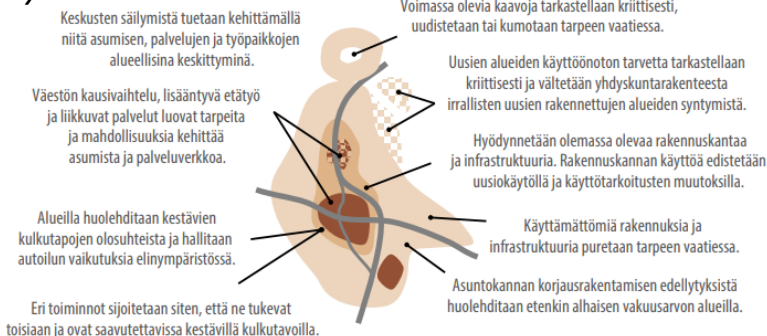

- Aluerakennetta kehitetään tasapainoisesti Suomen eri alueiden vahvuudet hyödyntäen sekä tilanne ja ominaispiirteet huomioiden
- Digitalisaation mahdollistamalla paikka-riippumattomuudella parannetaan alue-rakenteen kestävyttä
- Suurimpia kaupunkiseutuja ja maakunta-keskuksia kehitetään verkottuvan alue-rakenteen kansallisina ja kansainvälisinä solmukohtina ja oman vaikutus-alueensa keskuksina
- Kehittämisyöhykkeillä edistetään kaupunkiseutujen ja alueiden verkottumista ja työnjakoa
- Helsingin seutua ja muita Etelä-Suomen kaupunkiseutuja kehitetään kansainvälisesti kilpailukyisenä verkostometropolina
- Seutukaupungit, maaseutu- ja matkailu-keskukset sekä erilaiset maaseutualueet hyödyntävät vahvuuksiaan vuoro-vaikutuksessa muiden alueiden kanssa
- Toimivat valtakunnalliset ja kansainväliset yhteydet tukevat aluerakenteen kestävyttä ja alueiden elinvoimaa

Kasvavien kaupunkiseutujen kasvun kestävä hallinta

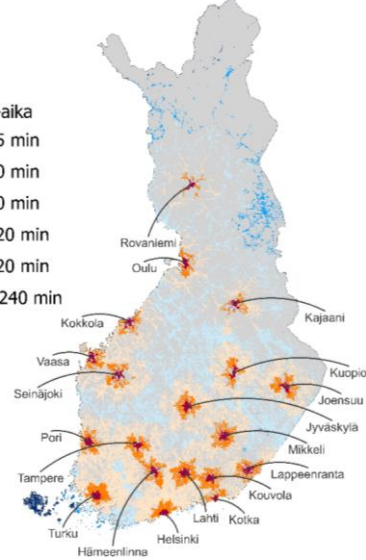
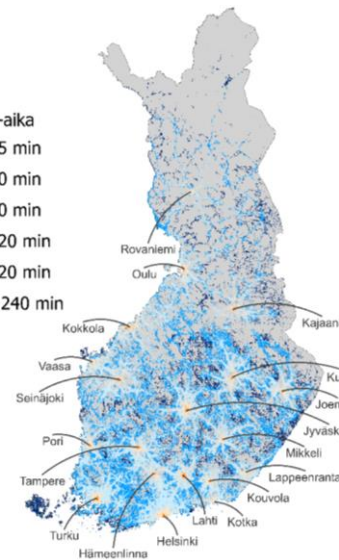
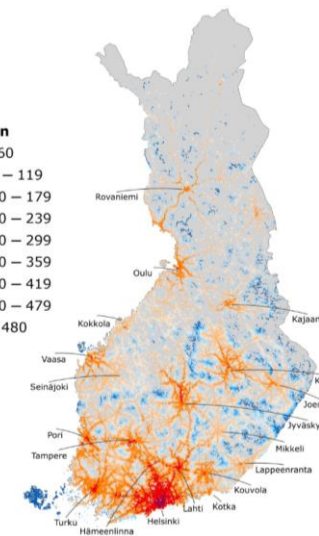
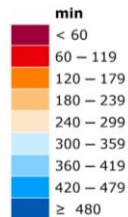

Yhdyskuntien sopeutuminen väestön vähenemiseen ja lisääntyvään kausivaihteluun

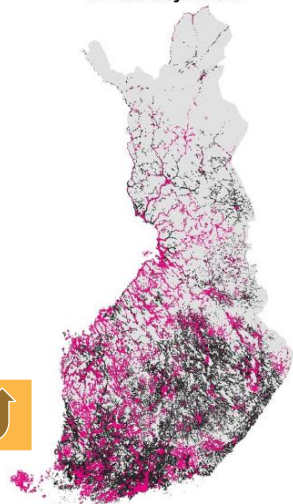
4. Saavutettavuus

- Viestintäverkot rakentuvat pääsääntöisesti markkinaehtoisesti.** Tärkeänä tukena on ollut EU:n maaseuturahaston laajakaistarahoitus. Suomessa mobiiliverkon saatavuus on erittäin hyvällä tasolla, mutta toimivuudessa voi olla alueellisia haasteita. Kiinteän laajakaistan saatavuudessa on yhä alueellisia eroja.
- Nopea kiinteä yhteys** oli vuoden 2023 lopussa saatavilla 78 %:lle. Nopea 4G-verkon yhteys oli saatavilla 95 %:lle kotitalouksista ja nopea 5G-verkon yhteys 90 %:lle.

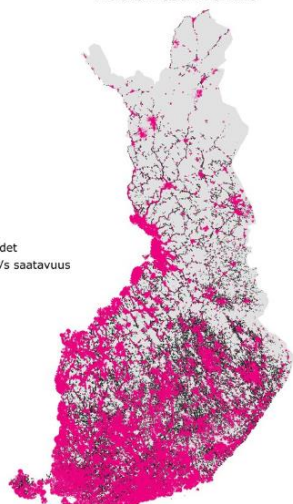
Kiinteä laajakaista

Matkaviestintäverkko

12/2023

■ Kotitaloudet
■ 100 Mbit/s saatavuus

Matka-aika Helsinki-Vantaan lentoasemalle joukkoliikenteellä, 2023

Matka-aika lähimpään maakuntakeskukseen joukkoliikenteellä, 2023

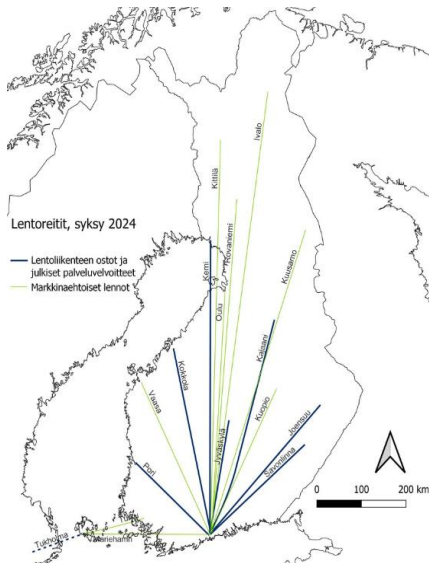
Matka-aika lähimpään maakuntakeskukseen henkilöautolla, 2023

Lähde: [Suomen ja alueiden sisäinen, välinen sekä kansainvälinen saavutettavuus | Tieto Traficom, 2023](#)

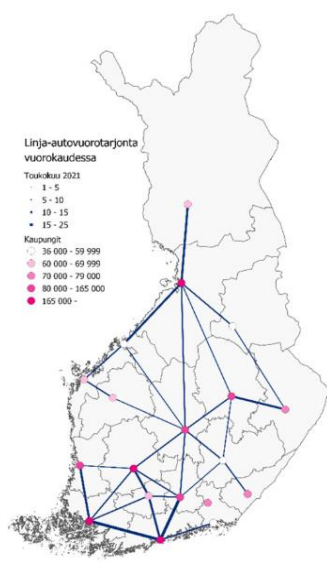
- Alueiden sisäinen saavutettavuus on hyvällä tasolla.** Väestöstä 67 % voi saavuttaa henkilöautolla lähimmän maakuntakeskuksen tai muun yli 50 000 asukkaan keskuksen alle puolessa tunnissa ja 90 % alle tunnissa.
- Joukkoliikenteellä** lähimmän maakuntakeskuksen tai yli 50 000 asukkaan keskuksen saavuttaa alle puolessa tunnissa vain 19 % ja alle tunnissa 61 %.
- 76 % väestöstä saavuttaa Helsinki-Vantaan alle kolmessa tunnissa** joukkoliikenteellä (ml. sisäiset lentoyhteydet).
- Liikenteellinen saavutettavuus** on säilynyt lähes vastaavana edellisiin vuosiin nähden.

5. Liikenteen palvelut

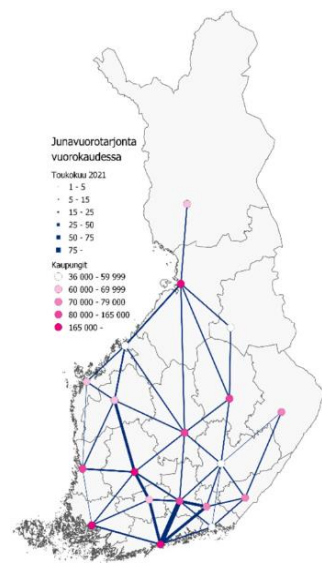
- V. 2024 **pitkämatkainen joukkoliikenne** toimii pääosin markkinaehtoisesti. Vuoroja on jouduttu karsimaan huomattavastikin.
- Useiden maakuntien välillä linja-autoyhteydet ovat heikentyneet merkittävästi.** Etenkin Itä- ja Länsi-Suomen liikenteessä on ollut merkittäviä heikennyksiä.
- Junien kaukoliikenteen valtakunnalliset matkustajamäärät** ylittivät koronaa edeltävän tason keväällä 2023.
- Lentoliikenteen matkustajamäärissä** ollaan sekä ulko- että kotimaanlennoilla pääosin vielä jäljessä vuoden 2019 tasosta.
- Suomalaisten kulkutapavalinnoissa** ei ole tapahtunut viime vuosina merkittäviä muutoksia. Myöskään kestävien kulkutapojen osuus liikkumisessa ei ole lisääntynyt.
- Markkinaehtoisen linja-autoliikenteen vähentyessä** pyritään turvaamaan tarvittavia yhteyksiä, mutta vähenevien resurssien seurauksena yhteyksien korvaaminen ostoliikennettä hankkimalla ei ole aina mahdollista.
- Valtion ja VR-Yhtymän välinen sopimus henkilöjunaliikenteestä** vuosille 2022-2030 kattaa 16 % Suomen kaukoliikenteen matkoista. Ostoliikenteellä turvataan peruspalvelutason mukaiset joukkoliikenneyhteydet alueilla. Vuonna 2030 suorahankinnan päätyttyä liikenne kilpailutetaan. Koronapandemian vaikutukset ja Suomen poikkeava raideleveys ovat hidastaneet uusien toimijoiden markkinoille tuloa.
- Valtio on sitoutunut turvaamaan kriittiset lentoyhteydet** ostopalveluliikenteenä niille reiteille, joille markkinaehtoista liikennettä ei ole syntynyt. Nykyinen ostoliikenteen tukikausi jatkuu kevääseen 2026. Hallitus tulee tarkastelemaan puoliväliriihessä keväällä 2025 lentoliikenteen ostojen kokonaaisuutta.
- Valtion lentoliikenteen ostoliikenne** aiheuttaa Finavialle tappiota lentokenttien ylläpidon osalta. Hallitusohjelman mukaisesti valtio säilyttää Finavian nykymuotoisen lentoasemaverkoston ja kehittää muuta lentoasemaverkostoa osana väyläverkkoa. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne 12) päivityksen yhteydessä linjataan lentoasemaverkoston liittyvistä toimista pitkällä aikavälillä.
- Sähkölentämisen kehityksen** arvioidaan sen verran hitaaksi, että infrastruktuurin rakentaminen voidaan toteuttaa kysyntää vastaavassa ajassa. Sähkölentämisen jakeluinfrastruktuuria ja raskaan liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluverkon laajentamista käsitellään kansallisessa jakeluinfraohjelmassa (valmisteilla).

Lähde: Kotimaan lentoliikenteen järjestäminen ja rahoitus | Tieto Traficom, 2024

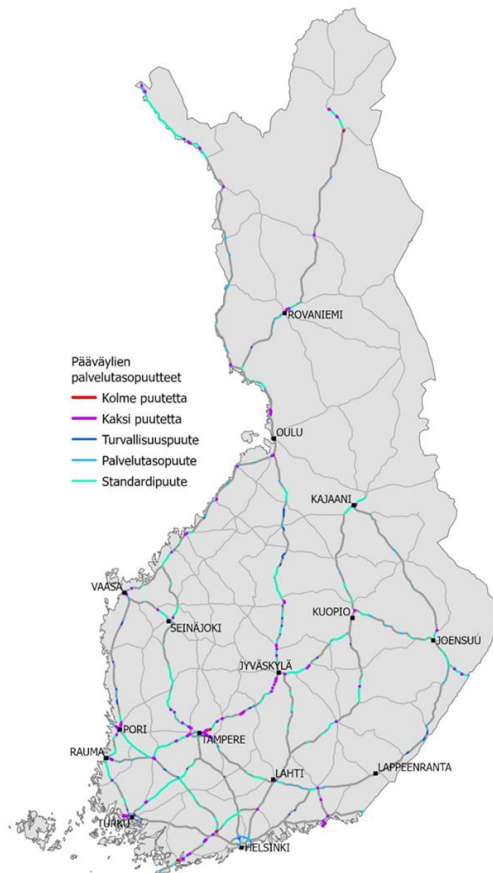

Lähde: Joukkoliikenteen tarjonta | Tieto Traficom, 2023, kuvat 2021

6. Väyläverkon kunto

- **Väyläomaisuuden korjausvelan määrä** oli vuoden 2024 alussa noin 4,2 mrd. euroa. Tästä maanteille kohdistuu 2,55 mrd. euroa, rautateille noin 1,64 mrd. euroa ja vesiväyliin 30 milj. euroa.
- **Pääväyläasetuksella** pyritään varmistamaan pääväylien palvelutason säilyminen. Pääväylien ulkopuolella maantieverkon palvelutaso heikkenee.
- **Väylänpidon rahoituksella** varmistetaan ensisijassa koko väyläverkon hoito ja liikenteen palvelut sekä kansalaisille ja elinkeinoelämälle keskeisen verkon kunto, ml. alempiasteinen tieverkko.
- **Hallitusohjelman määräämäsä investointiohjelmasta** (liite E) kohdistetaan lisärahoitusta liikenneverkon korjausvelan purkuun. Lisärahoitusta osoitettiin vuodelle 2024 käyttöön 250 milj. euroa. Hallituksen lisärahoituksen myötä kyettiin vuonna 2024 päälystämään yli 4000 kilometriä maanteitä sekä kävely- ja pyöräilyväyliä. LVM:n vuoden 2025 talousarvioesityksessä ehdotetaan 200 miljoonaa euroa korjausvelan purkuun tulevalle vuodelle. Huonokuntoisten teiden määrän kasvu saatiin pysähtymään vuonna 2024.
- **Yksityistieavustusten määrärahasoa vähennetään** vuosina 2024-2027 hallitusohjelman mukaiselle tasolle.
- **Päivitettävässä Liikenne 12 –suunnitelmassa** määritellään toimenpiteet koko väyläverkon kehittämiseksi.
- **Liikenne 12 –suunnitelmaluonnos** sisältää rahoitusohjelman, jonka pääpaino on perusväylänpidossa. Rahoitusohjelman toteuttaminen riippuu kehys- ja talousarviopäätöksistä.

^{*)} Pohjanvahvistuksen osalta haastava ja vaatii merkittävää rahoitusta (Kirkkonummi–Turku, Kerava–Sköldvik, Seinäjoki–Vaasa)

^{**)} Seinäjoki–Kaskinen-rataosan elinkaaren jatkaminen ratkaistava erillisinä tarkasteluna

Pääväylien palvelutasopuutteet

Lähde: Maantieverkon kunto | Tieto
Traficom, 2023, kuvio 2022

Rataverkon päälylsrakennekorjausten tarpeet radan

kunnossapidon näkökulmasta nykyliikenteellä

Lähde: Perusväylänpito ja rataverkko, 2023

7. Alue- ja yhdyskuntarakenne sekä liikenne- ja viestintäyhteydet:

Nykytilanne, lähiajannäkymät ja tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

NYKYTILANNE → Alueellinen koheesio koetuksella, haasteina kasvun hallinta ja supistumiseen sopeutuminen.

- **Kaupungistuminen:** Voimistunut ja keskittynyt suurimmille kaupunkiseuduille. Asumisen kasvu painottunut rakennetuille alueille, työpaikka- ja logistiikka-alueet sijoittuvat reunoille.
- **Alueellinen eriytyminen:** Suuret erot taloudessa ja palveluissa. Väestön väheneminen heikentänyt palveluja ja lisännyt vajaakäyttöä. Digitalisaatio lieventänyt supistumista.
- **Asuminen:** Asuntojen hinnat nousseet suurissa kaupungeissa, muualla vakuusarvot laskevat.
- **Saavutettavuus:** Liikenteessä ei suuria muutoksia. Väylänpidon rahoituksella varmistetaan koko verkon hoito. Mobiiliverkko hyvä, kiinteiden yhteyksien saatavuudessa eroja

LÄHIAJAN NÄKYMÄT → Verkostoituminen, teknologia ja paikkariippumattomuus avaa uusia mahdollisuuksia

- **Metropolisaatio:** Kaupunkiseudut kasvavat, vaativat lisää investointeja.
- **Aluerakenteen eriytyminen:** Väestö vähenee keskisuurilla ja pienemmillä seuduilla, palveluverkko harvenee ja muuttuu osin digitaalseksi.
- **Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutus:** Etätyö ja monipaikkaisuus lisäävät vuorovaikutusta.
- **Teknologia ja työmarkkinat:** Älykkäät kaupungit ja digitaaliset ratkaisut tärkeitä. Teknologia laajentaa työmarkkina-alueita ja parantaa palvelujen saatavuutta. Teolliset investoinnit ja vihreä siirtymä tasapainottavat aluekehitystä.
- **Liikennejärjestelmä:** Kehitetään huoltovarmuuden ja turvallisuuden näkökulmasta, EU-rahoituksen hyödyntäminen.
- **Digitaalinen saavutettavuus:** Laajakaistayhteydet paranevat, maaseutualueille varattu rahoitusta

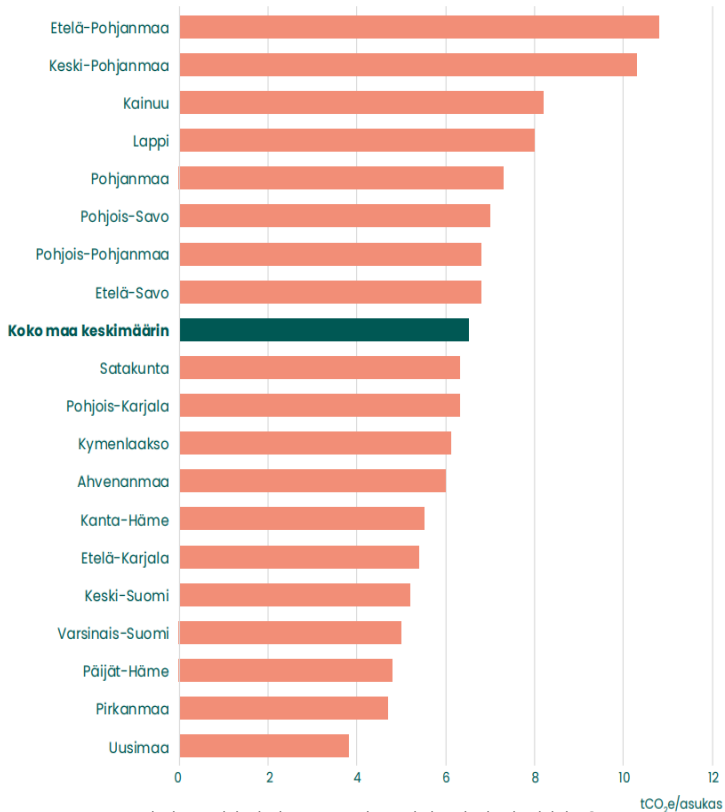
TULEVAISUUTEEN VAIKUTTAVAT MUUTOSTEKIJÄT → Muutosjoustavuuden merkitys painottuu entisestään

- **Ilmastonmuutos ja luontokato:** Sään ääri-ilmiöt ja monimuotoisuuden väheneminen vaikuttavat infrastruktuuriin.
- **Väestön ikääntyminen ja maahanmuutto:** Ikääntyvä väestö lisää palveluiden ja esteettömän asumisen tarvetta. Maahanmuutto vaikuttaa väestökehitykseen ja kaupungistumiseen.
- **Teknologinen ja kansainvälinen kehitys:** Vihreä siirtymä ja digitalisaatio muuttavat työmarkkinoita. EU-komissio tavoittelee huippunopeiden yhteyksien rakentumista myös maaseutualueille. 5G-verkot vaativat kattavamman valokuituverkon. Globaalit muutokset, erityisesti Venäjän tilanne, vaikuttavat investointeihin ja liikennevirtoihin.
- **Julkisen talouden kestävyysvaje:** Infran ylläpito vaikeutuu, yksityisen sektorin rahoituksen rooli kasvaa. Liikennejärjestelmän rahoitus painottuu perusväylänpitoon korjausvelan kasvun taittamiseksi.

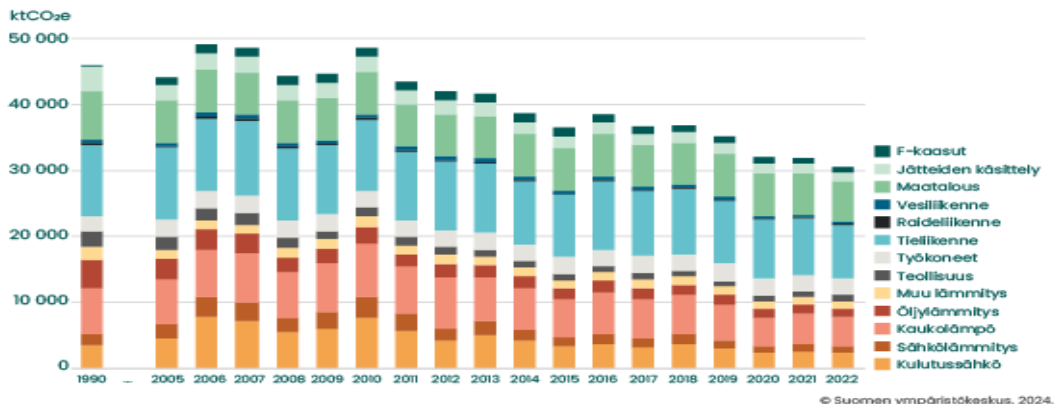
8. Ilmastonmuutoksen hillintä

Maakuntien kasvihuonekaasupäästöt asukasta kohti vuonna 2022

Päästöt on laskettu Hinku-laskentasääntöjen mukaisesti. Tietojen lähde: Suomen ympäristökeskus SYKE 2024. *HINKU-laskenta ilman päästöhyvityksiä: Kuntien tavoitteiden seurantaan tarkoitettu oletuslaskentamalli. Ei sisällä päästöhyvityksiä, päästökauppaan kuuluvien teollisuuslaitosten polttoaineiden käyttöä, teollisuuden sähkönkulutusta, teollisuuden jätteiden käsittelyn päästöjä eikä kuorma- ja linja-autojen läpiajoliikennettä.

Suomen kuntien kasvihuonekaasupäästöt sektoreittain vuosina 2005–2022

Vuoden 2022 kasvihuonekaasupäästöt laskivat 4.3 % edellisvuodesta. Suurimmat päästölähteet olivat tieliikenne (27.1 % päästöistä), maatalous (19.8 %) ja kaukolämpö (14.8 %).

- Sähkön käytön päästöt jatkoivat laskuaan mm. lisääntyneen tuulivoimatuotannon myötä.
- Tieliikenteen päästöt pienenevät 3.7 %. Kuorma-autoliikenteen päästöt kasvoivat vaikka ajosuorite laski.
- Maatalouden päästöt pienenevät edellisvuodesta 2,8 %.
- Rakennusten muun erillislämmityksen eli öljyn, kaasun ja puun käytön päästöt jatkoivat laskuaan. Erityisesti öljylämmityksen päästöt pienenevät (-17 %).
- Maankäyttösektori palasi pikaennakkotietojen mukaan pieneksi nettonieluiksi vuonna 2023, mutta tiedot tarkentuvat myöhemmin. Maankäyttösektori on ollut päästölähde 2022. Maankäyttösektorin vuotuiset muutokset ovat tyypillisesti suuria muihin sektoreihin verrattuna. Vaihtelut ovat seurausta metsäteollisuus-tuotteiden maailmanlaajuisesta kysynnästä, mikä heijastuu hakkuiden määrään. Toisaalta toimet metsämaan nielun vahvistamiseksi näkyvät myös pitkällä viiveellä.

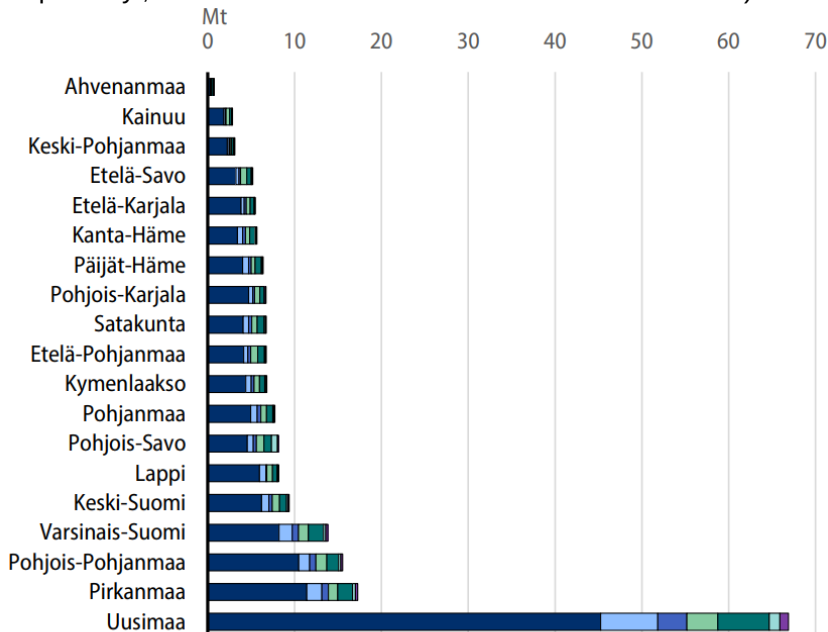
Maakuntakohtaisia eroja päästökehityksessä

- Pienimmät asukaskohtaiset päästöt olivat Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Päijät-Hämeessä.
- Suhteellisesti eniten asukaskohtaiset päästöt pienenevät Pohjois-Pohjanmaalla, Keski-Suomessa, Etelä-Savossa, Pohjois-Karjalassa ja Pohjanmaalla, joissa kaikissa asukaskohtaiset päästöt pienenevät 7-8 % v. 2021 verrattuna.
- Eroja selittävät muun muassa elinkeinorakenne, erityisesti maatalousvaltaisuus, maantieteelliset ominaisuudet kuten etäisyydet ja yhdyskuntarakenne sekä sääolosuhteiden ja kaukolämmön polttoainekäytön erot.

9. Luonnonvarojen kasvava kulutus on merkittävä tekijä ilmastomuutoksen ja luontokadon taustalla

Raaka-aineiden kulutus (RMC) maakunnittain v. 2015

(sis. kotimaiset ja ulkomailta tuodut raaka-aineet, pl. viedyt; viimeisin saatavilla oleva maakuntakohtainen tieto).

■ Maa- ja kiviainekset
 ■ Metallit
 ■ Viljelykasvit, luonnonkasvit ja -eläimet
 ■ Rakennusmineraalit
 ■ Fossiiliset polttoaineet
 ■ Raakapuu
 ■ Teollisuusmineraalit

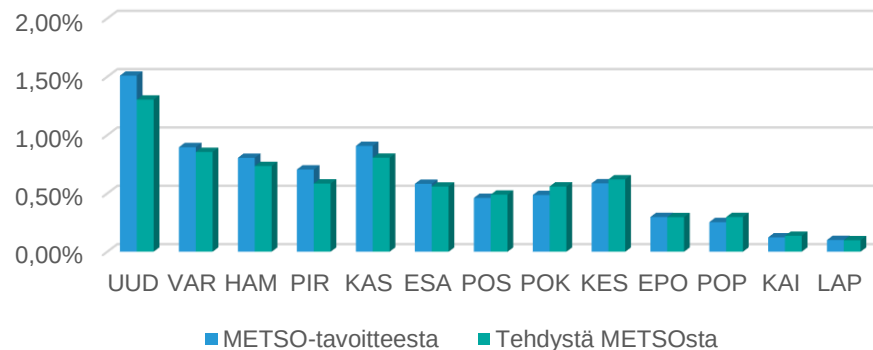
- **Materiaalien, polttoaineiden ja ruoan tuotanto ja prosessointi aiheuttavat noin 50 % globaaleista CO₂-päästöistä ja yli 90 % biodiversiteettikadosta** (OECD, IRP).
- **Kiertotalousohjelman** tavoitteet Suomelle v. 2035: 1) Luonnonvarojen kulutuksen (RMC) vähentäminen 2015 tasolle; 2) Resurssituottavuuden tuplaus; 3) Materiaalien kiertotalousasteen tuplaus
- **Koko Suomen raaka-aineiden kulutus (RMC)** oli n. 200 Mt vuonna 2015 (vrt. n. 240 Mt vuonna 2019, jolta ei ole saatavilla maakuntakohtaista tietoa):
 - Eniten raaka-aineita kulutti Uusimaa (~67 Mt, noin kolmannes kokonaisuudesta).
 - Muita suuria: Pirkanmaa 17.3 Mt, Pohjois-Pohjanmaa 15.5 Mt, Varsinais-Suomi 13,8 Mt
 - Pienintä raaka-aineiden kulutus oli Ahvenanmaalla (0.72 Mt), Kainuussa (2.9 Mt), Keski-Pohjanmaalla (3.1 Mt) ja Etelä-Savossa (5.2 Mt).
- **Maa- ja kiviainekset** kattoivat suurimman osan kokonaiskulutuksesta kaikissa maakunnissa (keskimäärin 64 %).
- **Eroja maakuntien raaka-aineiden kulutuksessa** selittävät useat tekijät: erityisesti loppukäytön kulutusmenojen tasot (€) sekä maakunnan kulutuksen materiaali-intensiivisyys (€/kg).
 - Esimerkiksi Uudenmaan kokonaiskulutusmenot kattoivat noin kolmanneksen koko maan kulutusmenoista, mikä heijastuu suoraan korkeaan raaka-aineiden kulutuksen tasoon.
 - Toisaalta esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan kokonaiskulutusmenot olivat alhaisemmat kuin Varsinais-Suomessa, mutta raaka-aineiden kulutus korkeammalla tasolla → Pohjois-Pohjanmaalla loppukäyttö materiaali-intensiivisempää.
- **Koko Suomen tasolla kiertotaloustoimenpiteillä voidaan vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 19-26 % perusskenaarioon verrattuna vuoteen 2035 mennessä.** Vaikuttavimmat toimet ovat viidellä muutosalueella: 1) Resurssi- ja rakennettu ympäristö, 2) Kiertotalouteen perustuva teollisuus, 3) Kestävä kulutus ja liiketoiminta, 4), Materiaalitehokas energijärjestelmä, sekä 5) Uudistava ruokajärjestelmä.

Lähde: Syke et al. 2024. Suomen kansantalouden materiaaliavirrat ja niiden vaikutukset: Toteutunut kehitys ja kiertotalouden skenaariot vuodelle 2035.

10. METSO- ja Helmi- sekä Nousu-ohjelmat vahvistavat Suomen luonnon monimuotoisuutta

METSON osuus metsätalousmaasta

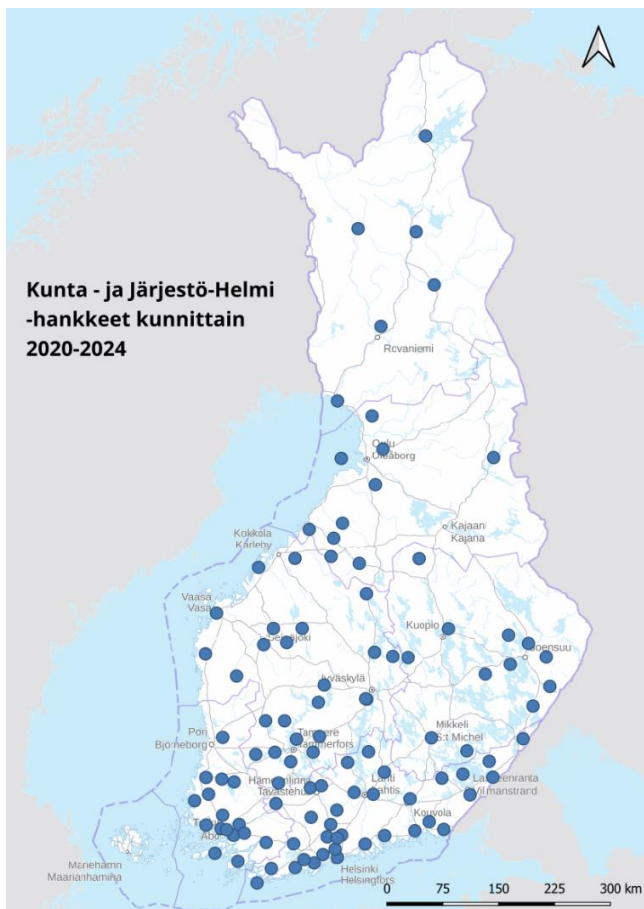
METSO-ohjelman vaikutus alueelliseen suojeluasteeseen (1/2024)

- METSO-ohjelman mukainen metsien suojelu kohdistuu suhteellisesti eniten eteläiseen Suomeen, jossa suojelualueverkosto on pohjoista Suomea harvempi
- Hehtaarimääräisesti METSOa on tehty eniten Varsinais-Suomessa, Keski-Suomessa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa
- METSON valintakriteereillä pyritään varmistamaan ohjelma tuottaa laadultaan ja vaikuttavuudeltaan hyviä kohteita.

METKA tukijärjestelmän rahoitus luonnonhoidon toimiin

NOUSU –ohjelmalla elvytetään vaelluskalakantoja ja parannetaan virtavesien tilaa

- Vuosina 2020-2024 on rahoitettu yli sataa vaelluskalakantojen elvyttämiseen ja virtavesien tilan parantamiseen tähtäävää hanketta
- Hankkeiden etenemisen edellytyksenä on vahva aluetoimijoiden tahtotila. Hankkeet ovat usein monitavoitteisia ja toimenpiteet edistävät aluekehittämistä lisäämällä mm. virtavesien matkailu- ja virkistyskäyttöpotentiaalia

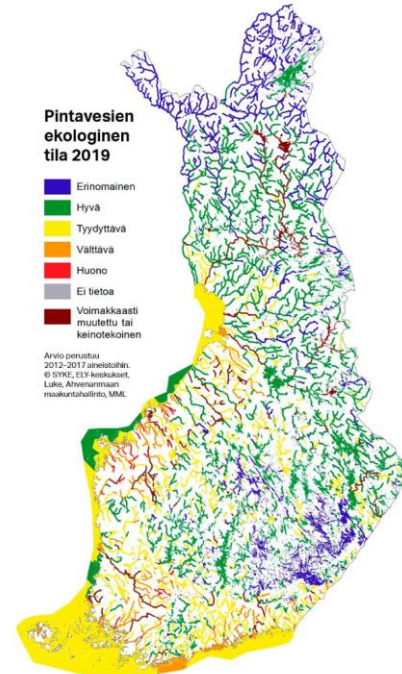

Kunnille ja järjestöille suunnatulla Kunta- ja Järjestö-Helmi –avustushaulla on vuosina 2020-2024 rahoitettu 184 hanketta, 106 kunnassa, yhteensä n.12,2 M€. Laajemmin Helmi-ohjelmasta Helmi-elinympäristöohjelma - Ympäristöministeriö

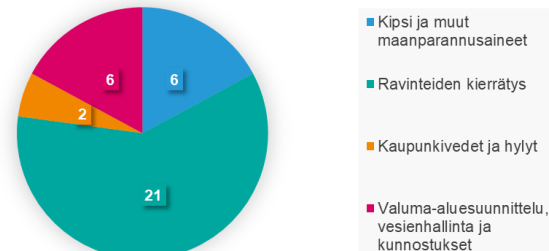

11. Toimet vesien ja meren tilan parantamiseksi

- **Puhtaat vedet** ovat lähtökohta terveelle ja turvalliselle asuin- ja elinympäristölle sekä usein myös yritystoiminnalle.
- Vaikka **vesien tila** Suomessa on yleisesti melko hyvä, 13 % järvien pinta-alasta, 32 % jokivesistä ja 2 % pohjavesistä ei yllä hyvään tilaan. Rannikkovesien osalta tilanne on heikompi ja 87 % ei yllä hyvään tilaan. Isoin ongelma on rehevöityminen.
- **Vesien tilaa heikentävää toimintaa** säädellään lainsäädännöllä ja luvituksella. Tarvetta on myös valtion avustuksille vapaaehtoisesti toteutettaviin toimiin, maa- ja vesialueen omistajien osallistumiselle vesien tilasta huolehtimiseen ja toimenpiteiden oikealle kohdentamiselle.
- **Yritysten vesivastuullisuus** kannustaa yrityksiä käyttämään vettä kestävästi ja oikeudenmukaisesti yhteistyössä sidosryhmien kanssa.
- **Vesien ja meren tilan parantamiseen tähtäävän Ahti-ohjelman (2023-2027)** kautta valtio myöntää avustuksia ja mahdollistaa asiantuntijajoukkojen toimien toteutukseen sekä edistää alueellisten toimijoiden, kuten kuntien, yritysten ja yhdistysten yhteistyön syntymistä.
- Tarvitaan myös alueellisten toimijoiden **aktiivisempaa EU-rahoituksen hyödyntämistä hanketoiminnassa**.
- Merkittävä osa vesien ja meren tilan parantamiseen tähtäävistä maatalouden toimenpiteistä **rahoitetaan osana yhteisen maatalouspolitiikan toteutusta (CAP)**.
- **MMM:n ravinteiden kierrätyksen toimenpiteillä** vahvistetaan Suomen ruokaturvaa ja energiaomavaraisuutta ja parannetaan vesistöjen tilaa.

Ahtin budjetti YM:n hallinnonalalla vuonna 2024 on noin 35 MEUR*

*Lisäksi toimia rahoitetaan MMM:n ja TEM:n hallinnonalalta

[Lisätietoa Ahti-ohjelmasta ympäristöministeriön verkkosivuilta.](#)

12. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

- **Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma KISS2030** hyväksytty 12/2022, toimeenpano alkoi keväällä 2023.
- **Ilmastonmuutoksen vaikutusten huomiointi** tarpeen tuoda vahvemmin osaksi alueellista ennakointityötä --> resursseja lisätty alueellista työtä tukevia resursseja lisätty
 - Vuoden 2023 alussa perustettu **ELY-keskusten valtakunnallinen ilmastoyksikkö** tukee alueellista ja kunnallista sopeutumistyötä ja sen edistämistä esimerkiksi ELYjen ja maakunnan liittojen välisen yhteistyön puitteissa.
- **Alueellisessa sopeutumistyössä** voidaan tarkentaa kansallisia riskiarviointoja ja sovittaa niitä alueellisiin erityispiirteisiin. Kansalliset tarkastelut (KISS2030 riski- ja haavoittuvuustarkastelu) ja tutkimushankkeet (mm. SUOMI, SIETO, SOIKE) antavat hyvän pohjan alueiden työlle.
- Sopeutumistarkastelu tulisi linkittää vahvemmin alueelliseen ennakointi- ja strategiatyöhön. Myös elinkeinoelämän sopeutumishaasteet hyvä huomioida. Kehitettävää etenkin välillisten vaikutusten ja globaalien heijastevaikutusten tunnistamisessa.
 - Ilmastonmuutoksen oletetaan vaikuttavan Suomessa lisääntyvässä määrin esimerkiksi vesihuoltoon. Työkaluja sopeutumiseen valmisteilla.
 - Yrityssektorin haavoittuvuustarkasteluihin mallia mm. VILKKU-hankkeesta Uudeltamaalta, jossa kehitetään työkalua eri kokoisten yritysten käyttöön Suomessa.
 - Tulvariskilaki edellyttää 6 vuoden välein tehtävän riskitarkastelun, joka toimii hyvänä käytäntönä myös muilla alueilla. Vastaavantyyppinen tarkastelu on jatkossa tarkoitus tehdä myös kuivuuden osalta.
- Sopeutumisen seurantaa kehitetään Sykessä MMM rahoituksella (SOPUTIE ja INDISEURA –hankkeet)
- Strateginen sopeutumisen LIFE-hanke KISS LIFE SIP valmisteilla 9/2023-9/2024 (Luke /tutkija Jaana Sorvali). Hankevalmisteluun haettu myös alueellista näkökulmaa ja alueellisia haasteita Sopeutumisen viestintää kehitetään jatkuvasti, mm. Ilmasto-opas.fi-sivuston päivittäminen ja sopeutumisohjeistusten laadinta.
- Komission keväällä 2024 julkaisema tiedonanto ilmatoriskien hallinnasta ennakoi lisätoimia ilmastonmuutokseen sopeutumisessa EU-tasolla.

13. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus: Nykytilanne, lähiajannäkymät ja tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

NYKYTILANNE

Ilmastonmuutos: Ilmasto muuttuu hillintätoimista huolimatta ja **vaikuttaa erityisesti Suomen talviin. Helleaallot** ovat lisääntyneet ja voimistuneet, mikä aiheuttaa kuivuutta. Lämpeneminen **pidentää kasvukautta ja lisää vuosittaisia sademääriä**, erityisesti talvella. Vuonna 2023 **päästökauppasektorin osuus Suomen kokonaispäästöistä oli 38 %**. **Päästöt vähenivät edellisvuodesta 19 %** erityisesti kivihiilen ja turpeen kulutuksen vähentymisen myötä. Ydin- ja tuulivoiman osuudet kasvoivat samalla. Lisäksi päästökehitykseen vaikuttavat mm. teollisuuden sähkön kysyntä ja sähköistymiskehitys. **Taakanjakosektorin päästöt laskivat 5,3 % vuonna 2023.**

Luonnon monimuotoisuus: Suomen **luonnon monimuotoisuus heikkenee, mikä uhkaa hyvinvointia**. Uhanalaisuusarvioinnit osoittavat, että **uhanalaisten lajien osuus on kasvanut**, eivätkä elinympäristöt toivu riittävästi. Lajikadon syinä ovat **metsäelinympäristöjen muutokset ja avoimien elinympäristöjen umpeenkasvu**. Luontokadon pysäyttämiseksi on **vähennettävä luonnon tilaan kohdistuvia paineita** (esim. maan- ja luonnonvarojen käyttöä) ja **parannettava tilaa suojelun, ennallistamisen ja hoidon keinoin**. Tämä vaatii myös yhteiskunnan rakenteiden ja toimintojen muutoksia, jotka tukevat siirtymistä kulutusta vähentävään kiertotalouteen.+++++

LÄHIAJAN NÄKYMÄT

Ilmastonmuutos nostaa Suomen **lämpötiloja**, lisää **sademääriä**, lyhentää **lumipeiteaikaa** ja vähentää **routaa**. Ääri-ilmiöiden yleistymisen merkittävä haaste elinympäristölle ja monimuotoisuudelle. Kesät muuttuvat **kuumemmiksi**, hellepäivät lisääntyvät ja **helleaallot voimistuvat**. Talvisateet tulevat yhä enemmän vetenä, mikä **pienentää kevättulvia ja lisää talvitulvia**, etenkin Etelä- ja Keski-Suomessa. Tulvien vaihtelu ja äärimmäisyys haastavat nykyiset riskienhallintatoimet, mikä lisää tarvetta sopeutumistoimien vahvistukselle.

Taakanjakosektorilla Suomen EU-tason velvoite on **vähentää päästöjä 50 % v. 2030 mennessä v. 2005 tasoon verrattuna**. Tällä hetkellä tavoitteen saavuttaminen näyttää mahdolliselta, mutta epävarmalta. **Maankäyttösektorin nettonielun** koko vaihtelee paljon vuosittain. **Nielu on pienentynyt huomattavasti viimeisen vuosikymmenen aikana** ja viime vuosina maankäyttösektori on ollut nettopäästölähde. Suomen hiilineutraaliustavoitteen sekä EU:n velvoitteiden saavuttaminen **edellyttää lisätoimia erityisesti maankäyttösektorilla sekä muilla sektoreilla**. Hiilineutraalius edellyttää, että Suomen hiilinielut olisivat vähintään samalla tasolla päästöjen kanssa.

Luonnon monimuotoisuus: Lähitulevaisuudessa luonnon monimuotoisuuden kannalta **maa- ja metsätalous, kaivostoiminta, energiatuotanto (vesi, tuuli, aurinko)** ovat tärkeässä roolissa luontokadon pysäyttämisen saavuttamiseksi.

TULEVAISUUTEEN VAIKUTTAVAT MUUTOSTEKIJÄT

Ilmastonmuutos: Kansainvälisessä vertailussa ilmastonmuutoksen seuraukset Suomessa näyttäivät seuraavan vuosikymmenen aikana **jäävän suhteellisen vähäisiksi**. Suomessa on kuitenkin myös **merkittäviä riskejä**, jotka **riippuvat sekä muuttuvasta ilmastosta että yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta kehityksestä**. Riskit vaihtelevat alueittain, riippuen sijainnista, talouden ja väestön rakenteesta. Vaikka alueet, elinkeinot ja luonto ovat sopeutuneet nykyiseen ilmastoon, ilmastonmuutoksen myötä riskit kasvavat ympäri Suomea, myös arktisella ja Itämeren alueella.

Luonnon monimuotoisuus: **Luonnonvarojen käytön kasvu ja uusien maa-alueiden valjastaminen** taloudelliseen toimintaan ja rakentamiseen voi kiihdyttää luontokatoa entisestään. Siihen vaikuttaa myös yhteiskunnallinen ja taloudellinen kehitys. Esimerkiksi Suomen mineraaliesiintymien hyödyntämiseen ja kaivosten avaamiseen kohdistuu kasvavaa mielenkiintoa. Toisaalta mm. **EU on hyväksynyt tavoitteen suojella 30 % maa- ja vesialueista**, joka Suomessakin toteutuessaan voi hidastaa luontokatoa. Toisaalta, jos ilmastonmuutos kiihtyy entisestään, voi siitä tulla merkittävin syy luontokadon kiihtymiselle.

